

เกาะช้าง...

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

เทิดชาย ช่วยบำรุง

ชื่อหนังสือ	เกะช้าง...การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้
ชื่อผู้แต่ง	เทิดชาย ช่วยบำรุง
จัดพิมพ์	สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ชั้น 14 อาคารเอส เอ็ม ทาวเวอร์ เลขที่ 979 ถนนพหลโยธิน แขวงสามเสนใน เขตพญาไท กรุงเทพฯ 10400
พิมพ์ครั้งที่ 1	กันยายน 2552
จำนวน	1,000 เล่ม
พิมพ์ที่	ห้างหุ้นส่วนจำกัด เอ็ม ไอ ที พรินติ้ง โทร. 0-2971-3485
ออกแบบปก	ธีรศักดิ์ ทองสีสังข์
พิสูจน์อักษร	วชิระ สีนเกตรา

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

เกะช้าง การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้.-- กรุงเทพฯ : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2552.

192 หน้า

1. ตราด--ภูมิประเทศและการท่องเที่ยว. 2. เกะช้าง--ภูมิประเทศและ การท่องเที่ยว.

I. ชื่อเรื่อง.

915.9327

ISBN 978-616-7070-09-4

คำนำ

สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ภายใต้การกำกับของสำนักนายกรัฐมนตรี ได้ดำเนินชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง) ระหว่างปี 2549-2550 โดยความร่วมมือและการสนับสนุนของทุกภาคีทางการท่องเที่ยวของเกาะช้าง โดยเฉพาะองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) และสำนักงานพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง (สพพ.1)

ชุดโครงการดังกล่าวสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี โดยความร่วมมืออย่างแข็งขันของเหล่าปียมิตรในพื้นที่ทั้งภาครัฐ เอกชนและประชาชนที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล รวมทั้งคณะนักวิจัยที่ทำงานอย่างหนัก สถาบันฯ ขอขอบคุณผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อเสนอแนะในการดำเนินชุดโครงการ และเหนืออื่นใดคือขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ที่ให้การสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินชุดโครงการดังกล่าว

ผลการวิจัยของชุดโครงการดังกล่าวได้สังเคราะห์เป็นหนังสือ “เกาะช้าง : การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้” ซึ่งมีสาระของสถานการณ์การท่องเที่ยว สภาพปัญหา การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยว แนวทางการพัฒนาและจัดการพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ตลอดจนยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน โดยสถาบันหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นอีกหนึ่งองค์ความรู้ที่ภาคส่วนที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้างสู่ความยั่งยืนต่อไป

เทิดชาย ช่วยบำรุง

ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย

โดยการสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)

สารบัญ

บทสรุปผู้บริหาร	1
ตอน 1 บทนำ	13
- แผนนำทาง	14
- เป้าหมายและผลที่คาดว่าจะได้รับด้านเศรษฐกิจ	14
- แนวทางการดำเนินงานการตลาดในประเทศและต่างประเทศ	16
- เป้าหมายของนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย (ในระยะ 10 ปี)	17
- บุรพา	19
ตอน 2 เกาะช้าง...ปฐมบทการท่องเที่ยวทางทะเล	25
- การท่องเที่ยวทางทะเล	26
- รู้จักเมืองตราด	27
- เกาะช้าง : อันดามันแห่งภาคตะวันออก	30
- สถานการณ์ทั่วไปของเกาะช้าง	36
- ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเกาะช้าง	43
ตอน 3 การจัดการการท่องเที่ยว...มุมมองการตลาดการท่องเที่ยว ทางทะเลของเกาะช้าง	51
- นักเดินทาง : พฤติกรรมนักท่องเที่ยว	52
- รายได้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ	75
- ส่วนประสมทางการตลาดของกิจกรรมการท่องเที่ยว	80
ตอน 4 สภาพปัญหาการท่องเที่ยวของเกาะช้าง	87
- ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว	88
- อุปสรรคของการดำเนินกิจกรรมและการบริการการท่องเที่ยว	95
- ปัญหาที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้	96
- ปัญหาด้านการสื่อสาร : ภาษา	101

- ประสิทธิภาพการใช้ภาษาอังกฤษในการสื่อสารในมุมมองของ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ	106
- สภาพอุปทานการท่องเที่ยว	107
- สภาพอุปทานแรงงาน	108
- ปัญหามาตรการทางกฎหมาย	110

ตอน 5 แนวทางการพัฒนาและจัดการพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวเพื่อพัฒนา

กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของเกาะช้าง	115
- หน่วยงานภาครัฐหลักเกี่ยวกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	116
- ภาพรวมของบทบาทภาครัฐต่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	118
- กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ควรสนับสนุน/ส่งเสริม	119
- แนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว	130
- แนวทางการปรับตัวของประชาชนต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว	135
- แนวทางในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวของภาคธุรกิจ	138
- แนวทางการปรับปรุงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงรายได้	142
- แนวโน้มกิจกรรมการท่องเที่ยว	143
- แนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยว	144
- บทบาทของผู้ประกอบการการท่องเที่ยวบนเกาะช้างในการ พัฒนาคุณภาพแรงงานให้สอดคล้องกับการพัฒนาการท่องเที่ยว ทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน	146
- แนวทางการพัฒนาแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวให้ได้ มาตรฐานและตรงตามความต้องการของผู้ประกอบการ	147
- แนวทางการพัฒนาและจัดการพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวต่อ กิจกรรมการท่องเที่ยว	148
- องค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ	152
- ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานภาครัฐ	154
- ข้อเสนอแนะสำหรับมาตรการปรับปรุงกฎหมาย	156

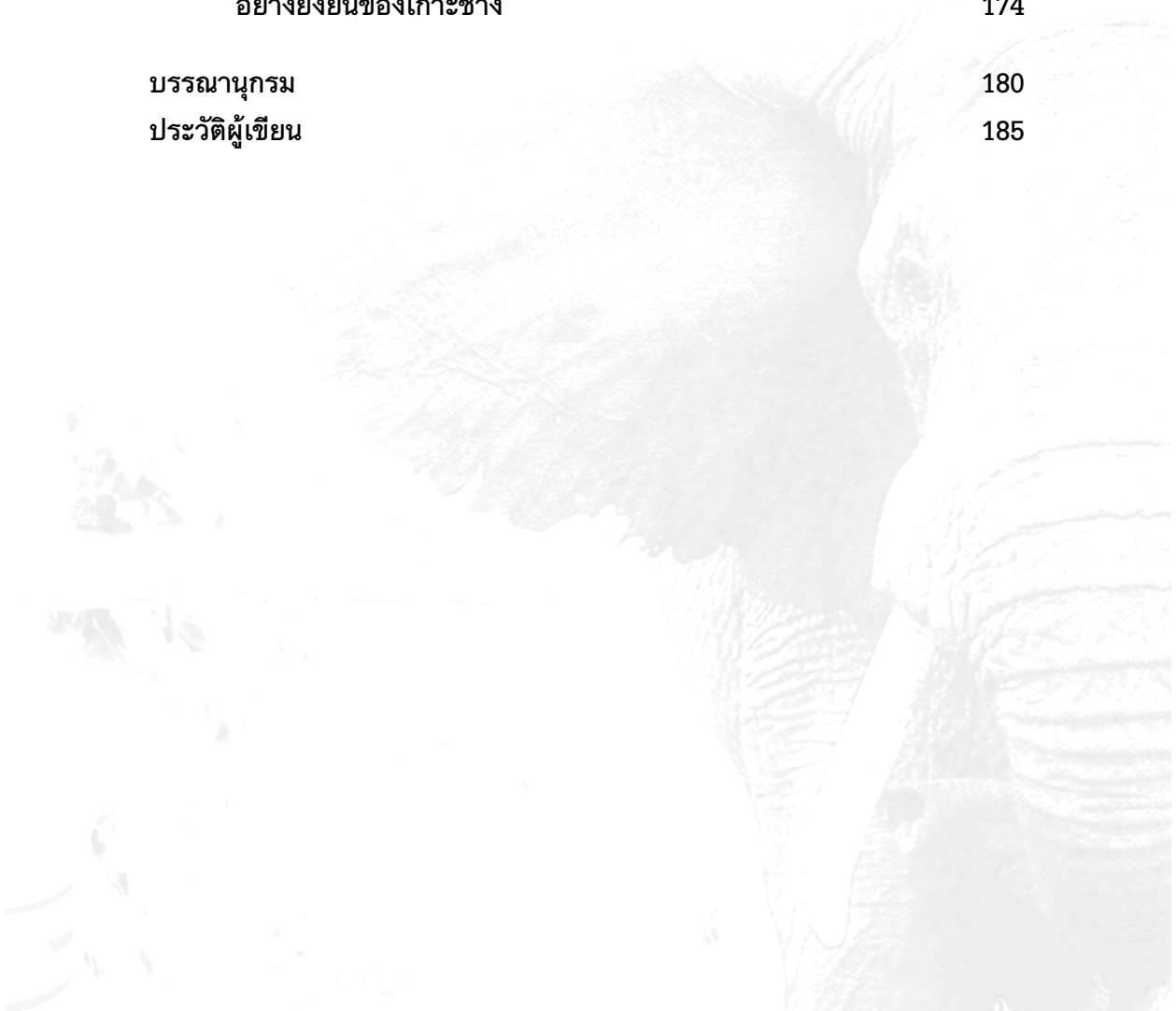
ตอน 6 การพัฒนาเส้นทางการท่องเที่ยวเกาะช้าง **159**

- ความหนาแน่นของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรม
การท่องเที่ยวทางธรรมชาติ **160**
- ความหนาแน่นของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว
ทางบก **162**
- ความหนาแน่นของแหล่งท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยว
ทางทะเล **164**
- เส้นทางการท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ **166**

**ตอน 7 ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
อย่างยั่งยืนของเกาะช้าง** **174**

บรรณานุกรม **180**

ประวัติผู้เขียน **185**

บทสรุปผู้บริหาร

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดนโยบายบายเชิงรุกเพื่อการบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศในภาพรวมและแนวทางในการสร้างเอกภาพเพื่อส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยว โดยจัดระบบความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชน รวมถึงกำหนดความรับผิดชอบของภาคเอกชน เพื่อให้เกิดความร่วมมือซึ่งเป็นพื้นฐานอันมั่นคงสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

กลุ่มจังหวัดบูรพาประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ มีศักยภาพในการพัฒนาสูง ทั้งในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การเกษตรและอุตสาหกรรมขนาดย่อมถึงขนาดใหญ่ โดยเป็นพื้นที่ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ ชุมชนและประชาชนในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นที่รวมของทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ามากมายและมีบทบาทสำคัญในโครงข่ายคมนาคมของประเทศ ขณะเดียวกันพื้นที่ชายฝั่งทะเลเป็นบริเวณที่มีระบบนิเวศซับซ้อน ทำให้การพัฒนาพื้นที่ควรมีความระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เพื่อมิให้เกิดการทำลายคุณค่าของธรรมชาติที่มีอยู่ นอกจากนี้ภูมิภาคดังกล่าวยังมีปัญหาหลายประการ เช่น ปัญหาคนอพยพเข้าสู่พื้นที่ ปัญหาสิ่งแวดล้อมจากชุมชนที่ก่อตัวขึ้น ปัญหาจากโรงงานอุตสาหกรรม ซึ่งอาจทำให้เกิดมลพิษต่อชายฝั่ง ดังนั้น สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ภายใต้การสนับสนุนของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) ได้สนับสนุนงานวิจัยในชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง) โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อสร้างความร่วมมือกับองค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) และองค์กรอื่นๆ ในพื้นที่
2. เพื่อสร้างเครือข่ายระหว่างนักวิจัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อพัฒนาข้อมูลด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง)
4. เพื่อสร้างธนาคารข้อมูลวิจัยด้านการท่องเที่ยวของกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง)
5. เพื่อนำข้อมูลวิจัยไปใช้ในการพัฒนากลุ่มจังหวัดบูรพา (ชลบุรี ระยอง จันทบุรี ตราด) สู่ความยั่งยืน

โดยดำเนินการเก็บข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3,032 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมาย จำนวน 402 คน พร้อมทั้งมีการจัดประชุมกลุ่มและประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน จนได้ผลการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง) จำนวน 38 ครั้ง

เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเลที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่งในบริเวณชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทย จนได้รับขนานนามว่า “อัมมานแห่งภาคตะวันออก” เกาะช้างเป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศ รองจากเกาะภูเก็ต ตั้งอยู่ในกิ่งอำเภอเกาะช้าง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติ จนได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกแห่งอ่าวไทย จากการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้หมู่เกาะช้างเป็นที่รู้จักและนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอย่างรวดเร็ว การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมบนเกาะช้างอย่างชัดเจน เกิดการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมเป็นอย่างมาก

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ด้วยเหตุดังกล่าว งานวิจัยเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจึงได้เกิดขึ้น เพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง โดยตระหนักถึงความพร้อมของสภาพแวดล้อมและชุมชนท้องถิ่น ความรู้ ความเข้าใจของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้เหมาะสมกับลักษณะทางกายภาพ สังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ

ภาพ 1-3 กิจกรรมต่างๆ บนเกาะช้าง

จากผลการศึกษา พบว่า เกาะช้างมีแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 23 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธรรมชาติแบบชายหาดและเกาะ 12 แห่ง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของเกาะช้าง คือ หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว หาดไถ่แบ้ และน้ำตกคลองพลู โดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างรับผิดชอบดูแลกิจกรรมการเดินป่า การเที่ยวน้ำตก ซึ่งมีอยู่ 3 จุด คือ บริเวณอ่าวคลองสาน บริเวณทางเข้าน้ำตกคลองพลูและบริเวณหมู่บ้านสลักเพชร สำนักงานขนส่งทางน้ำ กรมเจ้าท่า ดูแล กิจกรรมการดำน้ำ ความปลอดภัยด้านการจราจรทางน้ำ

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเป็นเพศชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน ซึ่งส่วนใหญ่มีสถานภาพเป็นโสดและเป็นพนักงานบริษัทเอกชนเช่นกัน

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรป เดินทางมาท่องเที่ยวเพราะชื่นชอบธรรมชาติที่งดงาม วัฒนธรรมและความเป็นมิตรของคนไทย

นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความชื่นชอบและประทับใจสถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะช้าง 3 อันดับแรก ได้แก่ หาดทรายขาว น้ำตกคลองพลูและการดำน้ำชมปะการังที่เกาะหมากและเกาะรัง ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีความชื่นชอบและประทับใจ หาดทรายขาว การเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกและรับประทานอาหารทะเลที่หมู่บ้านชาวประมงบางเบ้าและหาดคลองพร้าว ซึ่งทั้ง 6 แห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ยังคงความสมบูรณ์และสวยงาม

กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างที่นักท่องเที่ยวนิยมทำ 3 อันดับแรก คือ กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น เทียน้ำตกและนั่งรถยนต์ชมทัศนียภาพรอบเกาะ สถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจ คือ หาดทรายขาว น้ำตกคลองพลูและเกาะหมาก เกาะรัง โดยนักท่องเที่ยวมีความต้องการจะกลับมาเยือนเกาะช้างอีก

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยมมีจำนวน 11 กิจกรรม ดังนี้

1. การเดินป่า/ส่องสัตว์/ดูนก
2. การเที่ยวน้ำตก
3. การนั่งช้างเที่ยวป่า/ชมสวน
4. การขี่จักรยาน/จักรยานยนต์เที่ยวรอบเกาะ
5. การนั่งรถยนต์เที่ยวรอบเกาะ
6. การนั่งเรือชมหิ่งห้อย/ชมป่าชายเลน
7. การนั่งเรือชมธรรมชาติรอบเกาะ
8. การนั่งเรือ ตกปลา/ตกปลาหมึก
9. การพายเรือแคนู/เรือคายัค
10. การดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น
(Snorkel Diving)
11. การดำน้ำชมปะการังน้ำลึก
(Scuba Diving)

ภาพ 4 เที่ยวน้ำตก

ภาพ 5 กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงสุดสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ การเที่ยวน้ำตก ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ คือ การนั่งช้างเที่ยวป่า/ชมสวน

นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความคิดเห็นทางบวกต่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะช้าง ซึ่งส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะกลับมาเกาะช้างอีกและเห็นว่า การจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคีได้รับรู้ถึงการพัฒนากิจกรรมท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวในกลุ่มต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะมาตรฐานด้านอัตราและค่าบริการเกี่ยวกับราคาของสถานที่พักแรมและอาหารที่เหมาะสมกับคุณภาพการบริการและผลิตภัณฑ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ รวมทั้งการสนับสนุนให้เกิดการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งควรส่งเสริมให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน การสร้างความตระหนัก ความเข้าใจให้นักท่องเที่ยว ผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนชาวบ้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เห็นความสำคัญของแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวที่สมดุล สอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ การดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนฐานความรู้ที่แท้จริง เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวให้เข้าสู่มาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดจากกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างพบว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทำให้สภาพแวดล้อมโดยรวมของเกาะช้างเปลี่ยนแปลงไปทั้งด้านประชากร สภาพนิเวศวิทยา เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เป็นต้น ในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวมีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบ กิจกรรมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นธุรกิจชุมชน ได้สร้างรายได้เพิ่มให้แก่ผู้ประกอบการ ขณะเดียวกันก็ทำให้ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปเพราะต่างคนต่างมีภารกิจของตนเอง มุ่งเน้นรายได้เพื่อนำมาใช้จ่ายในชีวิตประจำวันมากกว่าการสร้างจิตสำนึก ความรับผิดชอบร่วมกันในการรักษาสภาพแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติที่มีมาแต่ดั้งเดิมของชุมชน คนรุ่นใหม่ขาด

ความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง ไม่มีการเชื่อมโยงความเป็นมาในอดีตเพื่อปลูกฝังความรู้ ความตระหนักให้เยาวชนเห็นความสำคัญในวัฒนธรรมอันดีงามที่มีมาแต่ก่อนของชุมชน การเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม ซึ่งเกิดจากการซื้อขายที่ดินของนายทุน เพื่อก่อสร้างสถานที่พักแรม สิ่งปลูกสร้างใหม่ๆ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ทำให้เกิดมลภาวะฝุ่นละออง การบุกรุกพื้นที่ป่าเพื่อการท่องเที่ยว ทำให้พืชพันธุ์ แหล่งน้ำเสื่อมโทรมและสัตว์บางชนิดในพื้นที่สูญหายไป

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างพบว่า สภาพแวดล้อมที่สมบูรณ์งดงามของเกาะช้างกำลังเสื่อมโทรมลง การเพิ่มขึ้นของสิ่งปลูกสร้างสมัยใหม่เพื่อรองรับการท่องเที่ยว ทำให้เกาะช้างขาดความเป็นธรรมชาติดั้งเดิมที่ควรอนุรักษ์ไว้ การเพิ่มขึ้นของจำนวนผู้ประกอบการรายย่อย เกิดการแข่งขันทางธุรกิจ ทำให้มาตรฐานและคุณภาพการให้บริการด้านต่างๆ ลดลง อีกทั้งความสามารถในการสื่อสารเพื่อสื่อความหมายกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติของภาคในพื้นที่ เช่น เจ้าหน้าที่ภาครัฐ พนักงานบริการผู้ประกอบการและประชาชน ส่วนใหญ่ยังไม่สามารถฟัง พูดภาษาอังกฤษเพื่อการสื่อสารได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งปัจจุบันมีนักท่องเที่ยวที่มาจากหลายชนชาติมากยิ่งขึ้น อาทิ ญี่ปุ่น จีน เกาหลี รัสเซีย จึงทำให้เกิดปัญหาในการสื่อสารเพื่อขอรับบริการด้านต่างๆ ดังนั้นเพื่อให้กิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างเป็นกิจกรรมที่มีคุณค่า สามารถสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรมีการศึกษาข้อมูลพื้นฐานของการท่องเที่ยวตามสภาพจริง เพื่อนำข้อมูลที่ได้มากำหนดแนวทางในการพัฒนาและบริหารจัดการพื้นที่เกาะช้างเพื่อการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน

กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ควรสนับสนุน/ส่งเสริม สำหรับภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนมีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ควรส่งเสริมและสนับสนุนเป็นอันดับแรกสุด คือ การดำน้ำดูปะการัง รองลงมา ได้แก่ การศึกษาธรรมชาติ ส่วนกิจกรรมที่ทั้งสามภาคส่วนเห็นว่า ควรสนับสนุนหรือส่งเสริมเป็นลำดับท้าย ได้แก่ การไต่ผา/ปีนเขา การส่องสัตว์/ดูนก และการล่องแพ/เรือยาง

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

แนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว

แนวทางในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด เพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน สรุปได้ดังนี้

1. นโยบายและแผนงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน
2. การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ในกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของเกาะช้าง
3. การบริการข้อมูลข่าวสาร ความรู้และการประชาสัมพันธ์ เกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
4. การบริการสิ่งอำนวยความสะดวกของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
5. การบริการด้านการรักษาความปลอดภัยของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
6. การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการพัฒนาและจัดการความปลอดภัยของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ (การท่องเที่ยวทางทะเล)

สาเหตุที่ทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถขยายตัวได้อีก ได้แก่

1. เกาะช้างยังมีแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ ที่ยังไม่ถูกค้นพบอีก
2. ผู้ประกอบการมีการสร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวในรูปแบบใหม่ๆ อยู่เสมอ
3. หน่วยงานราชการช่วยในการประชาสัมพันธ์และหน่วยงานที่สนับสนุนงบประมาณในการพัฒนาเกาะช้าง เช่น สำนักงานพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง (สพพ.1) และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.)
4. สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติยังไม่ได้เสียหายมากนัก ดังนั้นหากมีการร่วมมือกันของทุกฝ่ายก็สามารถรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติไว้ได้
5. ประชาชนบนเกาะช้างกับนักท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งเป็นเสน่ห์ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติให้เข้ามาเที่ยวได้เป็นอย่างดี

แนวทางการพัฒนาและจัดการพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยว

การวิเคราะห์มิติต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง สรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง

1. รัฐบาลได้ให้ความสำคัญมากกับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง
2. มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง โดยเฉพาะ คือ อพท.
3. มีความคล่องตัวในการสนับสนุน/ส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน

จุดอ่อน

1. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความพร้อมและไม่สามารถรับช่วงต่อภายหลังโครงการเสร็จสิ้นได้
2. การเชื่อมโยง/ประสานข้ามหน่วยงานยังไม่สามารถทำได้เต็มที่
3. การประชาสัมพันธ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวขาดความชัดเจน
4. การโยกย้ายข้าราชการและการปรับโครงสร้าง
5. การบังคับใช้กฎหมายไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่

โอกาส

1. ททรัพยากรธรรมชาติที่สมบูรณ์
2. ความพร้อมของธุรกิจที่สนับสนุนการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
3. รัฐบาลมีโอกาสนำรายได้จากการท่องเที่ยวไปพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว

อุปสรรค

1. กลุ่มนักท่องเที่ยวมีพฤติกรรมบริโภคแบบบริโภคนิยม
2. กลุ่มผู้ประกอบการส่วนใหญ่เป็นคนต่างถิ่น
3. ททรัพยากรธรรมชาติเริ่มเสื่อมโทรม
4. ฤดูกาลท่องเที่ยว

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

จะเห็นได้ว่า การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรเกิดจากการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ทุกฝ่ายควรตระหนักในบทบาทหน้าที่ของตนเองในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้คงไว้ซึ่งความเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าทั้งในปัจจุบันและอนาคต มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เข้มแข็งในการใช้ทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวอย่างรู้คุณค่า การสร้างจิตสำนึกในความเป็นผู้รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างสมดุล การบริหารจัดการโดยยึดหลักการมีส่วนร่วมตั้งแต่การกำหนดแนวทาง นโยบาย กิจกรรม โครงการและการประเมินผลการดำเนินงานเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว ให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยวที่อยู่บนฐานของการท่องเที่ยวเพื่ออนุรักษ์มากกว่าการท่องเที่ยวแบบบริโภคนิยม การเสริมสร้างทักษะ ความรู้ให้แก่ผู้ประกอบการเพื่อพัฒนางานและพัฒนาดนในวิชาชีพ เช่น เทคนิคการให้บริการ การใช้ภาษาต่างประเทศเพื่อการสื่อสาร มาตรฐานการให้บริการ โดยมีการรับรองจากสถาบันการศึกษาที่มีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ

การวิเคราะห์แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเพื่อพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ประกอบด้วยองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ จุดที่น่าสนใจ ระบบสาธารณูปโภค ราคาของการให้บริการ การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวและภาพลักษณ์ ซึ่งทุกองค์ประกอบควรจะมีการบูรณาการกันเพื่อสร้างจุดแข็งในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการในด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยว เป็นการสร้างสมดุลระหว่างการจัดสรรทรัพยากรเพื่อการท่องเที่ยวกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ซึ่งทั้งภาครัฐ ภาคเอกชนและภาคประชาชน ควรจะถือเป็นโอกาสที่สำคัญในการร่วมคิด ร่วมทำและร่วมกันแก้ปัญหา เพื่อกำหนดทิศทางในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เอื้อประโยชน์ต่อผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายอย่างเป็นรูปธรรม

นอกจากการรายงานสภาพปัญหาของพื้นที่เกาะช้างแล้ว งานวิจัยยังเสนอแนวทางการพัฒนาและจัดการพื้นที่/แหล่งท่องเที่ยวต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งเป็นข้อเสนอแนะที่หน่วยงานทุกภาคส่วน สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพัฒนาได้

ยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน

1. ส่งเสริมการรวมกลุ่มของคนในพื้นที่ให้จัดตั้งเป็นชมรมธุรกิจการท่องเที่ยวเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับภาคประชาชน
2. สร้างความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่ดีต่อการทำธุรกิจการท่องเที่ยวของประชาชนในพื้นที่เกาะช้าง
3. สนับสนุนและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและโครงสร้างพื้นฐานสำคัญเพื่อรองรับระบบชุมชนที่มีการขยายตัวมากขึ้น
4. ส่งเสริมกิจกรรมการดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติบริเวณแหล่งท่องเที่ยวด้วยความร่วมมือของหน่วยงานภาครัฐ เอกชนและชุมชน
5. ประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนพื้นที่เกาะช้างให้เป็นที่รู้จักมากขึ้นและเผยแพร่ข้อมูลการให้บริการการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างเหมาะสม
6. กำหนดนโยบายวางแผนการจัดการพื้นที่และกำหนดแผนงานประจำปีในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างชัดเจนและต่อเนื่องโดยความร่วมมือของทุกภาคส่วน
7. ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและระบบการขนส่งบนเกาะช้างให้ได้มาตรฐานทั้งด้านคุณภาพ ราคาและบริการ
8. ควรมีการใช้กฎหมายในการควบคุม ดูแล รักษาสภาพแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยวอย่างเคร่งครัด อีกทั้งใช้วิธีการแนะนำตักเตือนและสร้างวินัยในการท่องเที่ยวควบคู่ไปด้วย
9. กระตุ้นให้เกิดกลไกการพึ่งพาระหว่างองค์กร ทั้งในด้านงบประมาณและหน้าที่ความรับผิดชอบ โดยร่วมกันวางแผนการพัฒนาและจัดทำงบประมาณเพื่อลดความซ้ำซ้อนของงาน แต่มีการเชื่อมโยงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่เกาะช้าง
10. ส่งเสริมการจัดตั้งหน่วยงานที่ทำหน้าที่กำกับดูแลการใช้ทรัพยากรทั้งที่ดินและทะเล บริเวณพื้นที่เกาะช้างโดยตรง

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

11. สร้างภาพลักษณ์การท่องเที่ยวของเกาะช้างให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่ควรได้รับการอนุรักษ์อย่างชัดเจน ดังนั้นนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายจึงควรเป็นนักท่องเที่ยวกลุ่มคุณภาพแบบอนุรักษ์นิยมมิใช่บริโภคนิยม เพื่อให้นักท่องเที่ยวร่วมกันอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติอันจะทำให้กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของเกาะช้างสามารถดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืน

นอกจากยุทธศาสตร์การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนแล้ว หลัก 3E เป็นอีกกลยุทธ์หนึ่งที่ทุกภาคส่วนสามารถนำไปเป็นแนวทางสร้างความยั่งยืนได้ ซึ่งหลักดังกล่าว ประกอบด้วย

1. **Enforcement** คือ การบังคับใช้กฎหมายหรือข้อบังคับรวมทั้งการควบคุมทางสังคม

2. **Engineering** คือ กลุ่มผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว ควรใช้ความรู้ทางวิศวกรรมศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์ สารสนเทศ เพื่อการพัฒนา ปรับปรุงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

3. **Education** คือ การให้ความรู้ ข้อมูลและข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วน ทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจในการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างถูกต้องและเหมาะสม เพื่อให้ ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ตระหนักถึงความสำคัญและพร้อมปฏิบัติตาม

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของเกาะช้างอย่างยั่งยืนบนฐานความรู้จากการวิจัย

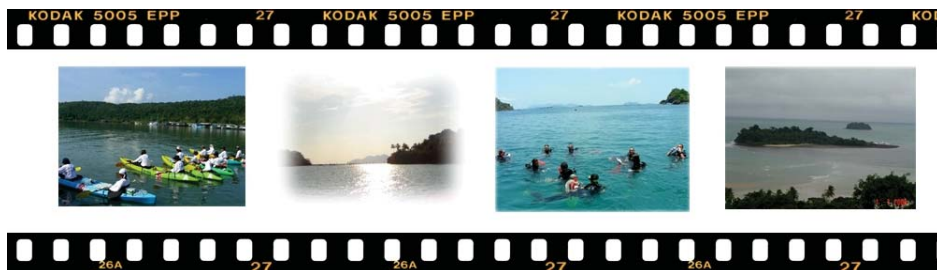
ตอน 1 บทนำ

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

แผนนำทาง...

แผนแม่บทการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวแห่งชาติ เสนอแนวนโยบายเชิงรุกในการบริหารอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของประเทศในภาพรวมและแนวทางในการสร้างเอกภาพในการส่งเสริมและพัฒนากการท่องเที่ยวโดยระบบความร่วมมือจากภาครัฐและเอกชนรวมถึงกำหนดความรับผิดชอบของภาคเอกชน เพื่อความร่วมมือให้เกิดพื้นฐานที่มั่นคงสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

นโยบายเชิงรุกของแผนอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่กำหนด ได้แก่

1. พัฒนาให้ประเทศไทยคงความเป็นผู้นำทางการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียอย่างต่อเนื่อง เพื่อก้าวสู่ความเป็น World Class Destination
2. พัฒนาการท่องเที่ยวของไทยให้เป็นสาขาหลักทางเศรษฐกิจที่มีความสำคัญควบคู่กับสาขาเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม
3. เร่งรัดให้เกิดการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวและรายได้จากการท่องเที่ยวออกสู่ภูมิภาคอื่นๆ นอกเหนือจากเมืองท่องเที่ยวหลักในปัจจุบัน
4. ปรับปรุงโครงสร้างอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้ทันสมัยเพื่อให้ผู้ประกอบการไทยมีความพร้อมในการแข่งขันที่จะตามมาจากการเปิดเสรีทางการค้า
5. สนับสนุนให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมและเข้มแข็ง ในการบริหารจัดการในบริการธุรกิจท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อผลประโยชน์ของท้องถิ่นโดยตรง

6. อนุรักษ์ทรัพยากรการท่องเที่ยวให้คงความเป็นธรรมชาติที่สมบูรณ์และสะท้อนถึงความเป็นเอกลักษณ์วัฒนธรรมไทยที่ชัดเจน

เป้าหมายและผลที่คาดว่าจะได้รับด้านเศรษฐกิจ

1) ด้านจำนวนนักท่องเที่ยวและรายได้

1.1) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศจะเพิ่มขึ้น 16.02 ล้านคนในปี พ.ศ. 2548 และในปี พ.ศ. 2553 เพิ่มขึ้นเป็น 22.46 ล้านคน

1.2) วันพักเฉลี่ยนักท่องเที่ยวต่างชาติในประเทศไทยจะเพิ่มเป็น 8.2 วัน ในปี พ.ศ. 2548 และ 8.5 วันในปี พ.ศ. 2553

1.3) รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติ 538,592 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2548 และเพิ่มเป็น 859,095 ล้านบาท ในปี พ.ศ. 2553

1.4) นักท่องเที่ยวชาวไทยจะท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้นจาก 63 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2548 เพิ่มเป็น 72 ล้านคน ในปี พ.ศ. 2553 จะก่อให้เกิดรายได้จาก 315,850 ล้านบาท เป็น 413,670 ล้านบาท

2) การกระจายรายได้ของจำนวนเมืองท่องเที่ยวหลักจะเพิ่มจาก 10 เมือง เป็นไม่น้อยกว่า 15 เมืองและในจำนวน 13 เมือง ในปี พ.ศ. 2542 ที่มีรายได้จากการท่องเที่ยวมากกว่า 5,000 ล้านบาท ภายในปี พ.ศ. 2553 จะเพิ่มเป็นมากกว่า 20 เมือง เพื่อจะช่วยลดปัญหาความยากจนของประชากรในชนบท

3) มีการสร้างงานทางตรงปีละ 50,000 คนและทางอ้อมปีละ 50,000 คน
รายงานการสรุปแผนการท่องเที่ยว ปี พ.ศ. 2551 ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ระบุกลยุทธ์การส่งเสริมตลาดในประเทศ 5 หัวข้อหลัก ดังนี้

- 1) ธรรมชาติให้เกิดการรู้ค่า รักษาแหล่งท่องเที่ยว
- 2) ส่งเสริมการท่องเที่ยวในมิติของการเรียนรู้
- 3) สร้างกระแสให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิต
- 4) สร้างการรับรู้ความเป็นเอกลักษณ์ของพื้นที่
- 5) ส่งเสริมการเดินทางเชื่อมโยงในภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

แนวทางการดำเนินงานการตลาดในประเทศและต่างประเทศ

แนวทางการดำเนินงานการตลาดในประเทศ ให้ความสำคัญกับการสร้างความสมดุล ใน 2 มิติ คือ

1) มิติทางสังคม เน้นการให้ความสำคัญกับการรณรงค์ให้เกิดกระแสการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวและสร้างจิตสำนึกในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีภายใต้แคมเปญ “เก็บเมืองไทยให้สวยงาม” รวมทั้งส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเป็นกระบวนการเรียนรู้สำหรับคนไทยโดยเฉพาะเยาวชน เพื่อให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ความรักและหวงแหนในทรัพยากรของชาติ

2) มิติทางเศรษฐกิจ มุ่งกระจายรายได้จากการท่องเที่ยวภายในประเทศไปสู่พื้นที่ต่างๆ ทั่วประเทศ โดยสร้างกระแสเดินทางตลอดทั้งปีและให้การท่องเที่ยวเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตภายใต้แคมเปญ “เที่ยวไทยให้สนุก...เติมความสุขให้ชีวิต”

แนวทางการดำเนินงานตลาดต่างประเทศเน้น “การส่งเสริมตลาดนักท่องเที่ยวคุณภาพ มุ่งเน้นรายได้มากกว่าจำนวนนักท่องเที่ยว” โดยใช้เทคนิคการตลาด การประยุกต์ใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ร่วมสมัย (E-Marketing) ในการทำการตลาด เพื่อให้สอดคล้องกับพฤติกรรมตลาดในปัจจุบันและขยายการเข้าถึงนักท่องเที่ยวอย่างกว้างขวาง รวมถึงการเพิ่มจุดเด่นให้กับการประชาสัมพันธ์โดยใช้ผู้มีชื่อเสียง (Celebrity) เป็นจุดดึงดูดและสร้างความน่าเชื่อถือในลักษณะของ Testimonial จากกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เคยมาเยือนประเทศไทยแล้ว ซึ่งจะเป็นสื่อบุคคลในการบอกเล่าจากปากต่อปาก (Word of Mouth) ควบคู่ไปกับการทำการตลาดในลักษณะดั้งเดิม โดยจะผสานความร่วมมือกับเครือข่ายพันธมิตร อาทิ ร้านอาหาร สายการบิน บริษัทนำเที่ยว ฯลฯ เพื่อส่งเสริมการตลาดร่วมกันอย่างเข้มแข็ง

กลยุทธ์การส่งเสริมการตลาดต่างประเทศ มีดังนี้

- 1) สร้างความเข้มแข็งให้แบรนด์ “ประเทศไทย”
- 2) ขยายตลาดกลุ่มคุณภาพ
- 3) รักษาส่วนแบ่งทางการตลาด
- 4) เสริมสร้างศักยภาพและขีดความสามารถในการแข่งขัน

เป้าหมายของนโยบายพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของประเทศไทย (ในระยะ 10 ปี)

1. มีการกำหนดพื้นที่เป้าหมายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ชัดเจน จัดระดับความเข้มข้นของแหล่งท่องเที่ยวที่เหมาะสมสอดคล้องกับสถานภาพและความต้องการการพัฒนาของท้องถิ่น ภายใต้การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทั้งระบบ โดยพิจารณาจากลักษณะและศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว และวิธีการจัดการในแหล่งท่องเที่ยวภายใน 3 ปี
2. ยกระดับทักษะ โดยการอบรมให้ความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ประกอบการแรงงาน และประชาชน ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง โดยเน้นคุณภาพการให้บริการที่ถูกต้อง เช่น การบริการที่พัก การบริการนำเที่ยว มัคคุเทศก์/มัคคุเทศก์เฉพาะ เป็นต้น โดยจัดให้มีการศึกษา ฝึกอบรมทุกด้านไม่น้อยกว่า 50 ครั้งต่อปี
3. จัดให้มีการประสานเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในระดับชาติ ภาค และจังหวัด
4. เพิ่มองค์กรพัฒนาเอกชนและกลุ่มประชาชนระดับท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมหรือกำกับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในพื้นที่
5. มีหลักเกณฑ์การปฏิบัติด้านการจัดการทรัพยากรสิ่งแวดล้อมและการศึกษา การบริหารและการมีส่วนร่วม
6. เพิ่มสัดส่วนนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศจากนานาชาติให้มีการขยายตัวไม่ต่ำกว่าการขยายตัวของนักท่องเที่ยวโดยรวม (คือ เพิ่มส่วนแบ่งจากปัจจุบันร้อยละ 30) เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี โดยให้มีนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพและมีการปฏิบัติอย่างถูกต้อง มุ่งเน้นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นหลักไม่น้อยกว่าครึ่งหนึ่ง
7. เพิ่มจำนวนและสัดส่วนของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางในประเทศให้เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศไม่ต่ำกว่าการขยายตัวโดยรวม คือ มีส่วนร่วม

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ไม่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของการเดินทางท่องเที่ยวภายในประเทศทั้งหมด ส่งเสริมให้มีการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่มีคุณภาพและมีการปฏิบัติที่ถูกต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 50

8. เพิ่มรายจ่ายของการท่องเที่ยวในกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้มากขึ้น ร้อยละ 5 ต่อปีและให้มีการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่นในสัดส่วนมากขึ้น

9. ขยายงบประมาณในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ที่ได้รับการอุดหนุนจากรัฐบาลให้มีปริมาณมากขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ต่อปี รวมทั้งระดมการอุดหนุนจากภาคเอกชนและองค์กรระหว่างประเทศให้เพิ่มมากขึ้นด้วย อีกทั้งเพิ่มขีดความสามารถในการจัดการรายได้ของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อการฟื้นฟูและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวด้วยตนเองให้มากขึ้น

10. มีการใช้กฎหมายที่มีอยู่อย่างมีประสิทธิภาพและมาตรการเฉพาะสำหรับการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศให้ทั่วถึงภายใน 5 ปี

11. มีเครือข่ายความร่วมมือด้านการท่องเที่ยวเชิงนิเวศในอาเซียนและอินโดจีน โดยให้ไทยเป็นศูนย์กลางด้านการเดินทาง การตลาด การฝึกอบรมและด้านข้อมูลสารสนเทศภายใน 5 ปี

ในการกำหนดให้การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ เป็นการท่องเที่ยวหลักที่สำคัญในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและเพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ต้องการ จึงได้กำหนดกลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องจำนวนทั้งสิ้น 6 กลยุทธ์ ซึ่งประกอบด้วยกลยุทธ์การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม กลยุทธ์การให้การศึกษาและสร้างจิตสำนึก กลยุทธ์การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน กลยุทธ์ด้านการส่งเสริมเสรีการตลาดและบริการนำเที่ยว กลยุทธ์การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการ และกลยุทธ์การส่งเสริมการลงทุน (www.tat.or.th)

บูรพา

กลุ่มจังหวัดบูรพาประกอบด้วย 4 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี ระยอง จันทบุรีและตราด ซึ่งเป็นพื้นที่สำคัญทางเศรษฐกิจ มีศักยภาพในการพัฒนาสูง ทั้งในด้านการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว การเกษตรและอุตสาหกรรมขนาดย่อมถึงขนาดใหญ่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศ ชุมชนและประชาชนในแต่ละปีเป็นจำนวนมาก เนื่องจากเป็นที่รวมของทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่ามากมาย เช่น ก๊าซธรรมชาติ แร่ธาตุ สัตว์น้ำทะเล ชายหาดและทัศนียภาพอันงดงาม รวมทั้งมีบทบาทสำคัญในโครงข่ายคมนาคมของประเทศ ในขณะเดียวกันพื้นที่ชายฝั่งทะเลก็เป็นบริเวณที่มีระบบนิเวศซับซ้อนและละเอียดอ่อน ทำให้การพัฒนาใดๆ ในพื้นที่ต้องระมัดระวังเป็นอย่างยิ่ง เพื่อมิให้เกิดการทำลายคุณค่าของธรรมชาติที่มีอยู่ นอกจากนี้ภูมิภาคนี้ยังมีปัญหาหลายประการ ประการแรก คือ ถ้าคนอพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณนี้มากจะเกิดการขาดแคลนน้ำ เพราะแถบนี้ไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ๆ ปัญหาต่อมาคือ ปัญหาสิ่งแวดล้อม ชุมชนที่ก่อตัวขึ้นรวมทั้งโรงงานอุตสาหกรรม อาจทำให้เกิดภาวะมลพิษขึ้นกับชายฝั่ง แต่อย่างไรก็ตาม ยังมีโอกาสในการพัฒนาศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวให้สูงขึ้นได้อีก เนื่องจากมีท่าเรือน้ำลึกหลายแห่งพร้อมจะรองรับการท่องเที่ยวทางทะเล มีความหลากหลายของจุดเด่นที่ไม่ซ้ำกันของสินค้าที่ช่วยสนับสนุนการท่องเที่ยวแบบครบวงจร ทั้งในจังหวัดและระหว่างจังหวัดใกล้เคียง ดังนั้นสถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวไทย ภายใต้การสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) จึงได้สนับสนุนงานวิจัยในชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง)

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยว
เชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง) ดำเนินงานโดยมีสถาบันการ

ศึกษาที่เข้าร่วมสร้างสรรค์งานวิจัย 8 สถาบัน จำนวน 10 โครงการ ดังนี้

ตาราง 1 รายชื่อโครงการและนักวิจัยชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง)

ลำดับ	โครงการ	นักวิจัย	หน่วยงานสังกัด
1.	การประมาณรายได้จากกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล และคณะ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
2.	อุปทานแรงงานสำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	วัลย์ลดา วิวัฒน์พนชาติ และคณะ	มหาวิทยาลัยรามคำแหง
3.	บทบาทขององค์กรภาครัฐหลักที่มีต่อการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	รักษพงศ์ วงศาโรจน์ และคณะ	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
4.	กลไกและศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	พงษ์ภาณุ ศรีสวัสดิ์ และคณะ	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ
5.	แผนที่เส้นทางท่องเที่ยวเพื่อส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	ปิติพร จูปราง	มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลกรุงเทพ

ลำดับ	โครงการ	นักวิจัย	หน่วยงานสังกัด
6.	แนวทางการมีส่วนร่วมของภาคธุรกิจในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	บุปผา พิกุลแก้ว และคณะ	วิทยาลัยรัชต์ภาคย์
7.	ศักยภาพด้านการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศของภาคีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	นิภาวรรณ พุทธสงกรานต์ และคณะ	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
8.	ผลกระทบจากกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนเกาะช้างที่มีต่อประชาชนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	นิพนธ์ วุฒิชัย และคณะ	มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี
9.	พฤติกรรมการบริโภคการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	เจษฎา สุทธิอุดม และคณะ	มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
10.	มาตรการทางกฎหมายเพื่อการสนับสนุนกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่เกาะช้าง กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด	เกียรติสกุล ชลคงคา และคณะ	มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์

กรอบแนวคิดการเชื่อมโยงของชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง) ดังภาพ 6

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ชุดโครงการธนาคารข้อมูลเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืน กลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง) มีการศึกษารวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูล 2 ประเภท คือ แหล่งข้อมูลทุติยภูมิและแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ ดังนี้

แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ

ข้อมูลจากแหล่งทุติยภูมิ มีการรวบรวมด้วย 2 วิธีการ คือ

1. เอกสารของหน่วยงานด้านการท่องเที่ยวต่างๆ เช่น การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) สำนักงานพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง (สพพ.1) ห้องสมุดของสถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านการท่องเที่ยวและฐานข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ของสถาบันการศึกษาต่างๆ

2. เว็บไซต์ของหน่วยงานภาครัฐและเอกชนที่ให้บริการข้อมูลด้านการท่องเที่ยว ทั้งข้อมูลแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว กิจกรรมการท่องเที่ยว เว็บไซต์ที่มีบุคคลทั่วไปมาให้ข้อมูลด้านสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างๆ ตลอดจนเว็บไซต์ของผู้ประกอบการเอกชนที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้าง

แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ

ข้อมูลปฐมภูมิมีการรวบรวมข้อมูล โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้บริหารหรือผู้ประกอบการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง กลุ่มผู้ประกอบการธุรกิจนำเที่ยว ที่พัก ร้านอาหารและเครื่องดื่ม กลุ่มผู้ให้บริการด้านกิจกรรมนันทนาการและการขนส่ง

2. กลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวเกาะช้าง

3. กลุ่มเจ้าหน้าที่ภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของเกาะช้าง ได้แก่ ผู้บริหารส่วนราชการจังหวัดตราด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยสำนักงานตราด สำนักงานกิ่งอำเภอเกาะช้าง องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะช้าง (อบต.) เจ้าหน้าที่อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง สำนักงานพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง

(สพพ.1) สำนักงานแรงงานจังหวัด สำนักงานประกันสังคมจังหวัด สำนักงานพาณิชย์จังหวัด สำนักงานสถิติจังหวัด กรมขนส่งทางน้ำและพาณิชยนาวี สำนักงานการขนส่งทางน้ำที่ 6 สาขาตราด เจ้าหน้าที่สำนักงาน การท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดตราด ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง ตำรวจท่องเที่ยวจังหวัดตราด

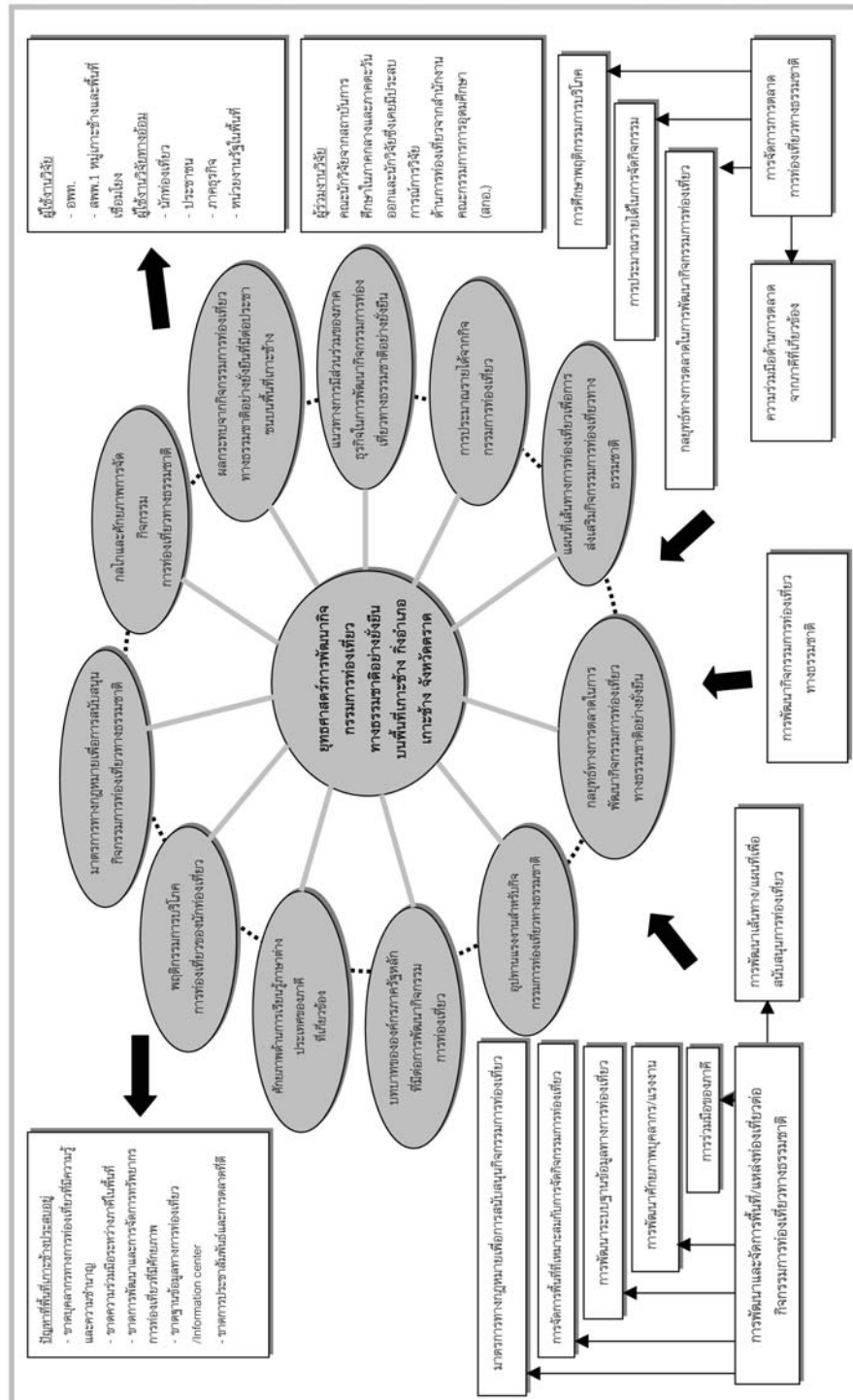
4. กลุ่มผู้นำกิจกรรมการท่องเที่ยว มัคคุเทศก์และบริษัทนำเที่ยวที่ดำเนินการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งกิจกรรมทางบกและทางทะเล

5. กลุ่มประชาชนและผู้นำชุมชน (หรือตัวแทนของชุมชน) ในพื้นที่ที่มีการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ทั้งกิจกรรมทางบกและทางทะเล

การดำเนินการเก็บข้อมูลมีทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ โดยการใช้แบบสอบถามกับกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3,032 คน การสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายจำนวน 402 คน พร้อมทั้งมีการจัดประชุมกลุ่มและประชุมเพื่อระดมความคิดเห็นจากผู้ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย รวมถึงกลุ่มผู้นำชุมชนและประชาชน จนได้ผลการศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง)

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ภาพ 6 ความเชื่อมโยงของชุดโครงการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนกลุ่มจังหวัดบูรพา (เกาะช้าง)

ตอน 2 เกาะช้าง...
ปฐมบทการท่องเที่ยว
ทางทะเล

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

การท่องเที่ยวทางทะเล

ประเทศไทยตั้งอยู่ในบริเวณคาบสมุทรอินเดีย มีพื้นที่ชายทะเลยาวทั้งสิ้นประมาณ 2,815 กิโลเมตร อยู่ทางฝั่งอันดามัน 1,801 กิโลเมตร และฝั่งอ่าวไทย 1,014 กิโลเมตร มีพื้นที่ทางทะเลทั้งหมด 350,000 ตารางกิโลเมตร พื้นที่เหล่านี้ประกอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่างๆ เช่น ป่าชายเลน แนวปะการัง ภูเขาทะเล ป่าชายหาด เป็นต้น ซึ่งมีคุณค่าต่อระบบนิเวศวิทยาและเศรษฐกิจทั้งในระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ กลุ่มจังหวัดที่ติดทะเลสามารถแบ่งออกเป็นจังหวัดที่อยู่ติดทะเลในภาคกลาง ภาคตะวันออกและภาคใต้ ทรัพยากรทางทะเลของประเทศไทยแม้จะมีความหลากหลายแต่ก็มีข้อจำกัดของการใช้ เพราะทรัพยากรบางชนิดไม่สามารถสร้างใหม่ทดแทนได้ทันที แต่ต้องใช้ระยะเวลาในการฟื้นฟู บางชนิดก็ใช้แล้วหมดไป ประกอบกับกิจกรรมต่างๆ ในทะเลและชายฝั่งที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ทำให้เกิดการใช้ทรัพยากรทางทะเลอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ความสามารถในการรองรับตามธรรมชาติเริ่มถดถอย จนเป็นเหตุให้เกิดปัญหาความเสื่อมโทรมของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมทางทะเล อีกทั้งยังประสบปัญหาด้านการบริหารจัดการซึ่งเป็นปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องใช้กระบวนการทำงานในเชิงบูรณาการด้วยความร่วมมือของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยอาศัยองค์ความรู้และข้อมูลที่เป็นปัจจุบันเพื่อสนับสนุนการบริหารจัดการดังกล่าว

บริเวณชายฝั่งอ่าวไทยในภาคตะวันออกของไทยครอบคลุมพื้นที่ 4 จังหวัด คือ ตราด จันทบุรี ระยองและชลบุรี บริเวณนี้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก เนื่องจากมีชายหาดและเกาะต่างๆ

ที่มีทัศนียภาพสวยงาม นอกจากนี้ยังมีแหล่งนิคมอุตสาหกรรมที่สำคัญ เช่น นิคมอุตสาหกรรม มาบตาพุด จังหวัดระยอง นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง จังหวัดชลบุรีและมีท่าเทียบเรือขนส่งสินค้าและคลังน้ำมันขนาดใหญ่ รวมทั้งยังมีแหล่งเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่งอีกมากมาย ซึ่งมีวิธีการเลี้ยงที่แตกต่างกันออกไป ทำให้คุณภาพน้ำเสื่อมลง ซึ่งจะพบในบริเวณที่มีแหล่งกิจกรรมหนาแน่น แต่มีบางบริเวณที่คุณภาพน้ำอยู่ในเกณฑ์ดี โดยพบในบริเวณสถานที่ท่องเที่ยวที่มี ชายหาดและแนวปะการังสมบูรณ์จึงเกิดการท่องเที่ยวทางธรรมชาติซึ่งเป็นกิจกรรมนันทนาการของมนุษย์ ที่ดึงดูดได้เปรียบของลักษณะทางภูมิศาสตร์ในแต่ละพื้นที่มาเป็นเครื่องมือเพื่อสร้างประโยชน์และตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว ความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ดังที่กล่าวมานั้น หมายถึง ภูเขา น้ำตก น้ำพุร้อน เกาะ หาดทราย ชายทะเลและทรัพยากรใต้ทะเล เป็นต้น (<http://marinepolicy.trf.or.th>)

รู้จักเมืองตราด

เมืองตราดสันนิษฐานว่า เพี้ยนมาจากคำว่า “กราด” เป็นชื่อต้นไม้ชนิดหนึ่งที่ใช้ทำไม้กวาด ต้นไม้ชนิดนี้มีขึ้นอยู่รอบเมืองตราด ในสมัยก่อนมีต้นกราดอยู่เป็นจำนวนมาก แต่เมื่อรัชสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เมืองตราดมีชื่อว่า “บ้านบางพระ” (www.tat.or.th) ตราดนับเป็นเมืองศูนย์กลางการค้าแห่งหนึ่งในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในช่วงปลายสมัยกรุงศรีอยุธยา สินค้าที่ส่งออกขายยังแดนไกลโดยเฉพาะของป่า เช่น เขากวาง หนังสัตว์ ไม้หอมและเครื่องเทศต่างๆ ล้วนมาจากเขตป่าเขาชายฝั่งทะเลตะวันออกแถบระยอง จันทบุรีและตราด โดยลำเลียงสินค้าผ่านมาตามแม่น้ำเขาสมิงออกสู่ปากอ่าวตราด

ในสมัยกรุงศรีอยุธยาเมืองตราดปรากฏในทำเนียบหัวเมืองสมัยพระเจ้าปราสาททอง (พ.ศ. 2178) ในฐานะเป็นหัวเมืองชายทะเลสังกัดฝ่ายการต่างประเทศและการคลัง และด้วยเหตุที่เมืองตราดเป็นเมืองท่าชายทะเล ที่มีชัยภูมิเหมาะกับการแวะจอดเรือเพื่อขนถ่ายซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้า เดิมเสบียงอาหารน้ำจืด บริเวณอ่าวเมืองตราดจึงเป็นที่ตั้งของชุมชนพ่อค้าชาวจีนที่เดินทางมาค้าขาย และเมื่อครั้งสงครามเก้าเอกราช สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงรวบรวมไพร่พล

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

โดยใช้เมืองตราดเป็นเมืองหน้าด่านกันชนทำหน้าที่ส่งเสบียงอาหารก่อนเคลื่อนกองทัพเรือออกจากจันทบุรีไปขับไล่พม่าเพื่อกอบกู้เอกราชคืนสู่ชาติไทย

ในสมัยรัชกาลที่ 1 พ.ศ. 2325 เมืองตราดยังคงขึ้นกับกรมท่า สังกัดอยู่ในฝ่ายกิจการต่างประเทศและการคลัง ในฐานะหัวเมืองชายฝั่งทะเลและเป็นเมืองท่าสำคัญแห่งหนึ่ง ในสมัยรัชกาลที่ 3 ไทยได้ทำศึกกับเจ้าอนุวงศ์ แห่งเมืองเวียงจันทน์ ซึ่งต่อมาหันไปสวามิภักดิ์กับญวน ทำให้ไทยกับญวนผิดใจกันจนต้องทำสงครามกันในปี พ.ศ. 2371 โดยมีเมืองตราดเป็นแหล่งกำลังพลและเสบียงอาหารที่สำคัญ มีการตั้งป้อมค่ายอยู่ที่บ้านแหลมหิน ปากอ่าวเมืองตราด

ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ 5 ซึ่งเป็นยุคแห่งการล่าอาณานิคมของตะวันตก โดยในปี ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) ฝรั่งเศสได้ส่งกองทัพเรือเข้ายึดจันทบุรีและคืนให้ไทยในปี พ.ศ. 2447 แต่ได้บังคับให้ไทยต้องยอมมอบเมืองตราดให้อยู่ในการปกครองของฝรั่งเศส ต่อมารัฐบาลไทยเห็นว่าตราดมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์และพลเมืองส่วนใหญ่เป็นคนไทยและด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฝรั่งเศสจึงยินยอมทำสัญญายกเมืองตราดคืนให้กับไทยเมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ. 2449 โดยแลกเปลี่ยนกับพระตะบอง เสียมราฐและศรีโสภณ ชาวตราดจึงถือเอาวันที่ 23 มีนาคมของทุกปี เป็นวันสำคัญที่ชาวตราดและคนไทยจะได้สำนึกถึงพระมหากรุณาธิคุณขององค์พระพุทธเจ้าหลวงในการปกป้องเอกราชอธิปไตยของไทยไว้ให้ลูกหลาน

ในช่วงสงครามอินโดจีน (พ.ศ. 2483–2484) ฝรั่งเศสได้พยายามเข้ายึดเมืองตราดอีกครั้งโดยเมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2484 ฝรั่งเศสได้ส่งกองเรือรบบุกเข้าน่านน้ำทะเลตราด บริเวณเกาะช้าง กองเรือรบราชนาวีไทยได้เข้าต่อสู้ขัดขวางอย่างกล้าหาญและสามารถขับไล่ข้าศึกให้ล่าถอยไปได้ ซึ่งเป็นวีรกรรมของทหารเรือไทยที่รู้จักกันในนาม “ยุทธนาวีเกาะช้าง” (www.kohchang.or.th)

คำขวัญประจำจังหวัดตราด "เมืองเกาะครึ่งร้อย พลอยแดงค่าล้ำ ระกำแสนหวาน หลังอานหมาดี ยุทธนาวีเกาะช้าง สุดทางบูรพา"

ตราด เป็นจังหวัดขนาดเล็ก ตั้งอยู่ชายแดนสุดฝั่งทะเลตะวันออก ด้วยศักยภาพเป็นเมืองชายแดน เมืองชายทะเลและเมืองเกษตร ซึ่งมีทรัพยากรทางธรรมชาติทั้งทางบกและทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ หลากหลายด้วยระบบนิเวศทางธรรมชาติ มีป่าเขา ทะเลและชายหาดที่สวยงาม สภาพอากาศ น้ำและพื้นที่เหมาะแก่การอยู่อาศัยและประกอบอาชีพมีประวัติศาสตร์ที่น่าภาคภูมิใจ ประชาชนมีความเข้มแข็ง มีความเป็นอยู่เรียบง่าย ยึดมั่นในประเพณีและวิถีชีวิตเดิมของบรรพบุรุษและใช้ชีวิตอย่างพอเพียง ศักยภาพที่ส่งเสริมให้จังหวัดตราดพัฒนาอย่างรวดเร็ว ได้แก่

1. การเป็นเมืองชายทะเล ตราดเป็นเมืองท่าชายทะเลฝั่งตะวันออกที่เหมาะสมกับการแวะจอดเรือเพื่อขนถ่ายแลกเปลี่ยนสินค้า มีทรัพยากรทางทะเลที่อุดมสมบูรณ์ ทำให้เกิดการประมงชายฝั่งและประมงน้ำลึกและการท่องเที่ยวทางทะเลตราดยังเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญในการรักษาความมั่นคงของประเทศ ตลอดจนเป็นเส้นทางระบายน้ำฝนจากพื้นดินลงทะเลได้อย่างรวดเร็ว ทำให้ไม่เกิดปัญหาอุทกภัย

2. การเป็นเมืองเกษตร ผลผลิตทางด้านกิจกรรมที่สำคัญ ได้แก่ เงาะ ทุเรียน มังคุด ลำปาระดและยางพารา เป็นต้น นอกจากนี้การประมงยังถือเป็นอาชีพที่สำคัญนอกเหนือจากการทำกิจกรรม

3. การเป็นเมืองท่องเที่ยว ตราดได้ชื่อว่ามีทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สวยงาม ยังคงความเป็นธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งประกอบด้วยหมู่เกาะน้อยใหญ่ จำนวน 52 เกาะ เกาะที่มีอยู่เป็นจำนวนมากจึงเป็นเสมือนกำแพงกั้นบังคลื่นลม จังหวัดตราดจึงไม่เคยได้รับความเสียหายจากवादภัย ทั้งยังมีเกาะช้างและเกาะกูดเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดตราด

4. การเป็นเมืองชายแดน ตราดมีแนวชายแดนตามธรรมชาติติดทิวเขาบรรทัดตลอดแนวยาว 165 กิโลเมตร ติดกับจังหวัดชายแดนของประเทศกัมพูชา 3 จังหวัด ได้แก่ พระตะบอง โพธิ์สัตย์และเกาะกง มีช่องทางผ่านพรมแดน จำนวน 30 ช่องทาง มีจุดผ่านแดนถาวรบ้านหาดเล็ก อำเภอกลองใหญ่ จำนวน 1 แห่ง จุดผ่อนปรนการค้าช่องบ้านมะม่วง-เนินสัร้อย อำเภอบ่อไร่ จำนวน 1 แห่ง ส่วน

ช่องทางอื่นๆ ไม่ได้เปิดให้มีการสัญจรข้ามแดน ในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา รายการสินค้าส่งออกอันดับแรกๆ ได้แก่ น้ำตาลทราย เบียร์ นมและอาหารเสริม เครื่องมือจับปลา เครื่องดื่มชนิดต่างๆ ผงชูรส แบตเตอรี่รี ชนม สุรา เครื่องไฟฟ้า ส่วนสินค้านำเข้า ได้แก่ ไม้แปรรูป หวาย ปูม้า ปูแสม มะพร้าว ปลาหมึก กะปิ กระเพาะปลาตากแห้ง เครื่องจักรเก่าและยางล้อรถยนต์

5.1 ทางบก เส้นทางเศรษฐกิจเครือข่ายคมนาคมเชื่อมโยงระหว่าง

5.2 ทางน้ำ จังหวัดตราดมีร่องทะเลน้ำลึกที่เหมาะสมกับการจัดทำท่า

5.3 ทางอากาศ ปัจจุบันสายการบินบางกอกแอร์เวย์ได้เปิดเส้นทาง

บินระหว่างกรุงเทพ-ตราด วันละ 4 เที่ยวบิน กรณีปกติและช่วงฤดูการท่องเที่ยว
วันละ 6 เที่ยวบิน ใช้เวลาเดินทางประมาณ 50 นาทีและบริษัทอยู่ระหว่างขยายเส้น
ทางการบินเพิ่มขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ (www.trat.go.th)

เกาะช้าง : อันดามันแห่งภาคตะวันออก

เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติทางทะเลที่สวยงามที่สุดแห่งหนึ่ง บริเวณชายฝั่งทะเลด้านอ่าวไทยจนได้รับขนานนามว่า “อันดามันแห่งภาคตะวันออก” เกาะช้างเป็นเกาะที่ใหญ่เป็นอันดับ 2 ของประเทศไทยรองจากเกาะภูเก็ต เกาะช้างตั้งอยู่ในกิ่งอำเภอเกาะช้าง มีเนื้อที่ทั้งหมด 650 ตารางกิโลเมตร พื้นที่เฉพาะเกาะช้างมีถึง 429 ตารางกิโลเมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของแหลมงอบ จังหวัดตราด ห่างจากชายฝั่งประมาณ 8 กิโลเมตร ยาวจากเหนือลงมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ประมาณ 30 กิโลเมตรและมีหมู่เกาะบริวารอีกกว่า 49 เกาะ โดยมีเกาะช้างเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวของหมู่เกาะบริวาร เกาะที่นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาตินิยม คือ เกาะกูด เกาะหมาก เกาะคลุ้ม เกาะเหลายา เกาะไม้ซี้ เกาะขามและเกาะรัง โดยเกาะกูดและเกาะหมากเป็นเกาะที่มีขนาดใหญ่เป็นลำดับที่ 2 รองจากเกาะช้าง

เกาะช้างเป็นพื้นที่ที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ทางธรรมชาติจนได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกแห่งอ่าวไทย รวมทั้งมีการส่งเสริมการตลาดและการประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน ทำให้หมู่เกาะช้างเป็นที่รู้จักและนิยมของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติอย่างรวดเร็ว ทำให้มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นอัตราเฉลี่ยประมาณร้อยละ 25 ต่อปี สามารถสร้างรายได้ให้แก่จังหวัดตราดปีละกว่า 2,700 ล้านบาท การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมบนเกาะช้างอย่างชัดเจน เนื่องจากบริเวณของชายฝั่งทะเลมีสถานที่ท่องเที่ยวใกล้กรุงเทพฯ กลายเป็นแหล่งที่มีการขยายตัวทางด้านการท่องเที่ยวและอุตสาหกรรมมาก ด้วยเหตุนี้จึงทำให้ภูมิภาคนี้มีปัญหาหลายประการ เช่น คนอพยพเข้ามาอยู่ในบริเวณดังกล่าวมากจนเกิดการขาดแคลนน้ำ เพราะพื้นที่บริเวณนั้นไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ๆ เป็นต้น (www.kohchang.or.th)

ดังนั้นงานวิจัยเพื่อการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่อย่างยั่งยืนจึงได้เกิดขึ้นจากแนวคิดดังกล่าว เพื่อป้องกันผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง โดยการตระหนักถึงความพร้อมของสภาพแวดล้อม ความพร้อมของชุมชนท้องถิ่น ความรู้

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ความเข้าใจของผู้ประกอบการและนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติให้เหมาะสมกับสภาพกายภาพ สังคมชุมชนและสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญ

ปฐมบท : เกาะช้าง

เกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. 2529 มีการบันทึกทางประวัติศาสตร์ปรากฏพระปรมาภิไธยและพระนามาภิไธย พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวบนแผ่นหินผา ที่น้ำตกธารมะยม คราวเสด็จประพาสในปี พ.ศ. 2419 หลังจากนั้นพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาสในปี พ.ศ. 2470 ต่อมา

ภาพ 7 พระปรมาภิไธยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2484 เกิดกรณีพิพาทระหว่างไทยกับฝรั่งเศสเรื่องดินแดน ฝรั่งเศสได้ส่งกองเรือจำนวนทั้งหมด 9 ลำ โดยมีเรือลาดตระเวนลามอลต์ปีเกตต์เป็นเรือธงบุกรุกน่านน้ำไทยเข้ามาทางด่านเกาะช้าง หมายถึงระดมยิงหัวเมืองชายทะเลภาคตะวันออกของประเทศไทย แต่ได้เกิดปะทะกับกองเรือของไทย ได้แก่ เรือรบหลวงชลบุรี เรือรบหลวงสงขลาและเรือรบหลวงธนบุรีทางตอนใต้ของเกาะช้าง ทำให้เรือลามอลต์ปีเกตต์เสียหายจนต้องถอยหลังกลับ ส่วนฝ่ายไทยสูญเสียเรือรบหลวงชลบุรี เรือรบหลวงสงขลาและที่เสียหายอย่างหนัก คือ เรือรบหลวงธนบุรี จนต้องลากไปเกยตื้นที่หน้าแหลมงอบ และในวันดังกล่าวของทุกปี กองทัพเรือไทยจะจัดพิธีรำลึกวีรกรรมของทหารเรือไทยในยุทธนาวีเกาะช้าง

เดิมเกาะช้างขึ้นอยู่กับอำเภอแหลมงอบ เนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีสภาพธรรมชาติอันอุดมสมบูรณ์และสวยงามยิ่ง รัฐบาลจึงได้ออกกฤษฎีกากำหนดให้บริเวณที่ดินเกาะช้างและเกาะช้างใต้เป็นอุทยานแห่งชาติเมื่อปี พ.ศ. 2525 และต่อมาในปี

พ.ศ. 2537 กระทรวงมหาดไทยจึงได้แยกตำบลเกาะช้างและเกาะช้างใต้ออกจากอำเภอแหลมงอบและจัดตั้งขึ้นเป็นกิ่งอำเภอเกาะช้าง สำหรับการเดินทางไปเกาะช้างในอดีตมีเพียงเส้นทางเดียว คือ การใช้เรือประมงจากแหลมงอบไปยังท่าเรือน้ำตกธารมะยม ซึ่งเป็นท่าเรือแห่งแรกของเกาะช้าง ปี พ.ศ. 2529-2540 ท่าเทียบเรือและถนนภายในเกาะช้างเริ่มได้รับการปรับปรุงและขยายเส้นทางออกไปทางชายฝั่งทะเลด้านตะวันตกของเกาะช้าง บริเวณหาดทรายขาว หาดคลองพร้าวและหาดไก่อแบ้

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 เป็นต้นมา มีท่าเรือเพิ่มมากขึ้น โดยเป็นของเอกชน 4 ท่าและท่าเรือสาธารณะอีก 1 ท่า จึงทำให้บริเวณอนุสรณ์สถานยุทธนาวีกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้ตลาดการท่องเที่ยวบนเกาะช้างเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว จากข้อมูลของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนา การเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2546 พบว่า เกาะช้างมีการขยายตัวทางการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นเท่าตัวจาก 10 ปีที่ผ่านมา และในปี พ.ศ. 2545-2546 รัฐบาลได้สนับสนุนงบประมาณกระตุ้นเศรษฐกิจจำนวน 573 ล้านบาท เพื่อเร่งรัดพัฒนาหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยงเบื้องต้นใน 4 ด้าน ได้แก่

1. การจัดการขยะมูลฝอย
2. การถือครองและใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยการแต่งตั้งคณะกรรมการแก้ไข ปัญหาที่ดินในเขตพื้นที่พิเศษ (อกท.)
3. การป้องกันการกระทำผิดกฎหมาย โดยป้องกันและปราบปรามการบุกรุก พื้นที่ของรัฐ
4. การวางทุนในทะเลเพื่อการดำน้ำและเครือข่ายการบริการและแบ่งการจัด พื้นที่เพื่อการท่องเที่ยว ออกเป็น
 - 1) เกาะช้างฝั่งตะวันออก เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร มีศูนย์ข้อมูลท่องเที่ยวและร้านขายของที่ระลึก
 - 2) เกาะช้างฝั่งตะวันตก เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ป่าดิบชื้น
 - 3) เกาะช้างทางด้านใต้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของชุมชน

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ลักษณะภูมิประเทศ

ภาพ 8 แผนที่เกาะช้าง

จังหวัดตราด เป็นจังหวัดชายแดนติดกับประเทศกัมพูชา มีเทือกเขาบรรทัดเป็นพรมแดนด้านตะวันออก มีเกาะ 52 เกาะ เกาะช้างเป็นเกาะที่ใหญ่ที่สุด สภาพพื้นที่โดยทั่วไปมีความยาวมากกว่าความกว้าง ตอนบนและตอนกลางมีความยาวใกล้เคียงกัน ตอนใต้มีลักษณะเรียวทอดยาวลงไป จังหวัดตราดมีลักษณะคล้ายหัวช้าง ส่วนกว้างที่สุดของจังหวัด จากตำบลแสนตุ้ง อำเภอเขาสมิง ถึงแนวเทือกเขาบรรทัด ตำบลท่ากุ่ม อำเภอเมืองตราด เป็นระยะทาง 49 กิโลเมตร ส่วนที่ยาวที่สุด

จากทิศเหนือของตำบลหนองบอน อำเภอบ่อไร่ ถึงตอนใต้สุดของตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ เป็นระยะทางประมาณ 125 กิโลเมตรและส่วนที่แคบที่สุดวัดจากบ้านโชดทราย ตำบลหาดเล็ก อำเภอคลองใหญ่ จากฝั่งทะเลตะวันตกถึงแนวเทือกเขาบรรทัดมีระยะเพียง 500 เมตร จังหวัดตราดมีภูมิประเทศคล้ายคลึงกับจังหวัดใกล้เคียง เช่น จันทบุรี ระยองและชลบุรี

อาณาเขตติดกับจังหวัดใกล้เคียงและประเทศเพื่อนบ้านของจังหวัดตราด มีดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับอำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรีและประเทศกัมพูชา **ทิศใต้** ติดกับอ่าวไทยและน่านน้ำทะเลประเทศกัมพูชา **ทิศตะวันออก** ติดกับประเทศกัมพูชา มีเทือกเขาบรรทัดเป็นแนวกันเขตแดน **ทิศตะวันตก** ติดกับอำเภอขลุ้ง จังหวัดจันทบุรี พื้นที่มีลักษณะเป็นลูกคลื่นหรือลูกฟูกและเนินเขาเตี้ยๆ ทางตอนบนของจังหวัดเป็นภูเขาและที่สูง ในตอนกลางมีที่ราบแคบทางตอนบนบางแห่งและชายฝั่งทะเลตอนใต้ช่วงเทือกเขาบรรทัดติดกับจังหวัดจันทบุรี เป็นเทือกเขาหินแกรนิตมีความแข็งแรง ภูมิประเทศมีลักษณะเป็นเขาสูงมีผาหินสลับซับซ้อน ยอดเขาที่สูงที่สุด คือ เขาสลักเพชร มีสภาพเป็นป่าดิบเขาซึ่งเป็นต้นกำเนิดต้นน้ำลำธารและน้ำตกหลายแห่ง เนื่องจากมีทะเลล้อมรอบ ทำให้อุณหภูมิเฉลี่ยเหมาะแก่การพักผ่อน ทางตะวันออก

ตกมีชายหาดและปะการังที่สวยงาม ช่วงที่เหมาะสมกับการเดินทาง ได้แก่ เดือน ตุลาคม-พฤษภาคม สำหรับลักษณะทางกายภาพ พบว่าเกาะช้างทอดตัวยาวตามแนว ทิศเหนือ-ใต้ ยาวประมาณ 30 กิโลเมตร กว้างประมาณ 14 กิโลเมตร ธรณีสัณฐาน เป็นหินอัคนีในยุคเทอร์เชียรี ผิวดินประกอบด้วยหินแอนดีไซต์ ไรโอไรท์ที่มีผลึกใหญ่ และทัฟฟ์ ในขณะที่ภูมิอากาศแบ่งออกเป็น 3 ฤดูๆ ที่ยาวนานที่สุด ได้แก่ ฤดูฝนซึ่ง นานถึง 6 เดือน สภาพภูมิอากาศของพื้นที่เกาะช้างอยู่ในเขตลมมรสุมทำให้มีฝนตก หนักในช่วงฤดูฝน จึงไม่สามารถทำกิจกรรมท่องเที่ยวได้ตลอดทั้งปี

เกาะช้างมี 3 ฤดูกาล ดังนี้

- ฤดูหนาว มีเพียงระยะเวลาสั้นๆ ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงกุมภาพันธ์ อากาศไม่หนาวเย็นมากนัก อุณหภูมิเฉลี่ย 20 องศาเซลเซียส
- ฤดูร้อน อยู่ระหว่างเดือนมีนาคมและเมษายน อุณหภูมิเฉลี่ย 34 องศาเซลเซียส
- ฤดูฝน อยู่ในช่วงเดือนพฤษภาคมถึงตุลาคม (www.kohchang.or.th)

ทรัพยากรต่างๆ ของพื้นที่เกาะช้าง

ทรัพยากรดิน บนเกาะช้างแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ได้แก่ ดินบนที่ราบและ ดินบนภูเขา ดินที่เกิดบนที่ราบบริเวณริมทะเลขนานกับชายหาดมีทั้งดินร่วน ดิน เหนียวปนทรายเป็นปริมาณมาก พื้นดินต้นมีการระบายน้ำดี มีความสมบูรณ์ตามธรรมชาติต่ำ ใช้ประโยชน์ในการปลูกมะพร้าว ยางพารา ส้มโอและผลไม้อื่นๆ

ทรัพยากรน้ำ แหล่งน้ำสำคัญของเกาะช้าง คือ น้ำฝน ส่วนแหล่งน้ำผิวดิน นั้น จะมีน้ำเฉพาะหน้าฝน เนื่องจากเป็นเส้นทางน้ำสายสั้นๆ และมีความลาดชันค่อนข้างมาก น้ำฝนจึงระบายลงทะเลอย่างรวดเร็ว การพัฒนาแหล่งน้ำผิวดินยังมีไม่มากนัก ส่วนใหญ่เป็นฝายน้ำล้นสำหรับกักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้ง

ทรัพยากรป่าไม้ บนเกาะช้างมีทั้งป่าดิบชื้น ป่าชายหาดและป่าพรุ ป่าดิบชื้น เป็นป่าที่มีพื้นที่มาก พบได้ตั้งแต่ชายฝั่งสูงจากน้ำทะเลตั้งแต่ 5-700 เมตร ป่าดิบชื้นที่ ขึ้นในที่สูงกว่า 300 เมตร ส่วนมากจะลำต้นเตี้ยแกร็นความสูงเฉลี่ยไม่เกิน 15 เมตร

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

เนื่องจากกระแสลมแรงทำให้ยอดของต้นไม้ตาย การเจริญเติบโตไม่เต็มที่ นอกจากนั้น ข้อจำกัดของพื้นที่และคุณสมบัติของดินซึ่งเป็นดินตื้น ความอุดมสมบูรณ์ต่ำก็เป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ไม้ที่พบส่วนใหญ่เป็นไม้ในสกุลพลองและสารภีป่า ส่วนป่าดิบชื้นที่ขึ้นอยู่ในระดับต่ำกว่า 300 เมตรลงมาจะมีพันธุ์ไม้มากมายหลายชนิด ทั้งไม้ชั้นบน ไม้ชั้นกลาง และไม้ชั้นล่าง ไม้ชั้นบนจะมีความสูงมากกว่า 30 เมตร ส่วนใหญ่จะเป็นไม้จำพวก ยางพารา ด้านป่าชายเลนตามชายฝั่งที่เป็นดินเลนบริเวณอ่าวและปากคลอง เช่น อ่าวสลักคอก อ่าวสลักเพชร อ่าวบางเบ้า อ่าวคลองสน เป็นป่าพรุ ลังคมพืชที่เกิดขึ้น พบในบริเวณที่มีน้ำขังตลอดทั้งปี เช่น บริเวณอ่าวสลักคอกและอ่าวสลักเพชร

ทรัพยากรสัตว์ป่า ส่วนใหญ่เป็นพวกนก พบทั้งหมดประมาณ 74 ชนิด ใน 32 สกุล มีทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพ รองมาเป็นจำพวกสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ พบจำนวน 42 ชนิด ใน 22 วงศ์ มีสัตว์ที่หายาก ได้แก่ กบเกาะช้าง (Rana Kochang) ส่วนสัตว์เลื้อยคลานด้วยนั้นมี นก 29 ชนิด ใน 10 สกุล ส่วนใหญ่เป็นสัตว์ขนาดเล็ก เช่น ค้างคาว กระรอกและหนูชนิดต่างๆ

ทรัพยากรปะการังและสัตว์น้ำ พบแนวปะการังทางด้านทิศเหนือบริเวณ อ่าวคลองสน เป็นแนวยาวประมาณ 40 เมตร ชนิดที่พบ ได้แก่ Porites intea, Ealaxpa Fascicularis แต่ไม่หนาแน่นและบางส่วนตายแล้ว เนื่องจากการทับถมของตะกอน นอกจากนี้ยังพบแหล่งหญ้าทะเลอยู่นอกแนวปะการังออกไป ทางด้านทิศใต้ของเกาะช้างน้อย พบแนวปะการังชนิดก้อนและชนิดกิ่งกว้างประมาณ 110 เมตร ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะช้างน้อยมีแนวปะการังชนิด Porites Lutea วางตัวเป็นแนวแคบๆ ขนานกับชายฝั่ง ส่วนทางด้านทิศตะวันออกไม่พบปะการังเนื่องจากเป็นดินเลน

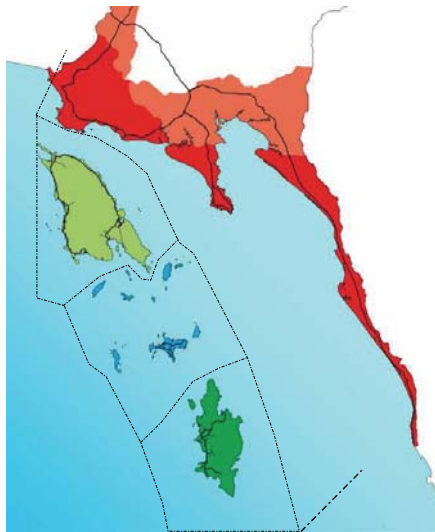
“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

1. กลุ่มเกาะช้าง

เน้นการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติที่หลากหลายและรูปแบบชุมชนนิเวศ (Eco-Village) เปรียบเทียบดั่งอัญมณีเขียวส่อง (Vermarine)

2. กลุ่มเกาะหมาก

เน้นการพัฒนาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยวทางทะเล เช่น ดำน้ำ ชมปะการัง พืชพันธุ์ทางทะเล กีฬาทางน้ำและหนึ่งเกาะหนึ่งแหล่งท่องเที่ยว (One Island One Destination) เปรียบเทียบดั่งอัญมณีอะความารีน (Aquamarine)

3. กลุ่มเกาะกูด

เน้นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวประเภทเขตกิจกรรมพิเศษ (Exclusive Zone) มีมาตรการฟื้นฟูอนุรักษ์ธรรมชาติสิ่งแวดล้อมอย่างเข้ม เปรียบเทียบดั่งอัญมณีมรกต (Emerald)

4. พื้นที่เชื่อมโยงฝั่งเมืองตราด

เน้นการพัฒนาการท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม วิถีชุมชน การท่องเที่ยวเชิงนิเวศและเกษตรและทรัพยากรชายฝั่ง เปรียบเทียบดั่งอัญมณีทับทิม (Ruby)

ภาพ 9 หมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง แสดงสมญานาม สื่อความหมายในกลุ่มพื้นที่แต่ละกลุ่ม

ที่มา : www.kohchang.or.th

หมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง ซึ่งได้แก่ เกาะหมาก เกาะกูดและหมู่เกาะใกล้เคียง ถูกกำหนดโดยสำนักงานพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง (สพพ.1) เพื่อการท่องเที่ยวแห่งแรกในปี พ.ศ. 2547 พื้นที่พิเศษ หมายถึง พื้นที่ที่มีความเป็นเลิศทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความล้ำค่าทางอารยธรรม วัฒนธรรม มีเอกลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์หรือสถาปัตยกรรมโบราณสถาน ทั้งนี้ยังเป็นพื้นที่ที่รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ที่สำคัญมีศักยภาพในการแข่งขันทั้งทางกายภาพและชีวภาพในระดับสากล ซึ่งหลักเกณฑ์ในการประกาศพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน มีดังนี้

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

1. เป็นพื้นที่ที่มีความโดดเด่นและความบริสุทธิ์ทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. เป็นพื้นที่ที่มีความล้ำค่าทางอารยธรรม วัฒนธรรม
3. เป็นพื้นที่ที่มีเอกลักษณ์พิเศษ
4. เป็นพื้นที่ที่รัฐบาลมีนโยบายจะพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยว
5. เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทางการแข่งขัน

สถานการณ์ทั่วไปของเกาะช้าง

ภาพรวมการเดินทางท่องเที่ยวของเกาะช้าง จังหวัดตราด มีแนวโน้มอัตราการขยายตัวของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติเพิ่มสูงขึ้น เป็นผลมาจากเกาะช้างเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางทะเลที่มีความสวยงามและสงบ ประกอบกับมีระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพฯ เช่น ในการเดินทางโดยรถยนต์จากกรุงเทพฯ สามารถใช้เส้นทางได้ 3 สาย คือ

1. บางนา-ตราด (เส้นทางหลวงหมายเลข 3) ผ่านชลบุรี-ระยอง-จันทบุรี-ตราด ระยะทางประมาณ 385 กิโลเมตร
2. บางนา-ชลบุรี-แกลง-จันทบุรี-ตราด (เส้นทางหลวงหมายเลข 344) ระยะทางประมาณ 318 กิโลเมตร
3. ทางหลวงพิเศษ (Motor Way) เริ่มกิโลเมตรที่ 0 ที่แยกถนนศรีนครินทร์ตัดถนนรามคำแหงและมาออกที่เส้นทางบ้านบึง-แกลง-จันทบุรี-ตราด (<http://thai.tourismthailand.org>)

ทิศทางขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) จะเน้นการท่องเที่ยวชุมชนเป็นหลัก โดยจะเชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการท่องเที่ยว สิ่งแวดล้อมและชุมชนเข้ามาร่วมวางแผนยุทธศาสตร์บทบาทของ อพท. คือ การพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ทั้งยังเพิ่มบทบาทในการรวบรวมข้อมูลความรู้ด้านการท่องเที่ยวชุมชน สร้างความเข้มแข็งเตรียมความพร้อมด้านการท่องเที่ยวในชุมชนอีกด้วย โดยในพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้าง จังหวัดตราด จะนำเกาะหมาก ซึ่งเป็นเกาะบริวารของหมู่เกาะช้างเป็นพื้นที่นำร่อง

เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบมี เนื้อที่รวม 9,500 ไร่ เข้าไปดำเนินการ โดยขณะนี้ อยู่ระหว่างการทำแผนท่องเที่ยวชุมชน โดยดำเนินการจัดทำผังเมืองเฉพาะร่วมกับ กรมโยธาธิการ การจัด ระบบการท่องเที่ยวที่เหมาะสมกับโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ ใน การดำเนินการตามแผนการท่องเที่ยว ที่เที่ยวชุมชนดังกล่าวจะประสานกับกระทรวง มหาดไทย เนื่องจากในปี 2551 ตาม พ.ร.บ.ระเบียบ บริหารราชการแผ่นดินได้ให้ จังหวัดและกลุ่มจังหวัดจัดทำ งบประมาณเอง โดยเริ่มจากท้องถิ่น รวมทั้งกระทรวง การท่องเที่ยวและกีฬา ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักด้านการท่องเที่ยว ได้ให้การสนับสนุน การท่องเที่ยวของชุมชนให้เกิดความยั่งยืน โดยไม่ได้เน้นด้านการจัดการเรื่องสถานที่ และการตลาดเพียงอย่างเดียว แต่เน้นการส่งเสริมครบวงจรอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิด ความยั่งยืนอีกด้วย (www.manager.co.th) ซึ่งสอดคล้องกับการขยายตัวด้าน การท่องเที่ยว แม้จะมีปัจจัยต่างๆ เป็นตัวแปรในการตัดสินใจของนักท่องเที่ยว เช่น ปัญหาความผันผวนของราคาน้ำมัน หรือปัญหาทางการเมือง แต่ก็ไม่ได้ส่งผลกระทบ ต่อการท่องเที่ยวของจังหวัดตราดมากนัก โดยแหล่งท่องเที่ยวที่มีอัตราการขยายตัว มาก ยังคงเป็นเกาะช้าง ตามด้วยแหล่งท่องเที่ยวบนฝั่งและหมู่เกาะอื่นๆ ตามลำดับ อย่างไรก็ตาม ตั้งแต่ช่วงต้นปี 2551 ที่ผ่านมามีพบว่า ลักษณะกลุ่มนักท่องเที่ยว ชาวไทยที่เข้ามาเยือนจังหวัดตราด ส่วนใหญ่เป็นลักษณะแบบครอบครัว กลุ่มเยาวชน กลุ่มวัยทำงานและกลุ่มผู้ร่วมประชุม/สัมมนา ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติพบว่า มี อัตราการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างมากในกลุ่มนักท่องเที่ยวจากยุโรป รัสเซีย สำหรับ นักท่องเที่ยวจากเอเชียส่วนใหญ่มาจากประเทศเกาหลี จีน ญี่ปุ่นและไต้หวัน ซึ่งจากการ สัมภาษณ์พบว่านักท่องเที่ยวชาวต่างชาติส่วนใหญ่ที่เข้ามาในจังหวัดตราดจะมีลักษณะ การพำนักระยะยาว โดยเฉพาะนักท่องเที่ยวจากชาติตะวันตก เนื่องจากมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ทั้งเล่นน้ำ ดำน้ำชมปะการัง เดินป่า หรือแม้แต่การ ศึกษาธรรมชาติของป่าชายเลน (<http://pcoc.moc.go.th>)

สำนักงานพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง (สพพ.1)

สำนักงานพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง (สพพ.1) เป็นหน่วยงาน ที่ทำหน้าที่อำนวยความสะดวก สนับสนุนการดำเนินงานด้านต่างๆ ของพื้นที่พิเศษ

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

และพื้นที่เชื่อมโยง ตลอดจนดำเนินการให้เกิดการท่องเที่ยวและชักจูงให้เกิดการลงทุน โดยมีเป้าหมายในการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวเป็น 2 เท่าภายใน 4 ปี ส่งเสริมให้มีการกระจายตัวของนักท่องเที่ยวใน 3 กลุ่มพื้นที่ คือ กลุ่มเกาะช้าง กลุ่มเกาะหมาก และกลุ่มเกาะกูด ตามความสามารถในการรองรับกิจกรรมท่องเที่ยวของพื้นที่และเพิ่มจำนวนเงินในการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว โดย

- นักท่องเที่ยวชาวไทยเพิ่มจาก 1,500 บาท/คน/วัน เป็น 3,000 บาท/คน/วัน
- นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติเพิ่มจาก 2,000 บาท/คน/วัน เป็น 4,000 บาท/คน/วัน

นอกจากนั้นมีเป้าหมายหลักอีกประการหนึ่ง ก็คือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศของป่าดิบชื้นและทะเล ต่อมารัฐบาลได้กำหนดให้จัดตั้ง องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) โดยมีภารกิจ คือ บูรณาการการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษฯ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมายและนโยบายของรัฐบาลของทุกภาคีการพัฒนาพื้นที่พิเศษให้เป็นพื้นที่ที่ได้รับการดูแล อนุรักษ์ ฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานให้สามารถแข่งขันในตลาดท่องเที่ยวของโลกได้ เป้าหมายหลักอีกประการหนึ่ง ก็คือ การอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศของป่าดิบชื้นและทะเล

นโยบายและแผนยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษขององค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน) (อพท.) ได้แก่

1. เพื่อให้การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ดำเนินการตามความในมาตรา 20 และ 21 แห่งพระราชกฤษฎีกาจัดตั้ง อพท. พ.ศ. 2546

2. นโยบายการพัฒนาพื้นที่พิเศษ

2.1 อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษให้ดำรงคุณค่าและมีความยั่งยืน

2.2 บูรณาการพัฒนาและการบริหารจัดการพื้นที่พิเศษอย่างมีเอกภาพ
และธรรมาภิบาล

2.3 พัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการท่องเที่ยวในพื้นที่พิเศษสู่ระดับ
สากล

2.4 เพิ่มการจ้างงาน สร้างรายได้และกระจายประโยชน์สู่ประชาชน
ทุกระดับ

3. การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษ ได้กำหนดยุทธศาสตร์ 3 ประการ คือ

3.1 การสร้างเอกภาพและบูรณาการการบริหารการพัฒนาในพื้นที่
พิเศษ โดย ประกวดเขตพื้นที่พิเศษที่มีความเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นและจัดทำข้อตกลง
ระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อการประสานความร่วมมือการพัฒนา

3.2 การสร้างความเป็นเลิศของแหล่งท่องเที่ยว การท่องเที่ยวและ
การบริการ โดยการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรการท่องเที่ยวทั้งทางธรรมชาติ
ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และวิถีชีวิตชุมชนท้องถิ่นและการสร้างมูลค่าเพิ่มแหล่ง
ท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย ทั้งผลิตภัณฑ์และบริการ

3.3 การสร้างความพร้อมในการแข่งขัน โดยการส่งเสริมกระบวน
การมีส่วนร่วมของทุกภาคี การพัฒนาทั้งด้านการลงทุน การตลาดและการพัฒนาขีด
ความสามารถของทุกภาคี เพื่อรองรับพลวัตการเปลี่ยนแปลงของตลาดโลก

อพท. ได้กำหนดกรอบการพัฒนากลุ่มเกาะช้างเป็น Eco-village ผลผสมผสาน
กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งประกอบด้วย

- การศึกษาความหลากหลายของชีวมณฑล (Diversified Bio-sphere)
- การทัศนศึกษาป่าดิบชื้น (Tropical Rain Forest)
- การชมโลกมหัศจรรย์ใต้ทะเล
- ความเพลิดเพลินกับธรรมชาติ น้ำตกและหิ้งห้อย
- การชมอนุสรณ์สถานของราชนาวีไทย (ยุทธานวีเกาะช้าง)
- การศึกษาวิถีชุมชนและสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ยุทธศาสตร์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยง เน้นการอนุรักษ์ พื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการใช้ประโยชน์ เพื่อการพัฒนาให้เกิดความสมดุลและเหมาะสมตามขีดความสามารถในการรองรับ ของพื้นที่ (Carrying Capacity) ซึ่งจะช่วยบรรเทา ผลกระทบจากการพัฒนาที่จะ เกิดผลต่อทรัพยากรการท่องเที่ยวที่ทรงคุณค่าของพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่ เชื่อมโยง

การกำหนดแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการได้วางกรอบยุทธศาสตร์การพัฒนา พื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยงไว้ 3 ประการ คือ

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาและเชื่อมโยงพื้นที่เพื่อเพิ่มความหลากหลายของ การท่องเที่ยว

มาตรการที่ 1 การจัดรูปแบบการใช้ประโยชน์ที่ดินควบคู่ไปกับการ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ วางกรอบแนวทางการใช้ประโยชน์พื้นที่เพื่อจัดระเบียบ ชุมชนให้เหมาะสมและส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบ โดยประสานกับหน่วย งานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง จัดทำผังเมืองรวมพื้นที่หมู่เกาะช้าง ผังเมืองเฉพาะและจัดแบ่ง เขตการใช้ประโยชน์ที่ดิน (Zoning) ควบคู่ไปกับการจัดการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

มาตรการที่ 2 พัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐาน วางกรอบการพัฒนาโครง ข่ายคมนาคมและบริการพื้นฐานต่างๆ เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวทั้ง ระบบ พร้อมกับสร้างมาตรฐานการจัดการในทุกๆ ด้าน รวมถึงด้านความปลอดภัย และคุณภาพของการบริการการท่องเที่ยว

มาตรการที่ 3 การจัดระบบโครงข่ายแหล่งท่องเที่ยวทางทะเล จัดทำ กรอบการจัดการพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวทางทะเลของหมู่เกาะใกล้เคียงและระบบโครง ข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงพื้นที่ภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาเพื่อความเป็นเลิศของแหล่งท่องเที่ยวและการ บริการ

มาตรการที่ 1 พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและประวัติ ศาสตร์วัฒนธรรมเพื่อการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์อย่างยั่งยืน วางกรอบการพัฒนาหมู่

เกาะช้างและจังหวัดตราด ให้เป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว มีกิจกรรมรองรับการท่องเที่ยวที่หลากหลายและคงไว้ซึ่งวิถีชุมชนโดยการพัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวให้มีการเชื่อมโยงชุมชนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวโดยรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น

มาตรการที่ 2 สร้างสรรค์มาตรฐานคุณภาพผลิตภัณฑ์จากภูมิปัญญาชุมชนท้องถิ่นให้มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น สร้างเอกลักษณ์สินค้าและผลิตภัณฑ์ กิจกรรมการผลิตมีการต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น พร้อมด้วยการวิจัยพัฒนาวัตถุดิบธรรมชาติที่มีอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เพื่อพัฒนาการผลิตและสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์

มาตรการที่ 3 ปรับปรุง ระบบบริการท่องเที่ยวและบุคลากรให้มีมาตรฐานคุณภาพระดับสากล ปรับปรุงระบบบริการด้านการท่องเที่ยวให้มีมาตรฐานควบคู่กับการพัฒนาบุคลากรให้มีคุณภาพ ทั้งชุมชนและผู้ประกอบการ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การระดมการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความสมดุลอย่างยั่งยืน

มาตรการที่ 1 การพัฒนาพื้นที่พิเศษแบบสมดุลระหว่างการพัฒนาและการอนุรักษ์การสร้างสมดุลระหว่างการพัฒนาการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติโดยการจัดการด้าน อุปสงค์นักท่องเที่ยวไม่ให้เกิดขีดความสามารถในการรองรับ (Carrying Capacity) กิจกรรมการท่องเที่ยวของพื้นที่ ได้แก่ ทะเล ป่าไม้ การจัดการบริการโครงสร้างพื้นฐานและวิถีชีวิตของชุมชน

มาตรการที่ 2 ส่งเสริมกระบวนการมีส่วนร่วมการพัฒนาของทุกภาคี มีการกำหนดกลไกบริหารจัดการ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคี การพัฒนาอย่างเป็นระบบที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวหมู่เกาะช้างและพื้นที่เชื่อมโยงทั้งภาครัฐ เอกชน ผู้ประกอบการ องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชนในพื้นที่เข้ามาร่วมแรงร่วมใจในการดำเนินการพัฒนาพื้นที่พิเศษหมู่เกาะช้างอย่างมีเอกภาพอย่างยั่งยืน (www.kohchang.or.th)

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

แหล่งท่องเที่ยว

เกาะช้างมีแหล่งท่องเที่ยวรวมทั้งสิ้น 23 แห่ง เป็นแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นธรรมชาติแบบชายหาดและเกาะ 12 แห่ง ส่วนแหล่งท่องเที่ยวประเภทอื่น ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมมีอยู่ไม่มากนัก นอกจากนี้ยังมีแหล่งปะการังตามหมู่เกาะช้างเคียงที่น่าสนใจอีกมากมาย แหล่งท่องเที่ยวหลักที่สำคัญของเกาะช้าง คือ หาดทรายขาว หาดคลองพร้าว หาดไถ่แบ้และน้ำตกคลองพลู โดยอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างจะรับผิดชอบดูแลกิจกรรมการเดินป่า การเที่ยวน้ำตก ซึ่งมีอยู่ 3 จุด คือ บริเวณอ่าวคลองสาน บริเวณทางเข้าน้ำตกคลองพลูและบริเวณหมู่บ้านสลักเพชร สำนักงานขนส่งทางน้ำกรมเจ้าท่า ดูแลกิจกรรมดำน้ำ ความปลอดภัยด้านการจราจรทางน้ำ (นิพนธ์ วุฒิชัย และคณะ, 2550)

ทรัพยากรการท่องเที่ยวของเกาะช้าง ประเภทน้ำตก

ภาพ 10 น้ำตกธารมะยม

น้ำตกธารมะยม เป็นน้ำตกขนาดกลาง มี 3 ชั้น ทางขึ้นน้ำตกอยู่ใกล้กับที่ทำการอุทยานฯ ทางเข้าต้องเดินผ่านสวนทุเรียนเข้าไปประมาณ 500 เมตร พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวและพระราชวงศ์หลายพระองค์ เคยเสด็จประพาสน้ำตกแห่งนี้ โดยมีพระปรมาภิไธยย่อ จปร. และ วปร. อยู่ที่หน้าผาน้ำตกชั้นบน

ภาพ 11 น้ำตกคลองพลู

น้ำตกคลองพลู เป็นน้ำตกขนาดใหญ่ มี 3 ชั้น ทางเข้าน้ำตกห่างจากชุมชนอ่าวคลองพร้าว ประมาณ 3 กิโลเมตรและต้องเดินป่าอีกประมาณ 500 เมตร บริเวณน้ำตกชั้นที่ 3 มีความสวยงามที่สุด มีน้ำไหลตลอดทั้งปี และมีแอ่งน้ำขนาดใหญ่ นักท่องเที่ยวสามารถลงเล่นน้ำได้

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

น้ำตกคีรีเพชร เป็นน้ำตกชั้นเดียว อยู่ห่างจากชุมชนสลักเพชร ทางเข้าต้องผ่านสวนยางพาราเป็นระยะทาง 3 กิโลเมตร บริเวณน้ำตกยังมีผืนป่าที่ยังคงความอุดมสมบูรณ์ นอกจากนี้ยังมีสมุนไพรไทยบางชนิดและกล้วยไม้ป่าขึ้นอยู่บริเวณน้ำตก

ภาพ 12 น้ำตกคีรีเพชร

ภาพ 13 น้ำตกคลองนนทรี

น้ำตกคลองนนทรี อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะ มีทางเดินเท้าจากบ้านด่านใหม่ผ่านสวนยางพาราและสวนผลไม้ประมาณ 4 กิโลเมตร เป็นน้ำตกขนาดเล็ก ในช่วงฤดูแล้งน้ำในน้ำตกจะมีน้อย

ประเภทหาด

หาดทรายยาว อยู่ทางตอนใต้ของเกาะช้าง ใกล้กับอ่าวสลักเพชร มีลักษณะเป็นอ่าว หาดทรายยาว สามารถเล่นน้ำ เดินป่าได้ และชมทัศนียภาพตามหมู่เกาะใกล้เคียงได้ เช่น เกาะเหลายา อ่าวสลักเพชรและเกาะหวาย อีกทั้งมีจุดชมยุทธนาวี

ภาพ 14 หาดทรายยาว

ภาพ 15 หาดทรายขาว

หาดทรายขาว มีทัศนียภาพของโค้งหาดทรายที่งดงามและได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากแห่งหนึ่ง ชายหาดมีความยาวกว่า 2 กิโลเมตร มีถนนขนานกับชายหาด ผืนทรายขาวสะอาดทอดยาวตลอดแนวและค่อยๆ ลาดลงทะเล นักท่องเที่ยวสามารถลงเล่นน้ำได้ เหมาะสำหรับการพักผ่อน ด้านหลังหาดเป็นสวนมะพร้าวและป่าเขา นอกจากนี้ หาดทรายขาวยังมี ร้านอาหาร สถานบันเทิงและที่พักไว้บริการนักท่องเที่ยว

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

หาดคลองพร้าว-แหลมไชยเชษฐ์ หาดคลองพร้าวเป็นหาดทรายที่มีความยาวมาก ติดกับหาดไก่อแบ้และหาดทรายขาว มีสถานที่พักผ่อนอยู่ริมถนน ในสวนมะพร้าวและบางแห่งก็ตั้งอยู่ติดชายหาด นักท่องเที่ยวสามารถเล่นน้ำได้ ตอนเหนือสุดของอ่าวคลองพร้าวติดต่อกับอ่าวไชยเชษฐ์ แหลมไชยเชษฐ์เป็นแหลมหินมีทัศนียภาพสวยงาม แต่ไม่สามารถเล่นน้ำได้ เป็นเพียงจุดชมทัศนียภาพและพระอาทิตย์ยามเย็นเท่านั้น

ภาพ 16 หาดคลองพร้าว-แหลมไชยเชษฐ์

ภาพ 17 หาดไก่อแบ้

หาดไก่อแบ้ เป็นหาดที่มีความยาวติดต่อกับหาดคลองพร้าว สามารถมองเห็นเกาะมันนอก เกาะมันใน เกาะหยวกและเกาะป्ली หาดไก่อแบ้เป็นหาดที่มีความลาดมาก ในยามน้ำลดจะมีหินปูน แต่ยามน้ำขึ้นสามารถลงเล่นน้ำได้ อีกทั้งมีร้านอาหาร สถานบันเทิงและที่พักไว้บริการนักท่องเที่ยว

อ่าวโบลาน-หาดทำน้ำ ตั้งอยู่ถัดจากหาดไก่อแบ้ มีระยะทางห่างออกไปประมาณ 1 กิโลเมตร มีทัศนียภาพสวยงามของทิวเขา นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติรู้จักในชื่อ Lonely Beach อ่าวโบลานเป็นหาดทรายเจียบสงบ เหมาะแก่การเล่นน้ำและพักผ่อน ความยาวของหาดทำน้ำประมาณ 1 กิโลเมตร มีสถานที่พักเป็นบังกะโลที่กลมกลืนกับธรรมชาติ

ภาพ 18 อ่าวโบลาน - หาดทำน้ำ

ประเภทเกาะ

เกาะช้างน้อยและแหลมช้างน้อย อยู่ทางด้านเหนือของเกาะช้าง ท้องน้ำระหว่างแหลมช้างน้อยกับเกาะช้างมีแนวปะการังอยู่ นักท่องเที่ยว

ภาพ 19 เกาะช้างน้อยและแหลมช้างน้อย

สามารถเช่าเรือประมงไปเที่ยวได้ แต่ไม่มีที่พักไว้บริการนักท่องเที่ยวและไม่อนุญาตให้ประชาชนปลูกสิ่งก่อสร้างเพราะอยู่ในการดูแลของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง

ภาพ 20 เกาะมันนอก - เกาะมันใน

เกาะมันนอก-เกาะมันใน เป็นเกาะเล็กๆ อยู่ตรงข้ามหาดไก่แก้ว เมื่อน้ำลดจะมีหาดอยู่บริเวณรอบๆ เกาะ ท้องน้ำบริเวณเกาะมันนอก-เกาะมันในค่อนข้างตื้นและมีสาหร่ายสีทองเป็นจำนวนมาก ไม่มีที่พักไว้บริการ

เกาะหวาย เป็นเกาะใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของเกาะช้าง ถัดจากเกาะเหลายาลงไป เกาะหวายมีแนวชายหาดที่สวยงาม มีแนวปะการังขนาดใหญ่ที่ยังคงความสมบูรณ์ เป็นเกาะที่นักท่องเที่ยวนิยมท่องเที่ยวเป็นอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นแหล่งตกปลาอีกด้วย

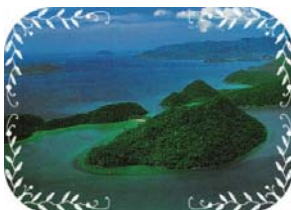

ภาพ 21 เกาะหวาย

ภาพ 22 เกาะขาม

เกาะขาม เป็นเกาะเล็กๆ อยู่ใกล้กับเกาะหมาก ใช้เวลาเดินทาง 2.30 ชั่วโมง มีสภาพธรรมชาติที่สวยงาม บรรยากาศสงบร่มรื่น น้ำทะเลและหาดทรายสะอาด ด้านหลังของเกาะมีแนวปะการังที่สวยงาม นักท่องเที่ยวสามารถเช่าเรือข้ามฟากไปเกาะหมากหรือชมทัศนียภาพบริเวณเกาะหมากได้

ภาพ 23 เกาะคลุ้ม

เกาะคลุ้ม เป็นเกาะประวัติศาสตร์ที่เป็นพื้นที่ที่มียุทธนาวี ทั้งยังเป็นสถานที่อีกแห่งหนึ่งที่เหมาะสำหรับการตกปลาและชมทัศนียภาพของลานหิน คือ หินลูกบาตรและหินลาดหลังค่อม

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

เกาะง่าม อยู่ทางทิศใต้ของเกาะช้าง มีภูมิประเทศเป็นเกาะสองเกาะติดกัน มีสันทรายขนาดใหญ่เชื่อมตรงกลาง ตรงแนวสันทรายเป็นที่เชื่อมระหว่างเกาะสองเกาะ เกิดเป็นอ่าวขนาดเล็ก ซึ่งเกิดจากแนวเขาที่โอบล้อมน้ำทะเลไว้จึงเป็นบริเวณที่มีคลื่นลมสงบ

ภาพ 24 เกาะง่าม

ภาพ 25 เกาะพร้าว

เกาะพร้าว อยู่ทางทิศใต้ของเกาะช้าง บริเวณหน้าอ่าวสลักเพชร ใช้เวลาเดินทางจากท่าเรือแหลมฉบังประมาณ 2 ชั่วโมง เป็นเกาะที่มีหาดทรายสะอาด ร่มรื่นด้วยต้นมะพร้าว เหมาะสำหรับพักผ่อนหย่อนใจ

เกาะไม้ซี้ใหญ่ เป็นเกาะขนาดใหญ่อยู่ทางตอนใต้ของเกาะช้าง พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงและป่าดิบชื้นและรอบๆ มีอ่าวเงียบสงบ ทำให้เกาะแห่งนี้เป็นที่พักรับลมของปลานานาชนิด มีที่พักแบบโฮมสเตย์ไว้บริการนักท่องเที่ยวที่ชอบสัมผัสธรรมชาติและความเรียบง่าย

ภาพ 26 เกาะไม้ซี้ใหญ่

ภาพ 27 เกาะเหลายา

เกาะเหลายา อยู่ทางตอนใต้ของเกาะช้าง ตรงข้ามอ่าวสลักเพชร ประกอบด้วยเหลายากลาง เหลายาในและเหลายานอก มีที่พักแห่งเดียวอยู่ที่เหลายากลาง มีสะพานเชื่อมไปที่เกาะเหลายาใน สภาพโดยทั่วไปของเกาะเหลายากลางจะมีที่พักติดทะเล น้ำทะเลใสและมีแนวปะการังที่สวยงาม

ประเภทสถานที่

หมู่บ้านสลักเพชร-โรงถ่าน ตั้งอยู่ในอ่าว

สลักเพชรอันกว้างใหญ่มีภูเขาสูงเป็นฉากหลังที่งดงาม เป็นที่จอดเรือหลบคลื่นลมในฤดูมรสุมของเรือประมงต่างๆ ไป หมู่บ้านแห่งนี้เป็นชุมชนประมงที่เก่าแก่ของเกาะช้างบ้านเรือนบางส่วนจะตั้งอยู่ริมฝั่งและบางส่วนกระจายอยู่ในสวนมะพร้าวและสวนผลไม้ที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ราบระหว่างหุบเขา เล่นห่

ขอหมู่บ้าน คือ บ้านเรือนของชาวประมงที่ยกพื้นสูง ปลูกสร้างอยู่ในทะเลเช่นเดียวกับบ้านบางเบ้า แต่ที่นี่เป็นชุมชนที่มีขนาดใหญ่กว่า บ้านทุกหลังจะมีสะพานไม้ทอดเชื่อมไปมาหาสู่กัน ส่วนหมู่บ้านโรงถ่านเป็นหมู่บ้านเล็กๆ ตั้งอยู่ปลายสุดของอ่าวสลักเพชร เดิมบริเวณนี้เป็นที่ตั้งเตาเผาถ่านไม้โก่งกางของชาวบ้านที่มีอยู่จำนวนมาก สุดปลายถนนบ้านโรงถ่านจะมีทางเดินเท้าเล็กๆ ยาวเลียบชายฝั่ง บริเวณนี้เป็นที่ตั้งของสถานที่พักประเภทโฮมสเตย์ ซึ่งผู้มาเยือนจะได้สัมผัสกับวิถีชีวิตของชาวบ้านเกาะช้างดั้งเดิมที่ปลูกบ้านอยู่ในทะเล โดยมีรั้วคลื่นที่พลิ้วไหวอยู่เบื้องล่างคอยขับกล่อมอย่างแท้จริง

ภาพ 28 หมู่บ้านสลักเพชร-โรงถ่าน

ภาพ 29 หมู่บ้านประมงบางเบ้า

หมู่บ้านประมงบางเบ้า เป็นหมู่บ้านที่มี

เอกลักษณ์โดดเด่น เพราะบ้านทุกหลังจะอยู่ในทะเล มีสะพานเล็กๆ ขึ้นเป็นเส้นทางหลัก มีสะพานไม้ทอดเชื่อมไปสู่บ้านเรือนแต่ละหลังเพื่อเป็นเส้นทางสำหรับไปมาหาสู่กัน ที่นี่ยังเป็นจุดเช่าเหมาเรือไปยังเกาะอื่นๆ เพื่อดำน้ำดูปะการัง สามารถเช่าเรือเร็วหรือเรือไม้ตลอดจนซื้อแพคเกจทัวร์เพื่อดำน้ำชมปะการังได้จากผู้ประกอบการที่เปิดให้

บริการ โดยเฉพาะเส้นทางดำน้ำชมปะการังที่หมู่เกาะกระ-เกาะรังจะได้รับความนิยมมาก

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ยุทธนาวี อยู่ทางตอนใต้ของเกาะช้าง ใกล้
อ่าวสลักเพชรเป็นบริเวณที่เกิดการสู้รบระหว่าง
กองทัพเรือไทยกับฝรั่งเศส ในกรณีพิพาทเกี่ยวกับ
เขตแดนด้านตะวันออก เมื่อวันที่ 17 มกราคม
พ.ศ. 2484 บริเวณดังกล่าวจะมีหุ่นลอย แสดง
ตำแหน่งที่เรือรบหลวงสงขลา เรือรบหลวงชลบุรี
และเรือรบหลวงธนบุรีจมอยู่ โดยในวันที่ 17

ภาพ 30 ยุทธนาวี

มกราคมของทุกปีทางราชการจะมีการทำพิธีบวงสรวงและวางพวงมาลา เพื่อร่วม
รำลึกถึงวีรกรรมของทหารเรือไทยในบริเวณดังกล่าว

**ตอน 3 การจัดการ
การท่องเที่ยว...
มุมมองการตลาด
การท่องเที่ยวทางทะเล
ของเกาะช้าง**

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

นักเดินทาง : พฤติกรรมนักท่องเที่ยว

ตาราง 2 จำนวนนักท่องเที่ยวของเกาะช้าง

นักท่องเที่ยว	ปี 2547	ปี 2548	ปี 2549	ปี 2550
ชาวไทย	261,841 (72%)	294, 240 (68%)	325,000 (65%)	791,726 (69%)
ชาวต่างชาติ	99,624 (28%)	141, 282 (32%)	175,000 (35%)	347,817 (31%)
รวม	361,465	435,522	500,000	1,139,543

ที่มา : www2.tat.or.th

จากสถิติข้างต้นแสดงให้เห็นว่าจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมายังเกาะช้างมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับสถิติระหว่างปี 2549 กับปี 2550 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นกว่าเท่าตัว ซึ่งลักษณะของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ในปี พ.ศ. 2549 จากการศึกษาของเจษฎา สิทธิอุดม และคณะ (2550) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างนักท่องเที่ยวชาวไทย 400 คน และนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ 220 คน สามารถจัดแบ่งข้อมูลส่วนตัวของนักท่องเที่ยวได้ตามตาราง 3

ตาราง 3 ข้อมูลส่วนตัวด้านต่างๆ ของนักท่องเที่ยว

ข้อมูลส่วนตัว	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ						
ชาย	168	42.0	114	51.8	282	45.5
หญิง	232	58.0	106	48.2	338	54.5
รวม	400	100.0	220	100.0	620	100.0
อายุ						
ต่ำกว่า 21 ปี	26	6.5	17	7.7	43	6.9
21 – 30 ปี	181	45.3	78	35.5	259	41.8
31 – 40 ปี	119	29.8	65	29.5	184	29.7
41 – 50 ปี	54	13.5	35	15.9	89	14.4
51 – 60 ปี	18	4.5	19	8.6	37	6.0
61 ปีขึ้นไป	2	0.5	6	2.7	8	1.3
รวม	400	100.0	220	100.0	620	100.0
สถานภาพ						
โสด	256	64.0	111	50.5	367	59.2
สมรส	131	32.8	91	41.4	222	35.8
หย่าร้าง/หม้าย	13	3.3	18	8.2	31	5.0
รวม	400	100.0	220	100.0	620	100.0
การศึกษา						
ประถมศึกษา	11	2.8	10	4.6	21	3.4
มัธยมศึกษา	56	14.0	59	27.2	115	18.6
อนุปริญญา	45	11.3	24	11.1	69	11.2
ปริญญาตรี	227	56.8	67	30.9	294	47.6
ปริญญาโทหรือเอก	61	15.3	57	26.3	118	19.1
รวม	400	100.0	217	100.0	620	100.0

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ข้อมูลส่วนตัว	ชาวไทย		ชาวต่างชาติ		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ						
นักเรียน/นักศึกษา	47	11.8	32	14.5	79	12.8
ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	73	18.3	38	17.3	111	18.0
ค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว	64	16.1	35	15.9	99	16.0
พนักงานบริษัทเอกชน	203	51.0	95	43.2	298	48.2
พ่อบ้าน/แม่บ้าน/เกษียณ	7	1.8	9	4.1	16	2.6
อื่นๆ	4	1.0	11	5.0	15	2.4
รวม	398	100.0	220	100.0	618	100.0

ที่มา : ดัดแปลงจากเจษฎา สุทธิอุดม และคณะ, 2550

นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวบนเกาะช้างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปีมากที่สุด อาชีพของนักท่องเที่ยวชาวไทยส่วนใหญ่เป็นพนักงานบริษัทเอกชน รองลงมาเป็นนักท่องเที่ยวที่ประกอบอาชีพข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจและค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติเป็นเพศชายและหญิงในสัดส่วนที่ใกล้เคียงกัน มีอายุอยู่ในช่วง 21-30 ปีมากที่สุด ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสดและเป็นพนักงานบริษัทเอกชน รองลงมาประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจและค้าขาย/ธุรกิจส่วนตัว ซึ่งสามารถจัดกลุ่มประเทศของนักท่องเที่ยว ได้ดังนี้

ตาราง 4 กลุ่มประเทศของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

กลุ่มประเทศ	ร้อยละ
เอเชีย	5.5
ยุโรป	84.1
อเมริกา	6.8
ออสเตรเลีย	3.2
แอฟริกา	0.5
รวม	100.0

ที่มา : ดัดแปลงจากเจษฎา สุทธิอุดม และคณะ, 2550

นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวเกาะช้างส่วนใหญ่เป็นชาวยุโรป เดินทางมา เพราะชื่นชอบธรรมชาติที่งดงาม วัฒนธรรมและความเป็นมิตรของคนไทย โดยมีรายได้ดังตาราง 5

ตาราง 5 ระดับรายได้ของนักท่องเที่ยว

ระดับรายได้		ร้อยละ	ระดับรายได้		ร้อยละ
ชาวไทย			ชาวต่างชาติ		
ต่ำกว่า 5,001	บาท	6.6	ต่ำกว่า 500 \$		8.6
5,001–10,000	บาท	19.1	500 – 750 \$		4.3
10,001– 20,000	บาท	29.1	751–1, 250 \$		10.5
20,001– 30,000	บาท	17.9	1, 251–1,750 \$		11.4
30,001–40,000	บาท	11.5	1,751–2, 250 \$		15.7
40,001–50,000	บาท	5.1	2, 251– 2,750 \$		17.1
มากกว่า 50,000	บาท	10.7	มากกว่า 2,750 \$		32.4
รวม		100.0	รวม		100.0

ที่มา : ดัดแปลงจากเจษฎา สุทธิอุดม และคณะ, 2550

จากข้อมูลพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวเกาะช้างส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 10,001-20,000 บาท รองลงมาคือรายได้อยู่ระหว่าง 5,001-10,000 บาท และ 20,001-30,000 บาท ตามลำดับ ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มาท่องเที่ยวเกาะช้างส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 2,750 \$ รองลงมาคือรายได้อยู่ระหว่าง 2, 251- 2,750 \$ และ 1,751-2, 250 \$ ตามลำดับ

การท่องเที่ยวและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความชื่นชอบและประทับใจสถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะช้าง 3 อันดับแรก ได้แก่ หาดทรายขาว น้ำตกคลองพลูและการไปดำน้ำชมปะการังที่

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

เกาะหมากและเกาะรัง ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความชื่นชอบและประทับใจหาดทรายขาว การเลือกซื้อสินค้าที่ระลึกและรับประทานอาหารทะเลที่หมู่บ้านชาวประมงบางเบ้าและหาดคลองพร้าว ซึ่งทั้ง 6 แห่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่คงความสมบูรณ์และสวยงาม (เฉษฐา สุทธิอุดม และคณะ, 2550)

ตาราง 6 สถานที่ท่องเที่ยวบนเกาะช้างที่นักท่องเที่ยวกลุ่มตัวอย่างมีความชื่นชอบและประทับใจ 3 อันดับแรก

อันดับ	สถานที่ท่องเที่ยว	
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวต่างชาติ
1	หาดทรายขาว	หาดทรายขาว
2	น้ำตกคลองพลู	หมู่บ้านชาวประมงบางเบ้า
3	เกาะหมาก เกาะรัง	หาดคลองพร้าว

สาเหตุที่นักท่องเที่ยวชาวไทยเดินทางมาท่องเที่ยวเกาะช้างเพราะความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติบนเกาะช้าง ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวด้วยตนเอง มักเดินทางมาท่องเที่ยวกับเพื่อนร่วมงาน หรือเพื่อนสนิทมากกว่ามาแบบครอบครัว พาหนะที่นักท่องเที่ยวใช้ในการเดินทางทั้งไป-กลับและระหว่างเดินทางบนเกาะเป็นรถเช่าเหมาคันหรือรถยนต์ส่วนตัว สถานที่พักแรมเป็นโรงแรม/รีสอร์ท มีราคาของสถานที่พักแรมโดยเฉลี่ยประมาณคืนละ 2,100 บาท และมีระยะเวลาที่เดินทางท่องเที่ยวเกาะช้างโดยเฉลี่ยครั้งละ 3 วัน วิธีการจองที่พักจะใช้การจองผ่านบริษัทตัวแทน การเลือกซื้อกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างใช้การซื้อจากผู้ประกอบการโดยตรง ลักษณะการเลือกซื้อกิจกรรมเป็นแบบซื้อทีละกิจกรรม กิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างที่นักท่องเที่ยวนิยมทำ 3 อันดับแรก คือ การดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น การเที่ยวน้ำตกและการนั่งรถยนต์ชมทัศนียภาพรอบเกาะ สถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจคือ หาดทรายขาว น้ำตกคลองพลูและเกาะหมาก เกาะรังและนักท่องเที่ยวมีความต้องการจะกลับมาเยือนเกาะช้างอีก

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ พบว่า สาเหตุที่เดินทางมาท่องเที่ยวเพราะความอุดมสมบูรณ์ของธรรมชาติบนเกาะช้าง ลักษณะการเดินทางของนักท่องเที่ยวเป็นการท่องเที่ยวด้วยตนเอง นักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะช้างกับเพื่อนหรือบุคคลในครอบครัว/ญาติ มีจำนวนบุคคลที่ร่วมเดินทางมาโดยเฉลี่ย 3-4 คน พาหนะที่นักท่องเที่ยวใช้ในการเดินทางไป-กลับเป็นรถโดยสารประจำทางและรถเช่าเหมาคัน ส่วนพาหนะที่ใช้ในการเดินทางระหว่างอยู่บนเกาะเป็นรถโดยสารประจำทาง (รถสองแถวรับจ้างบนเกาะช้าง) สถานที่พักแรมเป็นโรงแรม/รีสอร์ทและบังกะโล ราคาของสถานที่พักแรมโดยเฉลี่ยประมาณคืนละ 1,500 บาท และมีระยะเวลาที่เดินทางท่องเที่ยวบนเกาะช้าง โดยเฉลี่ยครั้งละ 8-9 วัน วิธีการจองที่พักใช้การจองด้วยตนเองที่เกาะช้าง นักท่องเที่ยวได้รับข้อมูลข่าวสารการท่องเที่ยวบนเกาะช้างจากอินเทอร์เน็ต เพื่อนหรือคนรู้จักบอกต่อและสื่อสิ่งพิมพ์ การเลือกซื้อกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ใช้การซื้อจากตัวแทนนำเที่ยวในท้องถิ่น การเลือกซื้อกิจกรรมเป็นแบบซื้อทีละกิจกรรม กิจกรรม การท่องเที่ยวทางธรรมชาติบนเกาะช้างที่นักท่องเที่ยวนิยมทำ 3 อันดับแรก คือ การดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น การนั่งช้างเที่ยวป่าชมสวน การนั่งรถยนต์ชมทัศนียภาพรอบเกาะ สถานที่ท่องเที่ยวที่ประทับใจ คือ หาดทรายขาว หมู่บ้านชาวประมงบางเบ้าและหาดคลองพร้าว โดยนักท่องเที่ยวมีความต้องการจะกลับมาเยือนเกาะช้างอีกเช่นกัน

ตาราง 7 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนตัวกับพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย

พฤติกรรมในการท่องเที่ยว	ข้อมูลส่วนตัว					
	เพศ	อายุ	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ	รายได้
จำนวนครั้งที่เดินทางมาเที่ยว	✓	-	-	-	-	✓
ลักษณะการเดินทางมาเที่ยว	-	-	-	✓	✓	-
บุคคลที่ร่วมเดินทาง	-	✓	✓	-	✓	-
จำนวนผู้ร่วมเดินทาง	-	-	-	✓	✓	-
สถานที่พักแรม	✓	✓	-	✓	✓	-
วิธีการจองสถานที่พักแรม	-	-	-	✓	✓	-

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

พฤติกรรมในการท่องเที่ยว	ข้อมูลส่วนตัว					
	เพศ	อายุ	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ	รายได้
ราคาที่พักแรม	-	-	-	✓	✓	✓
แหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสาร	-	-	-	-	✓	-
แหล่งที่ซื้อกิจกรรมท่องเที่ยว	-	-	-	✓	✓	-
ลักษณะการเลือกซื้อกิจกรรม	-	-	-	-	✓	-
การกลับมาเยือนซ้ำ	-	-	✓	-	-	-

หมายเหตุ ช่องที่มีเครื่องหมาย ✓ แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนตัวกับพฤติกรรมในการท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะช้าง

ที่มา : ดัดแปลงจากเจษฎา สุทธิอุดม และคณะ, 2550

ปัจจัยด้านการศึกษาและอาชีพของนักท่องเที่ยวชาวไทยมีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างโดยส่วนใหญ่ เช่น ลักษณะการเดินทางมาเที่ยวบนเกาะช้าง จำนวนผู้ร่วมเดินทาง สถานที่พักแรมบนเกาะช้าง วิธีการจองที่พักแรม ราคาที่พักแรม รวมถึงแหล่งที่เลือกซื้อกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

ตาราง 8 ความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนตัวกับพฤติกรรมในการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ

พฤติกรรมในการท่องเที่ยว บนพื้นที่เกาะช้าง	ข้อมูลส่วนตัว					
	เพศ	อายุ	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ	รายได้
จำนวนครั้งที่เดินทางมาเที่ยว	✓	✓	-	✓	-	-
สาเหตุการเดินทางมาเที่ยว	-	-	-	-	-	-
ลักษณะการเดินทางมาเที่ยว	-	-	-	-	-	-
บุคคลที่ร่วมเดินทาง	✓	✓	✓	-	-	-
จำนวนผู้ร่วมเดินทาง	-	-	-	-	-	-
สถานที่พักแรม	-	✓	✓	-	-	-
วิธีการจองสถานที่พักแรม	-	✓	✓	-	-	-
ราคาที่พักแรม	-	✓	✓	-	-	✓
ระยะเวลาที่เดินทางท่องเที่ยว	-	-	✓	-	-	✓
แหล่งที่ให้ข้อมูลข่าวสาร	-	-	-	-	-	-
แหล่งที่ซื้อกิจกรรมท่องเที่ยว	-	-	✓	-	✓	-
ลักษณะการเลือกซื้อกิจกรรม	-	-	-	-	-	-
การกลับมาเยือนซ้ำ	-	-	-	✓	-	-

หมายเหตุ ช่องที่มีเครื่องหมาย ✓ แสดงว่าความสัมพันธ์ระหว่างข้อมูลส่วนตัวกับพฤติกรรมในการท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะช้าง

ที่มา : ดัดแปลงจากเจษฎา สุทธิอุดม และคณะ, 2550

ปัจจัยด้านอายุและสถานภาพสมรสของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ มีผลต่อพฤติกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างโดยส่วนใหญ่ เช่น บุคคลที่ร่วมเดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะช้าง สถานที่พักแรมบนเกาะช้าง วิธีการจองที่พักแรม ราคาที่พักแรม ระยะเวลาที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะช้าง รวมถึงแหล่งที่เลือกซื้อกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง พฤติกรรมการท่องเที่ยวที่นักท่องเที่ยวนิยม ได้แก่

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยม

1. การเดินป่า/ส่องสัตว์/ดูนก

พื้นที่ของอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่สูงชัน ผืนป่าเขตร้อนที่สมบูรณ์ปกคลุมเป็นบริเวณกว้าง มีพันธุ์ไม้เขตร้อนหายากจำนวนมาก เป็นที่อยู่ของสัตว์ป่าหลายชนิดและเป็นแหล่งกำเนิดของลำธารหลายสาย โดยประกาศเป็นเขตอุทยานแห่งชาติตั้งแต่ปี พ.ศ.2525 ทำให้เกาะช้างเป็นพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับการเดินป่าศึกษาธรรมชาติ การเดินป่าบนเกาะช้างมีอยู่หลายเส้นทาง เส้นทางเดินป่าที่ใช้เวลานาน เช่น ยอดเขาสลักเพชรต้องมีเจ้าหน้าที่ทางอุทยานติดตามไปด้วย แต่ กิจกรรมที่ชื่นชอบของนักท่องเที่ยวเป็นเส้นทางเดินป่าระยะสั้นๆ เป็นเส้นทางที่เดินผ่านไปตามน้ำตกที่สวยงามต่างๆ เช่น น้ำตกคลองพลู น้ำตกธารมะยม กิจกรรม เดินป่า เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ แต่ไม่ค่อยเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวชาวไทย เพราะนักท่องเที่ยวที่จะเดินป่าต้องอดทนต่อความยากลำบาก ชอบความท้าทายและมีร่างกายแข็งแรง กิจกรรมเดินป่าจะมีการกำหนด เส้นทางที่ชัดเจน มีมัคคุเทศก์นำทางและดูแลนักท่องเที่ยว อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้าง ได้กำหนดเส้นทางเดินป่าไว้ 9 เส้นทาง ได้แก่

1. เส้นทางคลองสน-บ้านควายช้าง	ระยะทาง 2 กิโลเมตร
2. เส้นทางน้ำตกธารมะยม-น้ำตกคลองพลู	ระยะทาง 8 กิโลเมตร
3. เส้นทางหาดทรายขาว	ระยะทาง 3 กิโลเมตร
4. เส้นทางหาดทรายยาว-เขาจอมปราสาท	ระยะทาง 2 กิโลเมตร
5. เส้นทางสลักเพชร-เขาแหลม	ระยะทาง 6 กิโลเมตร
6. เส้นทางคลองหนึ่ง-คีรีเพชร	ระยะทาง 2.1 กิโลเมตร
7. เส้นทางธารมะยม	ระยะทาง 2 กิโลเมตร
8. เส้นทางคลองพลู	ระยะทาง 2 กิโลเมตร
9. เส้นทางบางเบ้า-คลองกลอย	ระยะทาง 3 กิโลเมตร

โดยบางเส้นทางอาจมีการเชื่อมต่อถึงกันได้ เช่น เส้นทางธารมะยมจะเชื่อมต่อกับเส้นทางคลองพลู อย่างไรก็ตาม แต่ละเส้นทางจะมีระยะทางไม่เท่ากัน จึงมีอัตราค่าบริการที่แตกต่างกัน แต่เส้นทางที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว จะเป็นเส้นทางที่สามารถเดินทางไป-กลับได้ภายในวันเดียว การให้บริการกิจกรรมเดินป่าจะเริ่มที่เวลาประมาณ 9.00 น. และเสร็จสิ้นเวลาประมาณ 17.00 น. มัคคุเทศก์นำทางเป็นผู้ที่ชำนาญพื้นที่ป่าเป็นอย่างดี จึงไม่มีการหลงทาง นักท่องเที่ยวจะต้องนำยารักษาโรคประจำตัวที่จำเป็นติดตัวมาเองและหากนักท่องเที่ยวมีปัญหาสุขภาพหรือเกิดอุบัติเหตุจนไม่สามารถเดินต่อไปได้ จะมีการประสานงานกับทางอุทยานให้ส่งรถมารับ ในปัจจุบันมีผู้ประกอบการเอกชนบางรายที่บ้านบางเบ้า พัฒนารูปแบบการเดินชม

ภาพ 31-34 กิจกรรมเดินป่าคลองสน-น้ำตกคลองพลู

สวนขึ้นมาเป็นอีกหนึ่งทางเลือก ซึ่งมีความสะดวกสบายมากกว่า การเดินป่า เส้นทางเดินชมสวนเป็นทางราบ ไม่สูงชันเหมือนการเดินป่า เพราะเส้นทางเดินจะผ่านไปตามสวนยางพารา สวนส้มโอ ผ่านธารน้ำเล็กๆ ในเส้นทางระยะ 6-8 กิโลเมตร คิดอัตราค่าบริการคนละ 500 บาท

2. การเที่ยวน้ำตก

การเที่ยวน้ำตกเป็นกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจร่วมกันเป็นหมู่คณะของนักท่องเที่ยว ซึ่งนักท่องเที่ยวชาวไทยให้ความนิยมสูงสุด เนื่องจากไม่ต้องใช้ความอดทนมากเหมือนการเดินป่า โดยมักจะมากันเป็นหมู่คณะ เดินชมน้ำตก เล่นน้ำ นำอาหารมารับประทานด้วยกันในบริเวณน้ำตก เป็นการทำกิจกรรมที่ไม่ต้องมีค่าใช้จ่ายมาก น้ำตกที่

ภาพ 35 กิจกรรมเที่ยวน้ำตก

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

นักท่องเที่ยวนิยม ได้แก่ น้ำตกคลองพลู น้ำตกธารมะยม น้ำตกศิริเพชร ช่วงที่มีนักท่องเที่ยวมากจะอยู่ในช่วงเดือนพฤศจิกายนถึงพฤษภาคม

3. การนั่งช้างเที่ยวป่า/ชมสวน

เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุดของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เกาะช้างมีการนำชมธรรมชาติโดยใช้ช้างซึ่งเป็นสัตว์สัญลักษณ์ของเกาะเป็นพาหนะนำชมในกิจกรรมนั่งช้างเที่ยวป่า/ชมสวน นักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสกับทัศนียภาพสวยงาม เส้นทางนำชมจะผ่านลำธาร โดยนักท่องเที่ยวสามารถลงเล่นน้ำได้และ ผ่านสวนผลไม้ เช่น สวนส้มโอ สวนทุเรียน นักท่องเที่ยวจึงสามารถชมสวนผลไม้และศึกษาความเป็นอยู่ของช้างได้ ผู้ประกอบการมีโปรแกรมนำเที่ยวให้เลือกหลายเส้นทาง ระยะทางประมาณ 2 กิโลเมตร ผู้ประกอบการที่จัดกิจกรรมนั่งช้าง

ภาพ 36-37 กิจกรรมนั่งช้างเที่ยวป่า/ชมสวน

เที่ยวป่า/ชมสวนบนเกาะช้างมี 3 ราย คือ บ้านควายช้าง (อยู่ที่คลองสน) บ้านช้างไทยและช้างชุดิมนต์ (อยู่ที่คลองพร้าว) มีการบริการรถรับ-ส่งนักท่องเที่ยวจากที่พักมายังปางช้าง บริการน้ำดื่มและผลไม้ มีการบริการ 2 แบบ คือ แบบ 1 ชั่วโมงและแบบ 2 ชั่วโมง ถ้าเป็นบริการแบบ 1 ชั่วโมง จะไม่มีการนำช้างลงไปเล่นน้ำ แต่ถ้าเป็นบริการแบบ 2 ชั่วโมง จะนำช้างลงไปเล่นน้ำด้วย นักท่องเที่ยวจึงสามารถลงเล่นน้ำได้ อัตราค่าบริการ ปางช้างทั้ง 3 แห่ง คิดอัตราค่าบริการเท่ากัน คือ 500 บาท/คน/ชั่วโมงและ 900 บาท/คน/2 ชั่วโมง แต่ก็มีอุปสรรคในการดำเนินงานของปางช้างในพื้นที่ คือ

- มีการเช่าสถานที่ประกอบกิจการจากเอกชนโดยทำสัญญาปีต่อปี ค่าเช่าปีละกว่าแสนบาทซึ่งเป็นอัตราที่สูงมาก

- ในฤดูแล้งอาหารเลี้ยงช้างหายาก เมื่อขาดแคลนหญ้าที่จะใช้เลี้ยงช้าง ทางปางช้างต้องแก้ปัญหาโดยการซื้อกล้วย อ้อย มาเป็นอาหารช้าง ทำให้มีค่าใช้จ่ายสูง
- ไม่สามารถเพิ่มจำนวนช้างได้อีก เนื่องจากทางจังหวัดกำหนดให้ปางช้างแต่ละแห่งมีช้างได้ไม่เกิน 10 เชือก (การควบคุมดูแลการนำช้างมาให้บริการนักท่องเที่ยวเป็นความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทย เพราะถือเป็นช้างที่ใช้งานเพื่อการขนส่ง)
- นักท่องเที่ยวไม่เข้าใจว่าการบังคับและควบคุมช้างต้องใช้วิธีการดี แต่มองว่าการตีช้างเป็นการทารุณสัตว์

4. การขี่จักรยาน/จักรยานยนต์เที่ยวรอบเกาะ

เส้นทางถนนบนเกาะช้างมีลักษณะคดเคี้ยวไปตามเนินเขา เช่น เส้นทางช่วงด่านใหม่-คลองสน และช่วงไก่อแบ้-บางเบ้า สองข้างทางมีทัศนียภาพของภูเขาและทะเลที่สวยงาม ทำให้กิจกรรมขี่จักรยานยนต์เที่ยวรอบเกาะ เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ บนเกาะช้างจึงมีผู้ประกอบการให้เช่า

ภาพ 38-41 กิจกรรมขี่จักรยาน/จักรยานยนต์เที่ยวรอบ

จักรยานยนต์และรถยนต์หลายรายและเพื่อเป็นการประกันความสูญหายของรถ ทางผู้ประกอบการจะขอหนังสือเดินทาง (passport) ของนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติไว้เป็นหลักฐาน ถ้าเป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยจะขอบัตรประชาชน โดยมีอัตราค่าเช่ารถจักรยานยนต์วันละ 200-250 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับกำลังเครื่องยนต์และสภาพของรถ

5. การนั่งรถยนต์เที่ยวรอบเกาะ

การนั่งรถยนต์ท่องเที่ยวชมทัศนียภาพรอบเกาะช้าง นักท่องเที่ยวมีทางเลือกใช้บริการ 2 แบบ คือ

1) เช่ารถยนต์ขับเที่ยวรอบเกาะ

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

การเช่ารถยนต์ขับเที่ยวดูทัศนียภาพรอบเกาะช้างไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวมากนักเมื่อเทียบกับการเช่ารถจักรยานยนต์เพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติไม่ค่อยคุ้นเคยกับระบบการขับขีที่ใช้พวงมาลัยด้านขวาจึงนิยมเช่ารถจักรยานยนต์มากกว่า และมีอุปสรรคในการดำเนินงาน คือ

- ถนนแคบและเส้นทางสูงชัน คนขับจึงต้องมีความชำนาญมากและยังไม่มีถนนรอบเกาะ

- บนเกาะช้างราคาน้ำมันสูงกว่าปกติและสถานีบริการน้ำมันขนาดใหญ่ให้บริการสำหรับรถยนต์มีจำนวนไม่มากนัก จึงไม่สะดวกในการใช้รถยนต์

2) การนั่งรถสองแถวรับจ้างเที่ยวรอบเกาะ

รถสองแถวที่ให้บริการบนเกาะช้างจะมีการสัมปทานเส้นทาง (วิน) ระหว่างคิวรถท่าเรือเฟอร์รี่อ่าวสับปะรด ปลายทางอยู่ที่คิวรถบางเบ้า รถสองแถว 1 คันรับผู้โดยสารได้ 12 คน เริ่มออกรถเที่ยวแรกจากท่าเรือเฟอร์รี่ เวลา 6.00 น. และเที่ยวสุดท้ายเวลา 20.00 น. ส่วนจากบางเบ้าเที่ยวสุดท้ายออกเวลา 17.00 น. รถที่วิ่งอยู่จะมีการติดป้ายสัญลักษณ์หน้ารถเป็น 2 แบบ คือ ป้ายสีเหลืองซึ่งหมายถึงแวะรับผู้โดยสารระหว่างทางได้ และป้ายสีขาว หมายถึง แวะรับผู้โดยสารระหว่างทางไม่ได้ รับผิดชอบผู้โดยสารที่จ้างเหมาเท่านั้น

อัตราค่าบริการ

ท่าเรือ-หาดทรายขาว	40	บาท/คน
ท่าเรือ-ไก่อ้น	50	บาท/คน
ท่าเรือ-บางเบ้า	100	บาท/คน

เหมาทั้งวันในช่วงเทศกาลวันละ 2,000 บาท / ไม่ใช้เทศกาลวันละ 1,500

บาท

ส่วนการจ้างเหมาจะนำนักท่องเที่ยวไปส่งในสถานที่ท่องเที่ยว แล้วขับรถกลับไปให้บริการกลุ่มอื่นต่อไปอีก เมื่อนักท่องเที่ยวจะเดินทางกลับให้โทรศัพท์มาแจ้ง ซึ่งหากคนขับคนเดิมไม่สามารถมารับได้ จะส่งเพื่อนในวันเดียวกันมารับแทน ดังนั้นในแต่ละ

ละวันจะรับนักท่องเที่ยวได้ประมาณ 2 กลุ่ม อย่างไรก็ตามการดำเนินการดังกล่าวประสบอุปสรรค ดังนี้

- บริเวณหน้าชายหาดบางแห่งมีถนนแคบ เนื่องจากมีสิ่งปลูกสร้างของโรงแรมและร้านค้าตั้งของยื่นมาบนถนน
- มีรถตู้วิ่งแย่งรับผู้โดยสาร
- มีรถสองแถวป้ายดำมาให้บริการ ทำให้มีการแย่งผู้โดยสาร

6. การนั่งเรือชมหิ่งห้อย/ชมป่าชายเลน

อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างจัดให้มีเส้นทางศึกษาธรรมชาติป่าชายเลนที่บ้านสลักคอก กิจกรรมนำเที่ยวบริการนักท่องเที่ยว คือ การนั่งเรือศึกษาธรรมชาติ ระบบนิเวศของป่าชายเลน ชมความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร การสาธิตการตกปลา การวางข่ายตกปลาและในช่วงเวลาว่างคิ่จะมีกิจกรรมนั่งเรือชมหิ่งห้อย บริเวณที่ยังมีหิ่งห้อยให้ชมเป็น

ภาพ 42-45 นั่งเรือชมหิ่งห้อย/ป่าชายเลน

จำนวนมากจะอยู่ที่บริเวณสลักคอก สลักเพชร ส่วนบริเวณคลองพร้าวยังมีหิ่งห้อยให้นักท่องเที่ยวชมได้ แต่มีจำนวนไม่มากนัก ทั้งนี้นักท่องเที่ยวสามารถเลือกใช้บริการของชมรมนำเที่ยวหรือผู้ประกอบการก็ได้ ผู้ประกอบการร้านอาหารบางแห่งจัดกิจกรรมพายเรือชมหิ่งห้อยเป็นบริการเสริมเพื่อดึงดูดลูกค้าของร้าน ซึ่งเป็นการให้บริการฟรี เช่น ร้านอาหารไอยราชีฟู๊ดและภู-ทะเลชีฟู๊ด เป็นต้น บางโรงแรมที่อยู่ใกล้ชายหาด เช่น ที่หาดทรายขาวและหาดคลองพร้าว ทางโรงแรมจะจัดเรือสำหรับพายชมธรรมชาติป่าชายเลนไว้บริการลูกค้า

การนั่งเรือชมหิ่งห้อย ชมป่าชายเลน ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการรายเดียวกัน ให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยเรือมาด ในตอนกลางวันจะเป็นบริการพายเรือเที่ยวชมป่าชายเลน แต่ในตอนกลางคืนที่เป็นคืนเดือนมืดจะให้

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

บริการพายเรือชมทิวทัศน์ ผู้ประกอบการซึ่งเป็นประชาชนในท้องถิ่นมีการรวมตัวกันก่อตั้งเป็นชมรมโดยมีอยู่ 2 แห่ง คือ

1. ชมรมท่องเที่ยวพื้นบ้านสลักคอก
2. ชมรมท่องเที่ยวพื้นบ้านสลักเพชร

การดำเนินการของชมรมจะจดทะเบียนเป็นห้างหุ้นส่วนจำกัด โดยได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐ เช่น อบต. และ อพท. ให้เงินสนับสนุนการดำเนินการของชมรม โดยมีอัตราค่าบริการ ดังนี้

- เรือคายัค ถ้าพายเอง 100 บาท/คน/ชั่วโมง ถ้ามีมัคคุเทศก์ 200 บาท/คน/ชั่วโมง

- เรือมาด 200 บาท/คน/ชั่วโมง มีคนพายให้ แต่จะเสียเปรียบเรือคายัค เพราะมีขนาดใหญ่กว่า ทำให้พายชอกแซกไม่ได้และฤดูฝนจะไม่ใช้เรือมาดเพราะน้ำจะขัง เส้นทางพายเรือจะใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง

ปัจจุบันมีการให้บริการโปรแกรมดินเนอร์ (เริ่มเปิดให้บริการมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548) อัตราค่าบริการ 1,200 บาท/คน ถ้าเป็นราคาแบบกลุ่มทัวร์คิด 1,100 บาท/คน โปรแกรมนี้ใช้เวลาประมาณ 2.30 ชั่วโมง โดยให้บริการเวลา 17.00 น.- 20.00 น. โดยใช้เรือมาดบริการนักท่องเที่ยวและใช้เรือลำอื่นนำอาหารและไวน์มาเสิร์ฟ มีเรือดนตรีไทยมาบรรเลงเพื่อสร้างบรรยากาศ อาหารและดนตรีที่นำมาบริการเป็นของสมาชิกในชมรม เพื่อช่วยให้ชาวบ้านในพื้นที่มีรายได้ ทั้งนี้การให้บริการต้องดูสภาพน้ำขึ้นน้ำลงด้วย หากมีน้ำลงมากๆ ก็ไม่สามารถให้บริการได้

7. การนั่งเรือชมธรรมชาติรอบเกาะ

กิจกรรมการนำเที่ยวทางเรือ มีบริการทั่วไปบนเกาะช้าง มีทั้งเส้นทางระยะสั้น เช่น นั่งเรือชมเกาะเล็กๆ รอบเกาะช้าง ดูจุดเรือจม เส้นทางระยะกลาง เช่น การนั่งเรือไปเช้ากลับเย็น ที่ให้นักท่องเที่ยวแวะดำน้ำดูปะการังผืนน้ำตาม

ภาพ 46-51 กิจกรรมนั่งเรือชมธรรมชาติรอบเกาะ

เทิดชาย ช่วยบำรุง

เกาะต่างๆ และเส้นทางระยะไกล จะเป็นการเดินทางสู่เกาะอื่นๆ เช่น เกาะหวาย เกาะกูด เกาะกระดาด เกาะหมาก เกาะกระดาน มีเรือสำหรับให้บริการแก่นักท่องเที่ยวเป็น 2 แบบ คือ เรือประมงดัดแปลงกับเรือเร็ว (Speed Boat) เรือทั้งสองประเภทมีอัตราค่าบริการแตกต่างกัน กิจกรรมจะใช้เวลาประมาณ 1 วัน แต่ประสบปัญหาคือไม่เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวเนื่องจากมีราคาแพง จึงไม่มีนักท่องเที่ยวชาวไทยใช้บริการ

8. การนั่งเรือดกปลา/ตกปลาหมึก

การนั่งเรือดกปลา/ตกปลาหมึกเป็นกิจกรรมที่แยกจากกัน มีช่วงเวลากการทำกิจกรรมคนละเวลา มีรายละเอียดการให้บริการของผู้ประกอบการและอัตราค่าบริการแตกต่างกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

นั่งเรือดกปลา

การนั่งเรือดกปลาเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยทั้งความชำนาญของมัคคุเทศก์ และคุณภาพของอุปกรณ์ที่ใช้ ดังนั้นนักท่องเที่ยวจึงมักเลือกใช้บริการของผู้ประกอบการที่มีชื่อเสียงเพื่อเป็นการประกันว่าจะได้รับบริการที่ดี กิจกรรมนั่งเรือดกปลาเริ่ม

ภาพ 52-55 กิจกรรมนั่งเรือดกปลา/ตกปลาหมึก

ตั้งแต่เวลาประมาณ 9.00 น. ไปจนถึงประมาณ 17.00 น. เรือที่ใช้มี 2 ประเภท คือ เรือประมงดัดแปลงกับเรือเร็ว (Speed Boat) นักท่องเที่ยวอาจทำกิจกรรมตกปลาควบคู่ไปกับการดำน้ำตื้นได้ ผู้ประกอบการจะให้บริการรถรับ-ส่ง นักท่องเที่ยวจากโรงแรมหรือที่พัก

นั่งเรือดกปลาหมึก

นั่งเรือดกปลาหมึกเป็นกิจกรรมที่ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง ในแต่ละคืนจะให้บริการนักท่องเที่ยวได้ 1 เที่ยว โดยแต่ละเที่ยวจะนำนักท่องเที่ยวร่วมเดินทางไปเที่ยวละ 4-5 คน นอกจากบริการเรือประมงดัดแปลง พร้อมอุปกรณ์ในการตกปลาหมึก

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

แล้ว ผู้ประกอบการจะเตรียมเตาถ่าน อุปกรณ์ปิ้งย่างและน้ำจิ้มปลาหมึก สำหรับให้นักท่องเที่ยวนำปลาหมึกที่ตกได้มาปิ้งรับประทานกันบนเรือ ผู้ประกอบการกิจกรรมตกปลาหมึก ส่วนใหญ่เป็นผู้ประกอบการรายย่อยมีอาชีพหลักเป็นชาวประมงหาปลาในตอนกลางวัน ส่วนกลางคืนก็จะรับนักท่องเที่ยวที่ตัวแทนติดต่อมาให้จึงไม่ได้คาดหวังรายได้จากอาชีพนี้มากนัก การพานักท่องเที่ยวไปตกปลาหมึกเป็นเพียงการหารายได้เสริมเท่านั้น

9. การพายเรือแคนู/เรือคายัค

การพายเรือแคนู/เรือคายัค

เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้ที่มาเที่ยวเกาะช้าง โดยนักท่องเที่ยวสามารถพายเรือเล่นได้ตามชายหาดทั่วไป แต่มีมากที่สุดบริเวณหาดทรายขาว บริเวณโรงแรมไฮยารีสอร์ท ซึ่งมีลักษณะเป็นคลองที่สามารถพายเรือออกไปยังชายหาดได้ ผู้ประกอบการจะเตรียมเสื้อชูชีพและอุปกรณ์ ไว้ให้นักท่องเที่ยว กิจกรรมพายเรือแคนู/เรือคายัค มีอัตราค่าบริการ

คนละ 80-100 บาท ต่อชั่วโมง

คนละ 200 บาท ต่อ 3 ชั่วโมง

คนละ 300 บาท ต่อ 5 ชั่วโมง

ภาพ 56-59 กิจกรรมพายเรือแคนู/เรือคายัค

10. การดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น (Snorkel Diving)

หมู่เกาะช้างมีเกาะต่างๆ ตั้งอยู่ขนานกับชายฝั่งทะเลตราด ความงดงามในท้องทะเลแห่งนี้มีความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว แตกต่างไปจากท้องทะเลแห่งอื่นๆ ในภาคตะวันออกของประเทศไทย ทั้งนี้เพราะทำเลที่ตั้งและเกาะแก่งต่างๆ

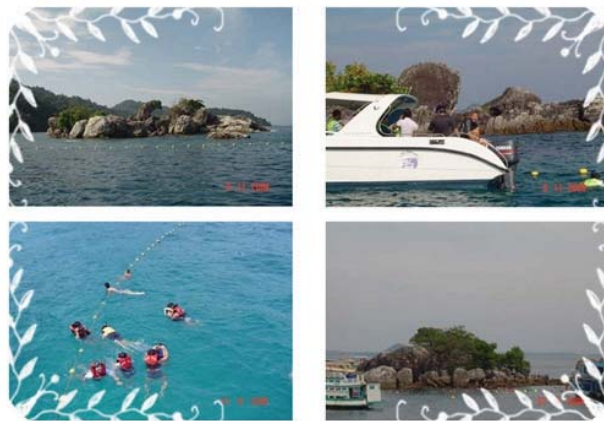
“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลตราด จึงได้รับผลกระทบจากตะกอนปากแม่น้ำน้อยมาก น้ำทะเลจึงใสสะอาด โดยเฉพาะฝั่งตะวันตกของตัวเกาะจะมีหาดทรายขาวละเอียดเพิ่มเสน่ห์ให้กับท้องทะเลตราด ประกอบกับมีแนวปะการังน้ำตื้นจำนวนมาก ซึ่งยังคงความเป็นธรรมชาติได้น้ำที่สวยงาม การดำน้ำดูปะการังตามหมู่เกาะต่างๆ จึงเป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมาก นักท่องเที่ยวสามารถดำน้ำได้ทั้งแบบดำผิวน้ำ (Snorkel)

และดำน้ำลึก (Scuba) โดยจะพบปะการังในระดับความลึกตั้งแต่ระดับผิวน้ำจนถึง 25 เมตร โดยแหล่งดำน้ำทางทิศใต้ของเกาะช้างจะมีความสวยงามมาก โดยมีช่วงเวลาที่เหมาะสมให้ดำน้ำตั้งแต่ช่วงเดือนตุลาคมจนถึงปลายเดือนพฤษภาคม

ภาพ 60-63 กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น

หลังจากนั้นจะเข้าสู่ฤดูมรสุมจะมองเห็นปะการังไม่ชัดเจน ปะการังและสัตว์น้ำที่พบจะมีทั้งปะการังแข็งและปะการังอ่อน เป็นกลุ่มปะการังเขากวาง ปะการังทรงกระบอก และมีพันธุ์ปลาทะเลสวยงามมากมาย อีกทั้งยังสามารถเห็นเต่าทะเลและฉลามวาฬได้ ในบางเวลา แหล่งดำน้ำดูปะการังที่ได้รับความนิยม ได้แก่ เกาะรัง มีแนวปะการังกว้างประมาณ 120-170 เมตร อยู่ห่างจากชายฝั่ง 25-80 เมตร มีปะการังเขากวางมากที่สุด รองลงมาเป็นปะการังโขด ปะการังก้อน ซึ่งถือว่าปะการังบริเวณเกาะรังมีความสมบูรณ์และสวยงามที่สุดของชายฝั่งทะเลตะวันออก กิจกรรมที่นักท่องเที่ยวนิยม คือ การนั่งเรือชมเกาะและแนวปะการังแบบดำผิวน้ำที่เกาะหวาย หมู่เกาะรังและเกาะอื่นๆ ซึ่งสามารถเดินทางแบบไปเช้ากลับเย็นได้ ผู้ประกอบการมีเรือยางให้นักท่องเที่ยวนั่งจากเรือใหญ่ไปยังเกาะที่แนวปะการัง นอกจากนี้ผู้ประกอบการบางรายยังมีเรือคายัคให้นักท่องเที่ยวพายเล่นได้ด้วย สถานที่ให้บริการที่สำคัญ คือ บ้านบางเบ้า โดยมีผู้ให้บริการเรือนำนักท่องเที่ยวดูปะการัง ออกจากบ้านบางเบ้า

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

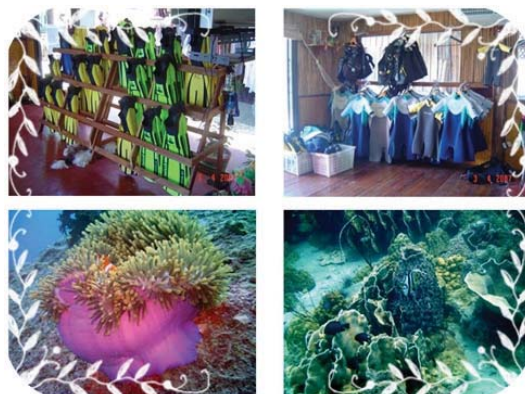
เวลาประมาณ 9.00 น. กลับเวลาประมาณ 16.00 น. มีบริการอาหาร เครื่องดื่ม ผลไม้ หน้ากากดำน้ำ เลือชูชีพ รถรับ-ส่งและลูกเรือดูแลนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ รายใหญ่ของกิจกรรมดำน้ำ ได้แก่ ศรีทราทัวร์ อิทธิพลทัวร์ เพิ่มพูลทรัพย์ เป็นต้น

กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำตื้น เป็นกิจกรรมที่ได้รับความนิยมมากที่สุด เมื่อเทียบกับกิจกรรมอื่นๆ และเป็นกิจกรรมที่มีการกำหนดอัตราค่าบริการที่แตกต่างกันมาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับรายละเอียดของการให้บริการ เช่น จำนวนจุดดำน้ำที่จะให้นักท่องเที่ยวแวะดำน้ำ ประเภทของเรือที่ใช้บริการ คุณภาพของอุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ เลือชูชีพ หน้ากากดำน้ำและอาหารที่ใช้เลี้ยงนักท่องเที่ยวบนเรือ การประกันอุบัติเหตุ และที่สำคัญ คือ ความรู้ความสามารถของบุคลากรที่ดูแลนักท่องเที่ยว โดยมีอัตราค่าบริการ ดังนี้

- ผู้ประกอบการที่ให้บริการด้วยเรือประมงดัดแปลงแวะดำน้ำได้ 4 เกาะ อัตราค่าบริการคนละ 500-700 บาท
- ผู้ประกอบการที่ให้บริการด้วยเรือเร็วแวะดำน้ำได้ 5 เกาะ อัตราค่าบริการคนละ 800 บาท
- หากเช่าเหมาลำ 8,500 บาท นั่งได้ประมาณ 5-10 คน

11. การดำน้ำชมปะการังน้ำลึก (Scuba Diving)

การดำน้ำชมปะการังน้ำลึก เป็นกิจกรรมที่มีผู้มาใช้บริการน้อยที่สุด เนื่องจากนักท่องเที่ยวที่จะดำน้ำลึกได้ จะต้องผ่านการอบรมและมีใบรับรองจากสมาคมดำน้ำ อีกทั้งอัตราค่าบริการก็สูงมาก เพราะต้องใช้อุปกรณ์ที่มีราคาแพง ต้องมีมัคคุเทศก์ที่มีความรู้ความชำนาญด้านการดำน้ำ

ภาพ 64-67 กิจกรรมดำน้ำชมปะการังน้ำลึก

และดูแลนักท่องเที่ยวด้วย นักท่องเที่ยวที่ใช้บริการร้อยละ 99 เป็นชาวต่างชาติใน

แถบยุโรปและสแกนดิเนเวีย ส่วนกลุ่มโซนเอเชียมีน้อยมาก เช่นเดียวกับเจ้าของกิจการส่วนใหญ่จะเป็นชาวต่างชาติด้วย เช่น ชาวอังกฤษและฝรั่งเศส เนื่องจากผู้ประกอบการต้องมีความรู้ความชำนาญในด้านการดำน้ำ อุปกรณ์การดำน้ำและต้องใช้เงินลงทุนสูง

การดำน้ำแบบ Scuba แบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ ดำน้ำตอนกลางวัน (Day Dive) กับดำน้ำตอนกลางคืน (Night Dive) หากนักท่องเที่ยวมีความชำนาญในการดำน้ำจะชอบดำน้ำตอนกลางคืนเพราะได้เห็นสัตว์ทะเล ส่วนการดำน้ำในตอนกลางวันจะเป็นการดำน้ำเพื่อดูปะการัง โดยการดำน้ำแต่ละรอบจะใช้เวลาประมาณ 50 นาที อัตราค่าบริการค่อนข้างสูงเพราะการบริการจะรวมค่าประกันอุบัติเหตุ รับประทาน-ส่งจากโรงแรม อุปกรณ์ดำน้ำ อาหารกลางวัน ผลไม้ เครื่องดื่มและต้องใช้เจ้าหน้าที่อย่างน้อย 4 คนต่อเรือ 1 ลำ คือ มี Dive Master 1 คน (ต่อนักท่องเที่ยว 4 คน) คนขับเรือและเด็กประจำเรือ 2 คน จะมีการประกันอุบัติเหตุทั้งคนและเรือเรือบริการจะออกเมื่อนักท่องเที่ยวล่ำละประมาณ 15-20 คน จึงจะคุ้มค่าใช้จ่าย โดยมีอัตราค่าบริการ ดังนี้

Day Dive	2 Dives	2,400 บาท/คน
	3 Dives	3,400 บาท/คน
Night Dive	1 Dive	1,500 บาท/คน

มีโปรแกรมสอนดำน้ำ โดยครูชาวต่างชาติ ใช้เวลาเรียน 2 วัน ราคาหลักสูตรละประมาณ 10,000 บาท ดังนั้นอัตราค่าบริการเฉลี่ย 2,400 บาท/คน

อุปสรรคในการดำเนินงานของกิจกรรม

- นายหน้า ตัวแทนเถื่อนและผู้ประกอบการที่ไม่มีความรู้ความชำนาญ ทำให้ผู้ประกอบการบนเกาะเสื่อมเสียชื่อเสียง
- ชาวประมง ลักลอบจับสัตว์น้ำในเขตอุทยานฯ ทำให้สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติในทะเลเสียหาย ปะการังน้อยลง
- การประชาสัมพันธ์ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ขาดความต่อเนื่อง

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

- โรงแรมใหญ่ๆ จะจัดให้มีบริการกิจกรรมดำน้ำด้วย ทำให้ลูกค้ามาใช้บริการนอกโรงแรมน้อยลง

ผู้ประกอบการจัดกิจกรรม

กลุ่มผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้

1. ผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นประชาชนในพื้นที่

ประชาชนในพื้นที่หลายรายที่เข้ามาดำเนินการเกี่ยวกับกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ซึ่งวัตถุประสงค์เริ่มต้นของการดำเนินงานส่วนใหญ่เพื่อสร้าง/เพิ่มรายได้จากอาชีพปกติ คือ อาชีพประมง ชาวสวน ชาวไร่ โดยใช้สถานที่ วัสดุ อุปกรณ์ต่างๆ ที่มีอยู่แล้วดัดแปลงตามความเหมาะสมสำหรับบริการนักท่องเที่ยว เช่น กิจกรรมล่องเรือชมวิถีชีวิตชาวประมง กิจกรรมตกปลา/ ตกปลาหมึก กิจกรรมพายเรือ กิจกรรมพักผ่อนชมวิถีชาวบ้าน (โฮมสเตย์) เป็นต้น ซึ่งการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวดังกล่าวเริ่มการดำเนินการจากวิถีชีวิตปกติ การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การศึกษาดูงาน การอบรมจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการ

ภาพ 68-73 กิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นนักลงทุนจากต่างประเทศ

ท่องเที่ยวจนเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีรูปแบบเช่นปัจจุบัน โดยใช้เงินทุนส่วนตัวเป็นงบประมาณในการลงทุนซึ่งเริ่มจากกิจการขนาดเล็กและเมื่อมีรายได้เพิ่มมากขึ้นก็จะขยายและปรับปรุงกิจการ สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวขนาดเล็กจะมีความพร้อมด้านกายภาพและสิ่งอำนวยความสะดวกในระดับน้อย ทั้งรถรับ-ส่ง นักท่องเที่ยว ที่จอดรถ การสื่อสารและการประชาสัมพันธ์

สำหรับกิจกรรมทางน้ำที่ผู้ให้บริการมีไว้บริการ คือ เลื่อนชูชีพ

หน้ากากดำน้ำ หรือตามที่หน่วยงานภาครัฐกำหนด ผู้ให้บริการได้จัดโปรแกรมการทำกิจกรรมไว้บางส่วน ซึ่งกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติบางกิจกรรมขึ้นอยู่กับสภาพของลม ฟ้า อากาศ น้ำขึ้น น้ำลง เดือนมิด เดือนหงาย โดยผู้ให้บริการจะแจ้งให้ทราบช่วงเวลาที่สามารถทำกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ แต่โปรแกรมการทำกิจกรรมดังกล่าวสามารถปรับเปลี่ยนได้ โดยนักท่องเที่ยวมีส่วนร่วมในการกำหนดโปรแกรมการทำกิจกรรมนั้นๆ ได้บางกรณี ส่วนการประชาสัมพันธ์และการตลาด กลุ่มที่ทำกิจกรรมการท่องเที่ยวระดับชาวบ้าน ปัจจุบันได้มีการทำแผ่นพับ นามบัตร สำหรับไว้แจกลูกค้า รวมทั้งการจัดตั้งกลุ่มหรือชมรมเกี่ยวกับการนำเที่ยวของชุมชนต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่าย เช่น โฮมสเตย์ บริเวณบ้านสลักเพชร ที่มีการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันดูแลส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืน ซึ่งกลุ่มดังกล่าวมีรูปแบบการประชาสัมพันธ์และการตลาด คือ การบอกต่อ สำหรับผู้ที่เคยมาใช้บริการ โดยแนะนำญาติ เพื่อน หรือสมาชิกกลุ่มต่างๆ ให้มาใช้บริการเพราะเกิดความประทับใจ สำหรับด้านทรัพยากรมนุษย์ เจ้าของกิจการที่ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวส่วนใหญ่จะได้รับการอบรมจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยได้นำความรู้ เทคนิควิธีการดำเนินกิจกรรมมาถ่ายทอดให้สมาชิก หรือผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้รับทราบและปฏิบัติตาม โดยสมาชิกหรือผู้เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นประชาชนในพื้นที่ ยกเว้นบางกิจกรรมที่มีการใช้แรงงานต่างด้าว ในด้านความปลอดภัย ส่วนใหญ่จะจัดหาอุปกรณ์ป้องกันภัยตามข้อกำหนด แต่ยังคงขาดเจ้าหน้าที่คอยดูแล ให้คำแนะนำวิธีการต่างๆ กรณีเกิดอุบัติเหตุหรือเหตุฉุกเฉิน ส่วนด้านลูกค้าสัมพันธ์เจ้าของหรือผู้ดำเนินการ เพื่อจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่เป็นประชาชนในพื้นที่และยังมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิมซึ่งมีอรรถกถาและน้ำใจงาม จึงเป็นสิ่งที่สร้างความประทับใจให้แก่นักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ยกเว้นเจ้าหน้าที่หรือผู้ให้บริการบางรายที่เป็นคนรุ่นใหม่ซึ่งยังขาดการสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับผู้ใช้บริการ เพราะมุ่งหวังเพียงรายได้จากการท่องเที่ยวเท่านั้น

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

2. ผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นนักลงทุนต่างชาติ/ต่างประเทศ

กลุ่มผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวกลุ่มนี้มักจะมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เช่น กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง (น้ำลึก) กิจกรรมผจญภัย กิจกรรมเรือลากร่มชูชีพ กิจกรรมนั่งช้างเที่ยวป่าชมสวน เป็นต้น ซึ่งกลุ่มนี้ใช้เงินลงทุนค่อนข้างสูงทั้งนี้เป็นไปตามข้อกำหนดหรือมาตรฐานสำหรับการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยว นอกจากนี้ยังต้องเช่า-ซื้อที่ดินสำหรับทำสำนักงานหรือแหล่งทำกิจกรรม ส่วนด้านกายภาพและสิ่งแวดล้อม ส่วนใหญ่ผู้ให้บริการกลุ่มนี้ได้ศึกษารูปแบบ วิธีการ หรือมีประสบการณ์ในการดำเนินกิจกรรมการท่องเที่ยวมาเป็นอย่างดี เช่น จัดให้มีรถรับ-ส่ง อุปกรณ์ป้องกันภัยต่างๆ ในขณะทำกิจกรรมที่ได้มาตรฐาน เป็นต้น สำหรับการจัดโปรแกรมกิจกรรมต่างๆ ส่วนใหญ่ค่อนข้างเป็นรูปแบบที่แน่นอน เช่น กิจกรรมผจญภัย ที่กำหนดเส้นทางในการทำกิจกรรม (ไม่ได้กำหนดเวลา) หรือกิจกรรมเรือลากร่มชูชีพ ที่กำหนดเวลาในการทำกิจกรรม เป็นต้น ส่วนการประชาสัมพันธ์และการตลาด กลุ่มนี้ถือว่าได้เปรียบและเป็นต้นแบบให้กับกลุ่มประชาชนในพื้นที่ในด้านการประชาสัมพันธ์และการตลาด เช่น การทำแผ่นพับ โปสเตอร์ นามบัตร โทรศัพท์ โทรสาร เว็บไซต์ แฟ้มสะสมผลงานและการรวมกลุ่มเพื่อสร้างเครือข่าย เป็นต้น

ข้อแตกต่างระหว่างผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เป็นประชาชนในพื้นที่และนักลงทุนต่างชาติ/ต่างประเทศ คือ เจ้าของกิจการที่ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยวต่างชาติ/ต่างประเทศส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา มีใบอนุญาตในการประกอบอาชีพ ทั้งด้านความปลอดภัยและความเสี่ยง กิจกรรมการท่องเที่ยวที่ถูกควบคุมด้วยมาตรฐานการให้บริการมักจะมีความปลอดภัยในระดับสูง เช่น กิจกรรมดำน้ำดูปะการัง (น้ำลึก) กิจกรรมผจญภัย เป็นต้น ส่วนด้านลูกค้าสัมพันธ์ กลุ่มผู้ให้บริการกลุ่มนี้จะมีการสร้างสัมพันธ์ภาพกับนักท่องเที่ยวน้อย เพราะนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เลือกใช้บริการเพราะเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวเฉพาะทางและมีมาตรฐานสากลราคาค่อนข้างสูง ในขณะที่เดียวกันผู้ที่เป็นเจ้าของพื้นที่ทั้งที่เป็นประชาชนในพื้นที่และต่างพื้นที่ ยังไม่ได้รับการพัฒนาเกี่ยวกับคุณภาพในการให้บริการหรือมาตรฐานการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เท่าที่ควร (พงระวิ ศรีสวัสดิ์ และคณะ, 2550)

รายได้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ

ตาราง 9 รายได้จากการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของผู้ประกอบการ
จำแนกตามประเภทกิจกรรม

ประเภทกิจกรรม	อัตราค่าบริการ	จำนวนนักท่องเที่ยว (ต่อผู้ประกอบการ 1 ราย)	รายได้ปี
1. เดินป่า/ส่องสัตว์ /ดูนก	1, 200-1,500 บาท/คน	วันละ 6 - 8 ราย	5,953,500 บาท
2. เทียน้ำตก	ชาวไทย 20 บาท/คน ชาวต่างชาติ 400 บาท/คน	ชาวไทย 400 -500 คน ชาวต่างชาติ ประมาณ 100 คน	840,000 บาท (เฉพาะค่าเข้าชม น้ำตก 2 แห่ง)
3. นั่งช้างเที่ยวป่า/ ชมสวน	1 ชั่วโมง 500 บาท 2 ชั่วโมง 900 บาท	วันหยุด 50 -100 คน วันธรรมดา 15-20 คน	24,822,000 บาท
4. ขี่จักรยานยนต์ เที่ยวรอบเกาะ	วันละ 200 – 250 บาท /คัน	ผู้ประกอบการรายย่อย 9 -10 คัน/วัน รายใหญ่ 40 - 45 คัน/วัน	12, 285,000 บาท
5. นั่งรถยนต์เที่ยว รอบเกาะ	- รถยนต์ อัตราค่าเช่ารถ คันละ 1, 200 -1,800 บาท	วันหยุด 9 - 10 ราย วันธรรมดา - ไม่มี	3,404,800 บาท
	- รถสองแถวคนละ 40- 100 บาท (ตามระยะทาง) เหมาในวันหยุด 2,000 บาท วันธรรมดา 1,500 บาท	วันหยุด 40 คน วันธรรมดา 20 คน	10,080,000 บาท
6. นั่งเรือชม หิ่งห้อย/ชมป่า ชายเลน	เรือยนต์ 100 บาท/คน/ชม. เรือมาด 200 บาท/คน/ชม.	วันหยุด 10 - 20 คน วันธรรมดา 20 - 30 คน	3, 216,000 บาท
7. นั่งเรือชม ธรรมชาติ	เรือประมงดัดแปลง 13,000 บาท/ลำ/เที่ยว เรือเร็ว (ไม่เกิน 5 คน) 15,000 บาท/ลำ/เที่ยว	รับนักท่องเที่ยวได้วันละ 1 เที่ยวเท่านั้น	3,822,000 บาท

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ประเภทกิจกรรม	อัตราค่าบริการ	จำนวนนักท่องเที่ยว (ต่อผู้ประกอบการ 1 ราย)	รายได้/ปี
8. นั่งเรือตกปลา	1, 200 บาท/คน/วัน 3,500 - 5,000 บาท (เหมาลำ นั่งได้ 6 - 7 คน) 6,000 - 7,000 บาท (เหมาลำ นั่งได้ประมาณ 20 คน)	2 ราย/ลัปดาห์	2,016,000 บาท
9. นั่งเรือตก ปลาหมึก	300 - 400 บาท / คน เหมาลำ 4,000 บาท	วันละ 1 เที่ยว ประมาณ 4 - 5 คน	1,470,000 บาท
10. พายเรือแคนู/ เรือคายัค	80 - 100 บาท/ชั่วโมง 200 บาท/3 ชั่วโมง 300 บาท/5 ชั่วโมง	วันหยุด 10 - 20 คน วันธรรมดา 2 - 3 คน	14,700,000 บาท
11. ดำน้ำ-น้ำตื้น	500 - 700 บาท/คน (เรือประมงดัดแปลง แวะ 3 - 4 เกาะ) 800 - 1,000 บาท/คน (เรือเร็วแวะ 5 เกาะ)	วันหยุด 60 คน วันธรรมดา 30 คน	73,500,000 บาท
12. ดำน้ำ-น้ำลึก	Day Dive 2 Dives 2,400 บาท/คน 3 Dives 3,400 บาท/ คน Night Dive 1 Dive 1,500 บาท/คน	วันหยุด 15 - 20 คน วันธรรมดา 2 - 3 คน (หรืออาจไม่มีเลย)	19,656,000 บาท
รวม			175,765,300 บาท

ที่มา : วิไลลักษณ์ เสรีตระกูล และคณะ, 2550

ผู้ประกอบการทั้งหมดที่ทำธุรกิจการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ มีรายได้รวมประมาณ 175 ล้านบาท กิจกรรมที่สร้างรายได้ให้แก่ผู้ประกอบการมากที่สุด คือ กิจกรรมดำน้ำ-น้ำตื้น สร้างรายได้ 73.5 ล้านบาท จะเห็นว่ากิจกรรมเที่ยวน้ำตกเป็นกิจกรรมที่สร้างรายได้น้อยที่สุด (840,000 บาท) ทั้งนี้เพราะผู้ประกอบการในกิจกรรมเที่ยวน้ำตก คือ อุทยานแห่งชาติหมู่เกาะช้างซึ่งเป็นองค์กรของรัฐ การดำเนินงานไม่ใช่ธุรกิจที่แสวงหากำไรและตัวเลขที่รายงานก็เป็นเพียงรายได้จากการเก็บค่าเข้าชมน้ำตกของทางอุทยานฯ เท่านั้น

นักท่องเที่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรม

นักท่องเที่ยวกับการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวແจกแฉงตามร้อยละของนักท่องเที่ยวชาวไทยและนักท่องเที่ยวต่างชาติตามกิจกรรมการท่องเที่ยวได้ดังตาราง 10

ตาราง 10 ร้อยละของนักท่องเที่ยวที่เข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยว

กิจกรรม	ร้อยละ	
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวต่างชาติ
1. เดินป่า/ส่องสัตว์/ดูนก	0.75	2.30
2. เที่ยวน้ำตก	24.5	17.51
3. นั่งช้างเที่ยวป่า/ชมสวน	1.00	26.27
4. ซี่จักรยานยนต์เที่ยวรอบเกาะ	7.75	20.74
5. นั่งรถยนต์เที่ยวรอบเกาะ	13.75	6.45

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

กิจกรรม	ร้อยละ	
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวต่างชาติ
6. นั่งเรือชมทิวทัศน์/ชมป่าชายเลน	7.25	1.84
7. ล่องเรือชมธรรมชาติ	3.75	7.37
8. นั่งเรือตกปลา/ตกปลาหมึก	4.25	4.15
9. พายเรือแคนู/เรือคายัค	11.75	11.06
10. ดำน้ำ (น้ำตื้น)	21.25	23.96
11. ดำน้ำ (น้ำลึก)	0.25	4.61

ที่มา : ดัดแปลงจากวิไลลักษณ์ เสรีตระกูล และคณะ, 2550

กิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุดสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย คือ กิจกรรมเที่ยวน้ำตกรองลงมาคือ ดำน้ำประเภทน้ำตื้นหรือ Snorkel Diving ส่วนกิจกรรมที่ได้รับความนิยมสูงสุดของนักท่องเที่ยวต่างชาติ คือ กิจกรรมนั่งช้างเที่ยวป่า/ชมสวน ร่องลงมา คือ ดำน้ำประเภทน้ำตื้น หรือ Snorkel Diving นอกจากนี้ยังมีกิจกรรมพักผ่อนด้วยเต็นท์ บริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ กช.1 (ธารมะยม) และบริเวณหน่วยพิทักษ์อุทยานแห่งชาติ กช.4 (คลองพลู) นอกจากนี้ยังมีลานกางเต็นท์ของไก่แบ้แคมป์และรีสอร์ทต่างๆ ส่วนกิจกรรมพักผ่อนวิถีชาวบ้าน (โฮมสเตย์) ส่วนใหญ่ตั้งอยู่บริเวณบ้านสลักคอก บ้านสลักเพชร และกิจกรรมเดินผ่านทะเลแหวก (เกาะช้าง-เกาะมันใน) เป็นกิจกรรมที่ขึ้นอยู่กับการขึ้น-ลงของน้ำทะเล ระหว่างเดือนเมษายนถึงเดือนกรกฎาคม โดยสามารถเดินทางจากชีวิวิรีสอร์ทแอนดสปา พรบังกะโลหรือสยามเบย์รีสอร์ทไปยังเกาะมันใน ในช่วงเวลาที่น้ำลงได้และยังได้พบกิจกรรมผจญภัยอื่นๆ เช่น กิจกรรมเรือลากร่มชูชีพ ซึ่งใช้เรือเร็วลากผู้เล่นที่ผูกมัดติดตัว เพื่อให้ลอยขึ้นฟ้า ให้ชมทัศนียภาพจากมุมสูง กิจกรรมนี้เปิดให้บริการบริเวณหาดไก่แบ้

ตาราง 11 จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยวทั้งหมดในปี พ.ศ. 2549

กิจกรรม	จำนวนเงินค่าใช้จ่าย (บาท)		
	นักท่องเที่ยวชาวไทย	นักท่องเที่ยวต่างชาติ	รวม
1. เดินป่า/ส่องสัตว์/ดูนก	2,648,910	4,381,776	7,030,686
2. เที่ยวน้ำตก	8,785,065	14,676,764	23,461,830
3. นั่งช้างเที่ยวป่า/ชมสวน	2, 207,425	36,996,052	39, 203,477
4. ซี่จักรยานยนต์เที่ยวรอบเกาะ	6,567, 243	11,094,693	17,661,937
5. นั่งรถยนต์เที่ยวรอบเกาะ	15,186,973	7,552,014	22,738,988
6. นั่งเรือชมทิวทัศน์/ป่าชายเลน	8,553,727	1,871,383	10,425,111
7. ล่องเรือชมธรรมชาติ	6,622, 275	9,826,612	16,448,888
8. นั่งเรือดกปลา/ตกปลาหมึก	4,856, 268	8,052,678	12,908,947
9. พายเรือแคนู/เรือคายัค	9,944,339	6,035,856	15,980,196
10. ดำน้ำ-น้ำตื้น	46,443,394	36, 295, 288	82,738,682
11. ดำน้ำ-น้ำลึก	551,856	25,615,926	26,167,782
	112,367,480	162,399,046	274,766,526

ที่มา : ดัดแปลงจากวิไลลักษณ์ เสรีตระกูล และคณะ, 2550

จำนวนเงินค่าใช้จ่ายในการเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติของนักท่องเที่ยวทั้งหมดที่เดินทางมาท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ในปี พ.ศ.2549 คิดเป็นจำนวนเงินรวมทั้งสิ้นประมาณ 274.8 ล้านบาท นักท่องเที่ยวชาวไทยมีค่าใช้จ่ายประมาณ 112.4 ล้านบาท ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีค่าใช้จ่ายประมาณ 162.4 ล้านบาท สาเหตุที่นักท่องเที่ยวต่างชาติ ซึ่งมีจำนวนคนที่เดินทางมาเกาะชำน้อยกว่าแต่มีจำนวนเงินค่าใช้จ่ายสูงกว่านั้น เพราะนักท่องเที่ยวต่างชาติเข้าร่วมกิจกรรมมากกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยและผู้ประกอบการคิดอัตราค่าบริการจากนักท่องเที่ยวต่างชาติสูงกว่านักท่องเที่ยวชาวไทยประมาณ 2-3 เท่า

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ศักยภาพการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติอย่างยั่งยืนบนพื้นที่กิ่งอำเภอเกาะช้าง จังหวัดตราด นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติ มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมดำน้ำดูปะการัง (น้ำตื้น) และกิจกรรมดูปะการัง (น้ำลึก) มีศักยภาพอยู่ในระดับสูง นอกจากนี้นักท่องเที่ยวชาวไทยยังมีความคิดเห็นว่า กิจกรรมพักผ่อนชมวิถีชาวบ้าน (โฮมสเตย์) กิจกรรมนั่งเรือชมทิวทัศน์/ป่าชายเลน กิจกรรมพายเรือ (แคนู/คายัค) กิจกรรมนั่งเรือนำเที่ยวชมทัศนียภาพทางทะเลและกิจกรรมเรือลากرمชูชีพมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีความคิดเห็นว่า กิจกรรมนั่งช้างเที่ยวป่าชมสวน กิจกรรมเที่ยวน้ำตกมีศักยภาพอยู่ในระดับสูง

ส่วนประสมทางการตลาดของกิจกรรมการท่องเที่ยว

ส่วนประสมทางการตลาดของกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างของนักท่องเที่ยว วิเคราะห์จัดกลุ่มตามระดับคะแนน ซึ่งได้แบ่งส่วนประสมทางการตลาดที่ศึกษาดังนี้

1. ด้านผลิตภัณฑ์และการบริการ โดยมีประเด็นให้นักท่องเที่ยวพิจารณาในด้านความสะดวกสบาย ความสวยงามของที่พักรับ หรือสถานที่จัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ความสะดวกในการเดินทาง ความปลอดภัยของสถานที่ หรือการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว การให้บริการของพนักงานและสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น โทรศัพท์
2. ด้านแพ็คเกจทัวร์ มีประเด็นในด้านความหลากหลายของแพ็คเกจทัวร์ที่มีจำหน่ายบนเกาะช้าง ความหลากหลายของกิจกรรมในแพ็คเกจทัวร์ คุณภาพของกิจกรรมการท่องเที่ยวในแพ็คเกจทัวร์บนเกาะช้างและความเหมาะสมของเวลาและสถานที่ในการจัดกิจกรรม
3. ด้านอัตราหรือราคาค่าบริการ ในประเด็นของราคาที่พักรับ ราคาอาหาร ค่าเดินทางภายในเกาะและราคาค่าบริการในการทำกิจกรรมท่องเที่ยวทางธรรมชาติ
4. ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยพิจารณาการบริการของบริษัทตัวแทนจำหน่าย ทำเลที่ตั้งของบริษัทตัวแทนจำหน่าย การประชาสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารของบริษัทตัวแทนจำหน่ายกับนักท่องเที่ยว และบริษัทตัวแทนจำหน่ายที่รับจัดทัวร์มาเกาะช้างมีจำนวนเหมาะสมเพียงพอหรือไม่

5. ด้านการส่งเสริมการตลาด พิจารณาการจัดกิจกรรมให้ส่วนลดตามงานแสดงสินค้าและงานท่องเที่ยวต่างๆ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมใหม่ๆ บนพื้นที่เกาะช้าง การประชาสัมพันธ์กิจกรรมท่องเที่ยวที่หลากหลาย

6. ด้านประชาชนที่มีส่วนร่วม วิเคราะห์จากอัยาศัยไมตรีของชาวบ้าน/เจ้าหน้าที่รัฐ/พนักงานบริการ การให้บริการของพนักงานบริการในกิจกรรมท่องเที่ยว ความเพียงพอของพนักงานที่ให้บริการ/เจ้าหน้าที่รัฐ การให้ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว บนพื้นที่เกาะช้างของชาวบ้าน/เจ้าหน้าที่รัฐ/พนักงานบริการและอัยาศัยไมตรีจากนักท่องเที่ยวด้วยกันเอง

7. ด้านพันธมิตรทางธุรกิจ พิจารณาจากการประสานงานการท่องเที่ยว เชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวของเกาะอื่นๆ ในจังหวัดตราด ซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับเกาะช้าง การประสานงานการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นภายนอกจังหวัดตราด เช่น พัทยา เกาะเสม็ด เกาะสมุย การประสานงานการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นนอกประเทศ เช่น กัมพูชา เวียดนามและการประสานงานการท่องเที่ยวแบบหลายพันธมิตร สายการบิน การเดินทาง ที่พักและกิจกรรมการท่องเที่ยว

8. ด้านจิตวิทยาการบริการ พิจารณาจากพนักงานมีจิตสำนึกในการให้บริการและคำแนะนำนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ของรัฐมีจิตสำนึกในการให้บริการและคำแนะนำต่อนักท่องเที่ยวประชาชนมีโมติริจิตในการให้คำแนะนำต่อนักท่องเที่ยวในฐานะเจ้าบ้านและนักท่องเที่ยวมีจิตสำนึกในการไม่ทำลายสิ่งแวดล้อม (เฉษฐา สุทธิอุดม และคณะ, 2550)

ความคิดเห็นเฉลี่ยต่อส่วนประสมทางการตลาดของกิจกรรมการท่องเที่ยวสามารถแบ่งกลุ่มได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีคะแนนความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับค่อนข้างสูง (7-8 คะแนน) คือมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 43.6 โดยนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดในด้านผลิตภัณฑ์และการบริการ ด้านจิตวิทยาการบริการและด้านประชาชนที่มีส่วนร่วมมากที่สุด กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มี

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

คะแนนความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับค่อนข้างต่ำ (4-5 คะแนน) เป็นกลุ่มที่ไม่พึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง คิดเป็นร้อยละ 12.47 โดยนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ไม่พึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดในด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านพันธมิตรทางธุรกิจและด้านช่องทางการจัดจำหน่าย กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีคะแนนความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับปานกลาง (5-6 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 44.04

ส่วนนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ เมื่อจัดกลุ่มตามระดับความคิดเห็นได้ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีคะแนนความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับปานกลาง (6-7 คะแนน) คิดเป็นร้อยละ 44.76 กลุ่มที่ 2 เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีคะแนนความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับสูง (8 คะแนน) กล่าวคือ มีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดในการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างในระดับมาก คิดเป็นร้อยละ 39.16 โดยนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มีความพึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดในด้านประชาชนที่มีส่วนร่วม ด้านจิตวิทยาการบริการและด้านแพ็คเกจทัวร์มากที่สุด กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติที่มีคะแนนความคิดเห็นต่อส่วนประสมทางการตลาดในระดับค่อนข้างต่ำ (5 คะแนน) เป็นกลุ่มที่ไม่พึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดของการจัด กิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง คิดเป็นร้อยละ 16.08 โดยนักท่องเที่ยวในกลุ่มนี้ไม่พึงพอใจส่วนประสมทางการตลาดในด้านการส่งเสริมการตลาด ด้านผลิตภัณฑ์และการบริการและด้านอัตราหรือราคาค่าบริการของกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง

ความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่อส่วนประสมทางการตลาดของกิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง สำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทย พบว่านักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่อผลิตภัณฑ์และการบริการของกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านจิตวิทยาการบริการ ด้านประชาชนที่มี

ส่วนร่วม ด้านแพ็คเกจทัวร์ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านพันธมิตรทางธุรกิจ ด้านการส่งเสริมการตลาดและด้านอัตราหรือราคาค่าบริการ

1) ด้านผลิตภัณฑ์และการบริการ นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์และการบริการโดยรวมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ปัจจัยย่อยด้านผลิตภัณฑ์และการบริการที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ ความสะอาดและความสวยงามของสถานที่พัก ความปลอดภัยของสถานที่และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทางธรรมชาติและการให้บริการของพนักงาน

2) ด้านจิตวิทยาการบริการ นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านจิตวิทยาการบริการโดยรวม โดยปัจจัยย่อยด้านจิตวิทยาการบริการที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ จิตสำนึกของพนักงานต่อการให้บริการและให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวและไมตรีจิตของประชาชนที่ให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในฐานะเจ้าบ้าน

3) ด้านประชาชนที่มีส่วนร่วม นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านประชาชนที่มีส่วนร่วม โดยปัจจัยย่อยด้านประชาชนที่มีส่วนร่วมที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ อธยาศัยไมตรีของนักท่องเที่ยวด้วยกันเองและธยาศัยไมตรีของชาวบ้าน/เจ้าหน้าที่รัฐ/พนักงานบริการ

4) ด้านแพ็คเกจทัวร์ นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านแพ็คเกจทัวร์ โดยปัจจัยย่อยด้านแพ็คเกจทัวร์ที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ ความหลากหลายของแพ็คเกจทัวร์ที่มีจำหน่ายบนเกาะช้าง และความเหมาะสมของเวลาและสถานที่ในการจัดกิจกรรมตามแพ็คเกจทัวร์

5) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ซึ่งถือว่าควรมีการปรับปรุงส่วนประสมทางการตลาดในด้านนี้ โดยปัจจัยย่อยด้านช่องทางการจัดจำหน่ายที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับต่ำและควรเร่งหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์และการติดต่อสื่อสารของบริษัทตัวแทนจำหน่ายกับนักท่องเที่ยวและทำเลที่ตั้งของบริษัทตัวแทนจำหน่าย

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

6) ด้านพันธมิตรทางธุรกิจ นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านพันธมิตรทางธุรกิจ ซึ่งถือว่าควรมีการปรับปรุง โดยปัจจัยย่อยด้านพันธมิตรทางธุรกิจที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับต่ำและควรเร่งหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุง ได้แก่ การประสานงานการท่องเที่ยวเชื่อมโยงกับสถานที่ท่องเที่ยวอื่นภายนอกประเทศ

7) ด้านการส่งเสริมการตลาด นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาด ซึ่งเห็นว่าควรมีการปรับปรุง โดยปัจจัยย่อยด้านการส่งเสริมการตลาดที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับต่ำ ควรเร่งหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ บนพื้นที่เกาะช้าง

8) ด้านอัตราหรือราคาค่าบริการ นักท่องเที่ยวชาวไทยมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านอัตราหรือราคาค่าบริการในระดับต่ำ เห็นว่าควรเร่งปรับปรุงส่วนประสมทางการตลาดด้านนี้ โดยปัจจัยย่อยด้านอัตราหรือราคาค่าบริการที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับต่ำ ได้แก่ อัตราค่าบริการของรถโดยสารประจำทางบนเกาะช้างและราคาอาหารบนเกาะช้าง

ส่วนนักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อด้านประชาชนที่มีส่วนร่วมมากที่สุด รองลงมา คือ ด้านจิตวิทยาการบริการ ด้านแพ็คเกจทัวร์ ด้านผลิตภัณฑ์และการบริการ ด้านพันธมิตรทางธุรกิจ ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย ด้านอัตราหรือราคาค่าบริการและด้านการส่งเสริมการตลาด

1) ด้านประชาชนที่มีส่วนร่วม นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านประชาชนที่มีส่วนร่วม โดยรวมมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด โดยปัจจัยย่อยด้านประชาชนที่มีส่วนร่วมที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ อธิปไตยของนักท่องเที่ยวด้วยกันเองและอธิปไตยของชาวบ้าน/เจ้าหน้าที่รัฐ/พนักงานบริการ

2) ด้านจิตวิทยาการบริการ นักท่องเที่ยวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านจิตวิทยาการบริการ โดยปัจจัยย่อยด้านจิตวิทยาการบริการที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ โมติวีลิตีของประชาชนที่ให้คำแนะนำนักท่องเที่ยวในฐานะเจ้าบ้านและจิตสำนึกของพนักงานต่อการให้บริการและให้คำแนะนำนักท่องเที่ยว

3) ด้านแพ็คเกจทัวร์ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อส่วน
ประสมทางการตลาดด้านแพ็คเกจทัวร์ โดยปัจจัยย่อยด้านแพ็คเกจทัวร์ที่นักท่องเที่ยว
มีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ ความหลากหลายของแพ็คเกจทัวร์ที่มีจำหน่ายบน
เกาะช้างและความเหมาะสมของเวลาและสถานที่ในการจัดกิจกรรมตามแพ็คเกจทัวร์

4) ด้านผลิตภัณฑ์และการบริการ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจ
ต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านผลิตภัณฑ์และการบริการ โดยปัจจัยย่อยด้านผลิต
ภัณฑ์และการบริการที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ การให้บริการ
ของพนักงานและความปลอดภัยของสถานที่และการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวทาง
ธรรมชาติ

5) ด้านพันธมิตรทางธุรกิจ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อส่วน
ประสมทางการตลาดด้านพันธมิตรทางธุรกิจ โดยปัจจัยย่อยด้านพันธมิตรทางธุรกิจที่
นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ การประสานงานการท่องเที่ยวเชื่อม
โยงกับสถานที่ท่องเที่ยวเกาะอื่นๆ ในจังหวัดตราดซึ่งอยู่ใกล้เคียงกับเกาะช้างและการ
ประสานงานการท่องเที่ยวแบบหลายพันธมิตร

6) ด้านช่องทางการจัดจำหน่าย นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจ
ต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านช่องทางการจัดจำหน่าย โดยปัจจัยย่อยด้านช่องทาง
การจัดจำหน่ายที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับสูง ได้แก่ ทำเลที่ตั้งของบริษัท
ตัวแทนจำหน่ายและการบริการของบริษัทตัวแทนจำหน่ายกิจกรรมการท่องเที่ยวบน
เกาะช้าง

7) ด้านอัตราหรือราคาค่าบริการ นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจ
ต่อส่วนประสมทางการตลาดด้านอัตราหรือราคาค่าบริการต่ำ ควรเร่งปรับปรุงส่วน
ประสมทางการตลาดด้านนี้ โดยปัจจัยย่อยด้านอัตราหรือราคาค่าบริการที่นักท่องเที่ยว
มีความพึงพอใจในระดับต่ำ ได้แก่ ราคาสถานที่พักแรมบนเกาะช้างและราคา
ค่าอาหารบนเกาะช้าง

8) ด้านการส่งเสริมการตลาด นักท่องเที่ยวชาวต่างชาติมีความพึงพอใจต่อ
ส่วนประสมทางการตลาดด้านการส่งเสริมการตลาดต่ำสุด ควรเร่งให้มีการปรับปรุง
โดยปัจจัยย่อยด้านการส่งเสริมการตลาดที่นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจในระดับต่ำ

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ควรเร่งหาแนวทางแก้ไขและปรับปรุง ได้แก่ การประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆ บนพื้นที่เกาะช้างและการจัดกิจกรรมให้สอดคล้องตามงานแสดงสินค้าและงานท่องเที่ยวต่างๆ (เฉษฎา สุทธิอุดม และคณะ, 2550)

จากข้อมูลดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างชาติต่างก็มีความคิดเห็นทางบวกต่อการท่องเที่ยวบนพื้นที่เกาะช้าง ซึ่งส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะกลับมาเกาะช้างอีก และเห็นว่ากิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้าง ควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะการจัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความตระหนัก ความเข้าใจให้ผู้เกี่ยวข้องทุกภาคีได้รับรู้ถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่อยู่บนพื้นฐานของการมีส่วนร่วมอย่างบูรณาการ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการท่องเที่ยวเพื่อพัฒนาส่วนประสมทางการตลาดให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของนักท่องเที่ยวในกลุ่มต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะมาตรฐานด้านอัตราและค่าบริการของสถานที่พักแรมและราคาอาหารที่ควรเหมาะสมกับคุณภาพของบริการและผลิตภัณฑ์ที่นักท่องเที่ยวได้รับ และจากการศึกษาปัจจัยด้านจิตวิทยาการบริการ โดยภาพรวมพบว่า ทั้งนักท่องเที่ยวชาวไทยและต่างประเทศ มีความคิดเห็นว่า ชาวบ้าน/เจ้าหน้าที่รัฐ/พนักงานบริการมีความเป็นกันเอง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีพร้อมที่จะให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่นักท่องเที่ยวด้วยความยินดี ซึ่งเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของการประชาสัมพันธ์กิจกรรมการท่องเที่ยวบนเกาะช้างและเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้นักท่องเที่ยวมีความผูกพันและประทับใจทั้งด้านสถานที่ การบริการและอรรถาศัยไมตรีของชุมชน

การส่งเสริมเพื่อให้เกิดการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ควรส่งเสริมให้เกิดการทำงานแบบมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องในทุกภาคส่วน การสร้างความตระหนัก ความเข้าใจให้นักท่องเที่ยว ผู้ให้บริการกิจกรรมการท่องเที่ยว ชุมชนชาวบ้าน หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องเห็นความสำคัญของแนวทางการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวที่สมดุลสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ การดำเนินงานที่ตั้งอยู่บนองค์ความรู้ที่แท้จริง เพื่อกำหนดรูปแบบการพัฒนาและจัดการการท่องเที่ยวให้ได้มาตรฐานการจัดการการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ตอน 4 สภาพปัญหา การท่องเที่ยวของเกาะช้าง

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

ผลกระทบจากกิจกรรมการท่องเที่ยว

ผลกระทบด้านบวกที่เกิดจากการท่องเที่ยวที่มีต่อสังคม เศรษฐกิจ การเมือง สิ่งแวดล้อมของชุมชนบริเวณเกาะช้าง มีดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ เกิดการสร้างรายได้ให้ท้องถิ่น คนในชุมชนมีรายได้จากการทำที่พักแบบโฮมสเตย์ (บริเวณอ่าวสลักเพชร) ให้บริการนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะรายได้แฝงที่ชาวบ้านไม่รู้ตัวเมื่อนำสินค้าขายให้กับนักท่องเที่ยว ทั้งกุ้ง หอย ปู ปลา เงาะ ทุเรียนและมังคุด การสร้างรายได้ก่อให้เกิดความเจริญให้พื้นที่บางส่วนโดยเฉพาะหมู่ 4 ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ หาดทรายขาว คลองพร้าวและไถ่แบ่ค่อนข้างเจริญมาก แต่ในหมู่ 1 2 และ 3 ยังประกอบอาชีพเกษตรกรรมเหมือนเดิม

2. ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดโครงการความร่วมมือกับองค์กรและหน่วยงานในภาครัฐและภาคเอกชนมากขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เกิดการตื่นตัวในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเมื่อเกิดการท่องเที่ยวเชิงธรรมชาติเกิดขึ้น ได้แก่ โครงการปลูกป่า โครงการเก็บขยะบนชายหาด ในชุมชนบริเวณแหล่งท่องเที่ยว ฯลฯ

3. ด้านสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงอาชีพของคนในชุมชน เช่น ชาวประมงไม่ได้มีอาชีพประมงอย่างเดียว บางรายนำเรือมาให้บริการนักท่องเที่ยวเพื่อดำน้ำดูปะการังและนำเที่ยวเกาะที่อยู่รอบๆ เกาะช้าง ขณะเดียวกันพรานป่าที่มีอาชีพล่าสัตว์ได้เปลี่ยนอาชีพมาเป็นมัคคุเทศก์นำเที่ยวชมป่า ชมนก ชมหิ่งห้อย หรือเปลี่ยนอาชีพจากเกษตรกรรมไปสู่การรับจ้างตามโรงแรม ร้านอาหาร ร้านค้า การขับเรือนำนักท่องเที่ยวดูน้ำดูปะการังมากขึ้น

4. ด้านการเมือง เกิดการจัดระเบียบการก่อสร้างอาคารที่เป็นมาตรฐาน เช่น อาคารสูงไม่เกิน 12 เมตร ห่างจากหาด 15 เมตร เกิดการสร้างกฎระเบียบในชุมชนมากขึ้นเพื่อป้องกันชาวบ้านและนายทุนบุกรุกป่าสงวนและชายหาด เช่น กรณีชาวบ้านบางเบ้ามักแอบต่อเติมบ้านบุกรุกพื้นที่เกินจากเดิมจนเกิดปัญหากับทางองค์การบริหารส่วนตำบล ที่ต้องเข้าไปตักเตือนและแก้ไข

ส่วนผลกระทบด้านลบ มีดังนี้

1. ด้านเศรษฐกิจ เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกษตรกรรมไปสู่อาชีพรับจ้างในโรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหาร ทำให้สถานะเศรษฐกิจบนเกาะดีขึ้น ส่งผลให้ค่าครองชีพสูงขึ้นตามไปด้วย

2. ด้านการเมือง เกิดข้อพิพาทในเอกสารสิทธิ์ (ที่ดิน) ของชาวบ้านกับกองทัพเรือ จนกระทั่งชาวบ้านเกิดความเบื่อหน่ายเพราะไม่สามารถพิสูจน์สิทธิ์ได้และยังเป็นปัญหาเรื้อรังจนทุกวันนี้

3. ด้านสิ่งแวดล้อม เกิดปัญหาขยะมูลฝอย การทำลายหอยมือเสือและทำลายแนวปะการัง (นิพนธ์ วุฒิชัย และคณะ, 2550)

ตาราง 12 สรุปสถานการณ์และผลกระทบของกิจกรรมการท่องเที่ยวจากอดีตถึงปัจจุบัน

กิจกรรมการท่องเที่ยว	สถานการณ์อดีต	สถานการณ์ปัจจุบัน	ผลกระทบ
การท่องเที่ยวทางบก - น้ำตกธารมะยม	ในระหว่าง 5-10 ปี ที่ผ่านมากการท่องเที่ยวทางบกมีแต่การท่องเที่ยวทางน้ำตก ในสมัยก่อนน้ำตกธารมะยม เป็นน้ำตกที่มีชื่อเสียง นักท่องเที่ยวที่เข้ามาเที่ยว ยังมีจำนวนน้อยและยังไม่กระจายไป	ในปัจจุบันทางน้ำตกธารมะยมและน้ำตกคลองพลูได้มีการพัฒนาและมีการจัดจำหน่ายตั๋วค่าเข้าชมแก่นักท่องเที่ยวหลังจากที่มีนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น โดยจะจำหน่ายตั๋วให้	นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยว น้ำตกธารมะยมที่เป็นชาวต่างชาติไม่อยากจะเข้ามาเพราะค่าตั๋วที่จำหน่ายมีราคาสูงถึง 400 บาท ส่วนนักท่องเที่ยวชาวไทยไม่ค่อยมีผลกระทบ ส่วนในด้านร้านค้าที่

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

กิจกรรมการท่องเที่ยว	สถานการณ์อดีต	สถานการณ์ปัจจุบัน	ผลกระทบ
	ท่องเที่ยวในกิจกรรมอื่นของพื้นที่เกาะช้าง ในตอนนั้นทางน้ำตก จึงยังไม่มีเก็บค่าเข้าชม	ชาวต่างชาติคนละ 400 บาท ชาวไทย ผู้ใหญ่คนละ 20 บาท และนักศึกษาคนละ 10 บาท	อยู่ภายในบริเวณน้ำตก ยอดขายสินค้าต่ำลงอย่างมาก
- บ้านคลองพร้าว	ในอดีตที่ผ่านมายังไม่มี การให้บริการกิจกรรมแก่นักท่องเที่ยวมากนัก ในอดีตบนพื้นที่เกาะช้างจะมีลักษณะเป็นป่าและภูเขา ส่วนมากนักท่องเที่ยวที่เข้ามาจะเที่ยวบริเวณริมชายหาด เดินป่าดูธรรมชาติ เท่านั้น เพราะในตอนนั้น เกาะช้างยังไม่เจริญ จึงยังไม่มีบริการ และค้าขายให้กับนักท่องเที่ยว	ปัจจุบันเกาะช้างเริ่มเป็นที่รู้จักกันมากขึ้น เพราะรัฐบาลได้มีการสนับสนุนส่งเสริมความเป็นอยู่ของประชาชนในพื้นที่ เกาะช้างจึงดีขึ้นอย่างมาก นักท่องเที่ยวก็เริ่มมากขึ้น จึงทำให้เกิดการบริการต่างๆ เช่น โรงแรม รีสอร์ท ร้านอาหารที่ดีและมีคุณภาพและมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่รองรับนักท่องเที่ยวมากขึ้น เช่น ปางช้างสำหรับให้นักท่องเที่ยวนั่งชมธรรมชาติบนเขา จำนวน 3 แห่ง เป็นต้น ทั้งหมดนี้ ไม่ว่าจะเป็นบริการที่พัก สินค้า ล้วนมีราคาสูงขึ้น	ในบริเวณร้านค้า ร้านอาหารหรือร้านอื่นๆ ส่วนมากก็จะต้องเช่าที่ดินคนในพื้นที่ เพราะพื้นที่บนเกาะมีราคาสูง ผู้ประกอบการจึงต้องจ่ายค่าเช่าที่สูงมาก ค่าครองชีพของประชาชนก็จะสูงขึ้นตามไปด้วย การค้าขายในปัจจุบันมักจะตัดหน้ากันเพื่อแย่งชิงลูกค้า โดยไม่มีมาตรฐานด้านราคา ไม่มีสมาคมมาคอยกำหนดราคากลาง

กิจกรรมการท่องเที่ยว	สถานการณ์อดีต	สถานการณ์ปัจจุบัน	ผลกระทบ
<p><u>การท่องเที่ยวทางน้ำ</u></p> <p>- หมู่บ้านชาวประมงบางเบ้า</p>	<p>- ในอดีตเมื่อ 5-6 ปีที่ผ่านมาถนนในบางเบ้ายังไม่มี ประชาชนจึงใช้วิธีการเดินเท้า</p> <p>- ด้านการค้าเป็นการขายของให้ชาวเรือประมงและชาวบ้านบริเวณใกล้เคียง</p> <p>- การอยู่อาศัยแบบพึ่งพาอาศัยกัน ผัก ผลไม้ ปู ปลา กะปิ น้ำปลาที่หามาได้ จะนำมาแบ่งปันแลกเปลี่ยนระหว่างเพื่อนบ้าน</p> <p>- กิจกรรมการท่องเที่ยวแบบดำน้ำชมปะการัง ดำน้ำลึก ตกปลา ตกปลาหมึก ฯลฯ ยังไม่มี</p> <p>- ในสมัยก่อนทางเดินที่เชื่อม ต่อระหว่างกันในหมู่บ้านบางเบ้าทำด้วยไม้ ต่อมาในปี พ.ศ.2538 กรมประมงจึงทำทางเดินเป็นปูนซีเมนต์เชื่อมต่อระหว่างกัน</p> <p>- ในปี พ.ศ. 2543 ทางราชการเริ่มจัดงบประมาณเพื่อสร้าง</p>	<p>- มีนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติและชาวไทยเริ่มเข้ามาเที่ยวมากขึ้นทุกปี</p> <p>- ชาวบ้านพื้นเมืองดั้งเดิมที่อยู่ในหมู่บ้านได้ปรับเปลี่ยนตัวเองจากอาชีพประมงและรับจ้างมาทำร้านอาหารขายของที่ระลึก ทำทัวร์ (ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมท่องเที่ยวทางน้ำ)</p> <p>- การปรับเปลี่ยนจากขายของชำเป็นการจำหน่ายสินค้าประเภทของฝาก เสื้อผ้า อุปกรณ์ดำน้ำ เบ็ดตกปลา ร้านอาหาร</p> <p>- ที่พักอาศัยสามารถรองรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ</p> <p>- บ้านมีราคาสูงมาก แต่เป็นการขายสิทธิ์ (ไม่สามารถจำนองธนาคารได้)</p>	<p>- ค่าครองชีพของประชาชนในพื้นที่สูงขึ้น ภาษีที่เคยจ่ายปีละ 600 บาท ต้องเพิ่มเป็นปีละ 6,000 บาท</p> <p>- ราคาสินค้าสูงมาก แต่ไม่สามารถจำหน่ายกับธนาคารได้ ทำให้เกิดแรงดึงดูดใจในการเปลี่ยนมือไปสู่นายทุน</p> <p>- มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคม การพึ่งพาอาศัยกันของคนในพื้นที่ไม่มีแบบสมัยก่อน ไม่มีเวลาพบปะกัน เพราะต่างก็มีกิจการเป็นของตนเอง</p>

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

กิจกรรมการท่องเที่ยว	สถานการณ์อดีต	สถานการณ์ปัจจุบัน	ผลกระทบ
	ถนนเชื่อมต่อกับสาย ถนนหลักมายังหมู่ บ้านชาวประมงบาง เบ้า		
หมู่บ้านสลักคอก	<ul style="list-style-type: none"> - ในอดีตไม่มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางน้ำ - มีความเป็นอยู่แบบพึ่งพาอาศัยกันและแลกเปลี่ยนกัน 	<ul style="list-style-type: none"> - มีรูปแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางทะเล เช่น พายเรือคายัค นั่งเรือแจวชมป่าชายเลน - ชาวบ้านร่วมกันเป็นเจ้าของกิจการเรือคายัค เรือแจว - มีร้านอาหารทะเลสำหรับบริการนักท่องเที่ยว 	ชาวบ้านเริ่มเป็นเจ้าของกิจการร่วมกัน เช่นกิจกรรมให้เช่าเรือคายัคและการเช่าเรือแจวเพื่อชมทัศนียภาพป่าชายเลน

ที่มา : ดัดแปลงจากนิพนธ์ วุฒิชัย และคณะ, 2550

ตาราง 13 ผลกระทบของกิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีต่อประชาชน

	ข้อมูล	ผลการศึกษา	ผลกระทบ
1	ด้านประชากร	ประชาชนมีที่อยู่อาศัยร่วมกับสถานที่ประกอบการ (โฮมสเตย์) ร้านค้าและสวนผลไม้ มีการศึกษาระดับประถมศึกษาและภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านนี้	การศึกษาของชาวบ้านในชุมชนอยู่ในระดับต่ำ ทำให้มีปัญหาในการสื่อสารกับนักท่องเที่ยวชาวต่างชาติ
2	ด้านประวัติหมู่บ้าน	<ul style="list-style-type: none"> - โดยทั่วไปไม่รู้ประวัติของหมู่บ้าน - ผู้นำอพยพมาตั้งแต่สมัย ปู่ ย่า ตา ทวด ฯลฯ - เหตุผลในการอพยพเพราะย้ายตามครอบครัว ย้ายมาประกอบอาชีพใหม่ - เหตุที่เลือกทำเลที่ตั้งนี้เพราะสะดวกในการประกอบอาชีพ 	<ul style="list-style-type: none"> - ชาวบ้านในชุมชนขาดความภาคภูมิใจในรากเหง้าของตนเอง - เยาวชนรุ่นหลังขาดความรู้เกี่ยวกับความเป็นมาของหมู่บ้าน
3	สภาพนิเวศวิทยา	<p><u>ลักษณะทางกายภาพ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - สภาพถนน มีลักษณะลาดยางและคอนกรีตอยู่ทั่วทุกแห่ง แต่บางแห่งชำรุดมากอยู่ระหว่างการซ่อมแซม (ระหว่างหาดทรายขาวและคลองพร้าว) แต่ไม่มีป้ายบอก - สภาพไฟฟ้า มีทุกหมู่บ้าน - สภาพน้ำ ใช้น้ำจากฝายกั้นน้ำ บ่อบาดาล น้ำจากน้ำตก ประปาหมู่บ้าน ฯลฯ <p><u>แหล่งน้ำที่ใช้บริโภค</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ฝายขนาดเล็ก จำนวน 5 แห่ง - ถังเก็บน้ำ จำนวน 3 แห่ง - สระเก็บน้ำ จำนวน 3 แห่ง - บ่อน้ำตื้น จำนวน 1 แห่ง 	<ul style="list-style-type: none"> - สภาพถนนที่ไม่มีป้ายบอกทางทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย - การก่อสร้างในสถานที่ต่างๆ ทำให้ฝุ่นฟุ้งกระจาย รบกวนชุมชนในบริเวณนั้น - หน้าแล้ง มักเกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการบริโภคในบางแห่งของชุมชน - การท่องเที่ยวแบบกิจกรรมเดินป่า ทำให้เกิดการรบกวนสัตว์ป่า

“เกาะช้าง”

การท่องเที่ยวทางทะเลบนฐานความรู้

	ข้อมูล	ผลการศึกษา	ผลกระทบ
		<p><u>ความอุดมสมบูรณ์ของทรัพยากร</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - ป่าไม้ บนเกาะช้างมีทั้งป่าดิบชื้น ป่าชายหาดและป่าพรุ - สัตว์ป่า ส่วนใหญ่เป็นพวกนกทั้งหมด 74 ชนิด ใน 32 สกุล มีทั้งนกประจำถิ่นและนกอพยพรองลงมาเป็นจำพวกสัตว์เลื้อยคลานและสัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำ พบจำนวน 42 ชนิด ใน 22 สกุล - น้ำตกบนพื้นที่เกาะช้าง ได้แก่ น้ำตกธารมะยม น้ำตกคลองพลู น้ำตกคลองนันทรีและน้ำตกคีรีเพชร 	
4	ด้านเศรษฐกิจ	<ul style="list-style-type: none"> - เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาทำให้ราคาที่ดินหลายแห่งสูงขึ้นเรื่อยๆ - เมื่อขายที่ดินพบว่า ส่วนใหญ่นำเงินไปใช้ในการลงทุนและแบ่งให้ลูกหลาน - เมื่อการท่องเที่ยวเข้ามาประชาชนในชุมชนได้เปลี่ยนอาชีพมาทำร้านอาหาร 	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากนักท่องเที่ยวโดยการขายของที่ระลึก เปิดร้านขายอาหารทะเล การให้เช่าเรือชมทัศนียภาพ เป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่นนำเที่ยวตัวแทนขายทัวร์และตัวจากบริษัทต่างๆ - ที่ดินมีการเปลี่ยนมือไปอยู่ในมือนายทุน - มีการเปลี่ยนอาชีพและเกิดอาชีพเสริมขึ้นมา
5	ด้านสังคมและวัฒนธรรม	<ul style="list-style-type: none"> - การเข้ารับการรักษาพยาบาลเมื่อเจ็บป่วยของสมาชิกในครอบครัวพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่เข้ารับการรักษาจากโรงพยาบาลประจำอำเภอและ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดการเปลี่ยนแปลงในครอบครัวเมื่อมีกิจกรรมการท่องเที่ยวเข้ามาพบว่าด้านความสัมพันธ์กับพี่น้องและการพึ่งพาอาศัยกันเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ไม่มี